

7 maj

Debatter m. m.

Fredagen den 7 maj

	Sid.
Meddelande ang. plena	3
Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement	3
Förlustutjämning, progressionsutjämning och allmän öppen resultatutjämning	14
Vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.	16
Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna	20
Arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet	52
De mindre och medelstora företagens finansieringsproblem	61
Främjande av de mindre företagens exportmöjligheter	64
Den enskilda handelns kreditförsörjning	65
Användningen av allmänna pensionsfondens medel	68
Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet	70
Inrättande av en statlig utlåningsfond för tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov för vatten- och avloppsanläggningar...	71
Interpellationer av:	
herr Gustafsson i Borås ang. principerna för prövningen huruvida åtal skall äga rum vid vissa brott mot tryckfrihetsförordningen	72
herr Engkvist ang. narkotikaproblemet	73
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Nilsson i Gävle ang. prövningen av sökande till anställning vid polismakten eller jämförbar befattning	77
herr Börjesson i Falköping ang. bevakningen av hemliga militära handlingar	77

	Sid.
herr Nilsson i Bästekille ang. amorteringssparandet	77
herr Westberg ang. kreditförsörjningen för bostadsproduktionen	77

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 7 maj

<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 24, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	3
— nr 25, ang. återlämnande av visst ärende	3
— utlåtande nr 26, om uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement	3
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 25, ang. förlustutjämning, progressionsutjämning och allmän öppen resultatutjämning	14
— nr 27, om vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.	16
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 43, om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen	20
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 30, ang. arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet	52
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 23, ang. de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem	61
— nr 24, om främjande av de mindre företagens exportmöjligheter	64
— nr 25, ang. den enskilda handelns kreditförsörjning	65
— nr 26, ang. användningen av allmänna pensionsfondens medel	68
— nr 27, ang. Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet	70
— nr 28, om inrättande av en statlig utlåningsfond för tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov för vatten- och avloppsanläggningar	71

Fredagen den 7 maj

Kl. 11.00

§ 1

Justerades protokollen för den 29 och den 30 nästlidne april.

§ 2

Föredrogs en från herr Ragnar Persson, som den 15 maj 1963 valdes till fullmäktig i riksbanken för valperioden 1963—1966, inkommen skrivelse med anhållan om entledigande från nämnda uppdrag.

Kammaren biföll denna anhållan och beslöt att i anledning därav val av en fullmäktig i riksbanken efter herr Persson skulle i föreskriven ordning anställas.

§ 3

Herr talmannen meddelade, att herr Johansson i Skärstad enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskrivnen under tiden den 27 nästlidne april—den 17 innevarande maj.

Herr Johansson i Skärstad beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 4

Meddelande ang. plena

Herr TALMANNEN yttrade:

Med hänsyn till att utrikesnämnden sammanträder kl. 17.30 i dag kommer detta plenum att avslutas omkring kl. 17.00.

Kammarens sammanträde onsdagen den 12 maj inleddes med dechargedebatt. Till behandling nämnda dag förekommer vidare bl. a. frågan om kommunal skatteutjämning. Onsdagens sammanträde kommer därför med säkerhet att fortsättas på kvällen.

§ 5

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 125, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1965/66 m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg det procenttal av grundbeloppet, varmed statlig inkomstskatt för vissa skattskyldiga föreslagits skola ingå i preliminär skatt, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

§ 6

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet vid utskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan fogade, å bordet vilande framställningar angående vissa lönegradsuppflyttningar m. m. från dels riksdagens justitieombudsman, dels riksdagens militieombudsman, dels och styrelsen för riksdagsbiblioteket.

§ 7

Föredrogs vart efter annat konstitutionsutskottets memorial:

nr 24, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden, och

nr 25, angående återlämnande av visst ärende.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa memorial hemställt.

§ 8

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av motion om uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

Till konstitutionsutskottet hade hänvisats propositionen nr 85, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

I propositionen föreslogs, att det högsta medgivna antalet statsråd utan departement ändrades från fem till sex.

I anledning av propositionen hade väckts motionen nr 688 i första kammaren av herrar *Torsten Andersson* och *Dahlén*. I denna motion hemställdes, att behandlingen av propositionen måtte uppskjutas till höstsessionen av innevarande års riksdag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 688, besluta om uppskov med behandlingen av propositionen nr 85 till höstsessionen av innevarande års riksdag.

Reservation hade avgivits av herrar *Georg Pettersson*, *Damström*, *Erik Olsson*, *Sörlin*, *Dahlberg* och *Adamsson*, fru *Thunvall* samt herrar *Andersson* i *Billingsfors*, *Mossberg* och *Henriksson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att motionen I: 688 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Det är i och för sig uppseendeväckande att det föreligger ett ärende av detta slag på kammarens bord vid denna tidpunkt, med motiveringen att det av arbetstekniska skäl icke skulle vara möjligt för utskottet att behandla frågan. Jag vill bestämt säga ifrån, att om viljan funnits hade det varit möjligt att i dag låta kammaren ta ställning till sakfrågan — underliga-re än så är inte ärendet.

Enligt reservanternas mening bör endast arbetstekniska skäl tala för upp-

skov med ett ärende till riksdagens höstsession. Motionärerna har emellertid ansett att det inte föreligger tillräcklig motivering för ett ställningstagande i frågan. Även det får väl anses uppseendeväckande. Det synes tyda på att motionärerna endast läst den proposition, som kommit till konstitutionsutskottet, och inte intresserat sig för en annan proposition, som behandlar frågor med nära samband till den föreliggande, vilken proposition emellertid remitterats till statsutskottet för behandling.

Herr talman! Jag tänker inte gå in på sakfrågan. Jag vill endast upplysa kammaren om att majoriteten i utskottet har tillkommit genom lottning. Vi reserverar hyser den mening att det är möjligt för konstitutionsutskottet att nu under vårriksdagen behandla detta ärende.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag vill säga till herr Adamsson att nog har man ändå — när man i utskottet haft att sakligt söka bedöma och ta ställning till den proposition vi nu diskuterar och i vilken regeringen begär att få ytterligare numerärt förstärka statsråds-kretsen — anledning att känna sig både ytterligt förvånad och starkt kritisk inför den metod som valts för att föra fram detta förslag. Det normala måste väl ändå vara — det är närmast en truism att säga det — att de förslag som av regeringen läggs på riksdagens bord är sakligt och öppet motiverade och preciserade, så att man i varje fall inte behöver sväva i tvivelsmål om vad det är som egentligen avses, vart reformen — det må gälla det ena eller andra förslaget — syftar.

Men, herr talman, här har man alltså ett fall, då ett uppenbart vittsyftande förslag kastas fram inför utskottet utan

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

att på något sätt vara tillfredsställande underbyggt. Allt vad konstitutionsutskottet haft att stödja sig på, när det skulle ta ställning till detta förslag, var en kort upplysning om att ytterligare ett statsråd utan departement kunde behövas, »t. ex.», som det heter, »för samordningsuppgifter eller avlastning av någon departementschef» — punkt och slut. Om någon departementalreform exempelvis var det inte tal. Det är en stor och väsentlig fråga, som man mycket gärna skulle vilja ta upp till diskussion. Det kan finnas många skäl som talar för en sådan reform.

Men, som sagt, på denna i sanning knapphändiga, för att inte säga torftiga information skulle alltså utskottet vara berett att utan vidare ge klarsignal för Kungl. Maj:ts förslag. Det kunde, som jag såg det och som några andra ledamöter av utskottet också såg saken, inte komma på fråga.

Man kunde i går i Aftonbladet läsa sig till ett och annat rörande de planer som regeringen i detta avseende uppenbarligen har. Men, herr talman, det är väl ändå inte i tidningen Aftonbladet ett riksdagens utskott skall behöva läsa sig till vart regeringen syftar med sina förslag, med förslag som ligger under ett utskotts och under riksdagens prövning. En sådan ordning kan — det vill jag bestämt säga — omöjligt godtas.

I det läge som uppkom fanns det alltså enligt utskottsmajoritetens mening bara en sak att göra, och det var att tillstyrka bifall till ett förslag om uppskjutande av sakbehandlingen av ifrågavarande proposition, nr 85, till höstrikdagen.

Jag ber alltså, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Jag beklagar livligt att utskottets genom lottning tillkomna ma-

ajoritet inte har ansett det nödvändigt att införskaffa några upplysningar från regeringen, innan »majoriteten» tog ställning.

Vi hade inte trott att frågan om antalet statsråd eller om arbetets fördelning inom regeringen skulle betraktas som en riksdagsfråga i vanlig ordning. Det ligger för närvarande på regeringens bord ett betänkande, avgivet av författningsutredningen. Betänkandet innehåller en hel del punkter som är kontroversiella, men det finns några punkter som jag trodde att vi allesammans var överens om. Bl. a. skriver författningsutredningen följande: »Frågan om antalet statsråd har utredningen behandlat i betänkandet om regeringsarbetet. Utredningen kom därvid till den slutsatsen, att en statsrådsrets på 15—18 personer är lämplig. Enligt utredningens mening måste det anses önskvärt, att statsministern har en viss rörelsefrihet, även när det gäller statsrådsretsens storlek.»

Detta är en principiell uppfattning om vilken författningsutredningen enat sig och en principiell uppfattning som många gånger har kommit till klart uttryck i — såvitt jag vet enhälliga — riksdagsbeslut. Hade vi haft en aning om att även på denna punkt författningsutredningens betänkande betraktas såsom omöjligt att realisera, hade det självfallet varit lätt för regeringen att framlägga en motivering, som jag tror — jag skall strax visa det — är övertygande. Men när så inte skedde och när tydligen konstitutionsutskottets majoritet, i motsats till författningsutredningen och i motsats till praxis i alla parlamentariskt styrda länder, inte vill ge regeringen denna rörelsefrihet — ni har tydligen ändrat mening på denna punkt — så hade det ju inte varit svårt att ta kontakt med regeringen och infordra ytterligare motivering.

Vi har självfallet ingenting att dölja för riksdagen. Vi beklagar att här en

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

ny praxis skall inaugureras, så att regeringen — och kommande regeringar — i större utsträckning än vad som hittills varit fallet skall bindas.

Vår motivering är följande.

En regering måste ha möjligheter att anpassa sina arbetsformer efter de mycket skiftande förhållanden under vilka vi lever. Jag hade för ett par månader sedan tillfälle att i radiouniversitetets kurs i statskunskap redogöra för hur regeringens uppgifter under den senaste låt mig säga tio—femtonårsperioden har väsentligt ändrat karaktär. Vi har numera mycket mer av aktivitet, mycket mer av frågor som tas upp på regeringens initiativ. Men framför allt fordras i det sjudande omdaningsarbete, som pågår överallt i samhället, mycket mer av planering, av samordning från regeringens sida än vad som var fallet för exempelvis tio eller femton år sedan.

Det skulle, herr talman, vara frestande att skildra hur denna förändring av regeringens arbetsuppgifter har kommit att undan för undan ändra regeringens arbetsmetodik. Vi skulle kunna börja med att skildra hur det gamla civildepartementet av förhållandenas eget tryck sprängdes sönder i ett socialdepartement och ett kommunikationsdepartement. Vi skulle sedan kunna skildra — och det var en utveckling där jag själv spelade en högst aktiv roll — hur det gick till när socialdepartementet blev orimligt stort och tungrott. Man gjorde då det man brukar göra i Sverige, man gjorde ett experiment med en konsult. Konsulten var den nuvarande statsministern, som fick vissa bestämda arbetsuppgifter, framför allt beträffande kommunalförvaltningen och dylika ting. Det var ur denna anordning, som det nuvarande inrikesdepartementet ett år senare sprang fram. Det har varit den normala arbetsmetodiken och jag kunde inte drömma om att när exempelvis jag tillsammans med Gustav

Möller delade socialdepartementet detta var en fråga som man behövde underställa riksdagen. Det blev naturligtvis sedan en riksdagsfråga när man efter ett års försöksverksamhet konstaterade, att det här var rimligt och riktigt; då gjorde man alltså en ny departementsstadga.

Detta är en metodik som alltid har använts och jag skulle gärna vilja fråga utskottets talesman om det verkligen är er avsikt att skapa en ny ideologi, en ny praxis på denna punkt.

Nåväl, inrikesdepartementet kom till, dess uppgifter har sedermera blivit allt mer och mer centrala. Jag vill bara erinra om tre jätteuppgifter som detta departement har sig anförtrott: bostadspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och lokaliseringspolitiken. Alla dessa tre grenar hör ihop. Det är naturligt att de för närvarande behandlas inom samma departement, men man behöver bara exempelvis se på en av de tre grenarna — bostadspolitiken — för att förstå att det är en oerhörd arbetsbörda som man här lägger på den föredragande departementschefen.

Jag skall bara som hastigast erinra om att inom bostadspolitiken pågår för närvarande ett intensivt planerings- och förberedelsearbete för att från en rad väntande utredningar, som berör praktiskt taget hela bostadspolitikens fält, dra ut det väsentliga och samordna det till en samordnad bostadspolitik. Det rör inga småsaker. Man har både den kvalitativa och kvantitativa utvecklingen på bostadsproduktionens område, man har kapitalmarknadens problem, man har markpolitiken — både för kommunerna och för de enskilda — och man har frågor som jämfört med de här nämnda kan te sig små, men som är oerhört viktiga, nämligen frågan om byggandets industrialisering, de hyrespolitiska frågorna, fördelningen av den nuvarande bostadstillgången.

Allt detta är oerhört stora och tunga

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

frågor som olika utredningar inom den närmaste tiden kommer att ha penetrerat och därefter skall allt detta av departementschefen fogas samman till en enhet.

Jag behöver inte spilla många ord på arbetsmarknadsfrågorna och lokaliseringsfrågorna. De hör samman med bostadspolitiken, men de har sina egna aspekter. Vi hade för bara några veckor sedan en mycket intressant diskussion om lokaliseringpolitiken, där man ifrån riksdagens sida med all rätt krävde aktivt ingripande från regeringens, d. v. s. i detta fall från inrikesministerns sida, men också ett större mått av planläggning än man har för närvarande.

Men, ärade kammarledamöter, i botten på alla dessa frågor ligger ett inslag av kommunal aktivitet. Det är min övertygelse att en väsentlig del av den kommande författningsdiskussionen kommer att gälla ett av den svenska demokratiens grundproblem, nämligen hur man skall kunna bevara, aktivisera och stimulera den kommunala självbestämmanderätt som har betytt så fantastiskt mycket för den svenska samhällsutvecklingen, men samtidigt beakta de framkommande kraven på central samordning, planläggning och samarbete. Det är en oerhört intressant frågeställning, tyvärr ännu inte tillräckligt beaktad i den författningspolitiska diskussionen, men, som jag nyss sade, kommer dessa frågor att tilltvinga sig ett växande intresse.

Vi har, under den tid jag har suttit som statsminister, gjort två stora kommunreformer. Båda dessa reformer syftade till att öka möjligheterna till att trots alla centraliseringstendenser få fram en livaktig kommunal självstyrelse. Den senaste reformen är visserligen beslutad av riksdagen men den håller först nu på att föras ut i det levande livet. Det har visat sig att det finns ett ännu större intresse för att ur kommun-

blocken skapa bärkraftiga kommuner än vad vi vågade hoppas på när kommunreformen beslöts. Man har från inrikesdepartementets sida upplyst mig att inom den närmaste tiden ett hundratal sammanslagningsärenden av betydande räckvidd kommer att bli föremål för Kungl. Maj:ts, regeringens och inrikesministerns prövning.

Vi har, under det att vi tittat på detta i regeringen, sagt oss, att hur duktig inrikesministern än är så är detta en orimlig arbetsuppgift. Han har visserligen slutfört, såvitt jag vet på ett utomordentligt förtjänstfullt sätt, frågan om polisens förstatligande. Den frågan får alltså mindre vikt och den kan väl också flyttas över till ett annat departement, men sedan, när organisationen är genomförd, är den lättare att manövrera än vad den varit förut. Men denna lättnad kan ju inte på något sätt kompensera det växande tryck som bostadspolitiken, som arbetsmarknadspolitiken och som lokaliseringpolitiken ställer på honom. Vi har sagt oss att det är rimligt att dessa viktiga frågor som hör samman med kommunernas ställning får en egen föredragande, som tar över en del av inrikesministerns nuvarande arbetsbörda, men självfallet tror vi att det är rimligt att detta sker i nära samarbete med de nuvarande organisationsformerna.

Jag vill dock inte dölja att det är mycket möjligt att det kommer att gå så, att vi får ett speciellt kommundepartement. Det är möjligt att det kommer att gå precis som det gick när vi år 1944 gjorde den första provisoriska försöksuppställningen av socialdepartementet, som ett år senare ledde till skapandet av inrikesdepartementet. I frågan, om det kommer att gå likadant nu, vågar jag i dag inte ha någon mening.

Men det är ändå rimligt att regeringen får en möjlighet att utöva denna försöksverksamhet. Jag tror att det verk-

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

ligen skulle vara en björntjänst åt landets kommuner och landets kommunalmän, om kammaren skulle komma på den idén att här följa utskottets förslag. Vi är för vår del övertygade om att vår motivering är så stark, att vi i dag inte skulle behövt ha någon debatt, om bara konstitutionsutskottet hade gått in för en sakprövning. Vi hade då enhälligt kunnat ansluta oss till tanken på en försöksverksamhet av denna typ.

Nu säger utskottets ärade talesman, herr Hamrin i Jönköping, att det är just det vi begär. Vi begär ett uppskov till hösten, så att vi får pröva frågan.

Detta kan i första ögonblicket låta bestickande, men då vill jag fästa uppmärksamheten på att reservanternas talesman, herr Adamsson, och konstitutionsutskottets ordförande upplyst om att det inte förelåg några arbetstekniska hinder för utskottet att företa en prövning. Det är det skälet som skulle motivera ett beslut om uppskov till höstrikdagen. Utskottsmajoritetens motivering har alltså slagits sönder av konstitutionsutskottets ordförande och konstitutionsutskottets talesman. Det finns inga sådana hinder att nu ta upp saken till prövning.

Finns det då några olägenheter att skjuta på ärendet? Ja, det har den olägenheten att vi då får ett beslut först i november. Jag är övertygad om att det blir praktiskt taget ett enhälligt beslut, ty det kan, såvitt jag förstår, inte finnas något skäl att beröva regeringen denna möjlighet. I händelse av ett uppskov kommer det nya statsrådet att träda i verksamhet praktiskt taget sedan hela budgetberedningen är avslutad. Han tillträder vid en tidpunkt då det är utomordentligt pressande för regeringen att förbereda de propositioner, vilka inte kommer med i statsverkspropositionen. Han kommer — det kan jag försäkra — icke att få den arbetsro som erfordras för en person att tränga in i

ärendena och göra verklig nytta. Uppskovet betyder i själva verket inte sex à sju månader, vilket är illa nog när det gäller en sådan verksamhet, utan det betyder i realiteten ett mycket längre reellt uppskov. Det betyder en förseening, som inträffar precis då inrikesdepartementet skall pröva det hundratal ärenden för kommunsammanslagning som nu aktualiserats. Kan det vara riktigt att handla på det sättet när det inte, såvitt vi kan upptäcka, finns några som helst bärande skäl för den ståndpunkt som utskottets talesman här har pläderat för.

Jag vågar därför, herr talman, hemställa om bifall till reservationen.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Efter statsministerns anförande ber jag endast att få erinra herr Hamrin i Jönköping och kammaren om att vi inom konstitutionsutskottet inte haft någon debatt i sakfrågan. Vi har endast tagit ställning till motionsyrkandet om uppskov till höstrikdagen. Detta vill jag särskilt understryka innan kammaren om någon stund har att avgöra frågan.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Det finns för mig självfallet ingen anledning att fördjupa motståndningarna i denna fråga, liksom det heller inte finns någon anledning att förringa dem. Jag vill understryka att här tydligen föreligger delade meningar, dock inte i själva sakfrågan, eftersom denna rimligtvis varken kan eller bör diskuteras här i dag. Utskottets utlåtande utgör knappast någon riktig grund för en sådan debatt och en sådan bedömning.

Vad det här gäller, är helt enkelt att ta ställning till procedurfrågan. I det fallet måste man alltså vidhålla den uppfattningen, att detta ärende icke har handlagts på bästa sätt. Uppenbarligen tycks också herr statsministern i någon

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

mån gravitera åt denna uppfattning, eftersom det ändå i proposition nr 85 sägs något litet om bakgrunden. Där talas om att det är fråga om samordningsuppgifter och om en avlastning för en departementschef. Detta innebär ändå, att propositionens författare haft en känsla av att något ändå måste sägas som bakgrund till denna framställning. Därför menar jag att det material som vi fått som grundval för vår bedömning icke är tillräckligt; det är icke på något sätt belysande och uttömmande.

Jag vill hänvisa till det utlåtande nr 7, som konstitutionsutskottet så sent som förra året lade på riksdagens bord, vari utskottet — i full enighet — säger, att ärendesfördelningen mellan departementen är av största betydelse för den centrala statsförvaltningens effektiva bedrivande. Den kräver därför ständig uppmärksamhet; frågan måste upptas i samband med departementens interna organisation och arbetsformer.

Här ger utskottet ändå uttryck för den meningen, att även frågor av detta slag intresserar och måste intressera också riksdagen.

Jag hade i viss mån en teori om att det i det nu förevarande ärendet möjligen skulle kunna röra sig om ett s. k. olycksfall i arbete, men efter statsministerns framställning här förstår jag, att en sådan tolkning inte är riktig.

Statsministern undrade, om det från utskottsmajoritetens sida möjligen var fråga om att driva en ny linje, nämligen den att riksdagen mera ingående skulle följa också frågor av detta slag. Jag å min sida skulle då till statsministern vilja rikta en fråga, om det från regeringens sida rör sig om en ny giv, där man ämnar ransonera informationerna till riksdagen, när det gäller förslag som man menar berör regeringens interna arbetsförhållanden. Jag tror definitivt inte, att en sådan ordning skulle vara lycklig, och jag tror att den, om den inaugurerades för framtiden, skulle

skapa många anledningar till missförstånd och kanske även motsättningar.

Jag vill emellertid sluta mitt inlägg med att säga, att det i sakfrågan inte finns anledning för oss i utskottet att här ta upp en debatt. Jag är helt övertygad om att det finns många starka skäl för de reformtankar och reformförslag som regeringen uppenbarligen umgås med. Men detta är — jag vill understryka det än en gång — en annan fråga än den som vi i dag skulle diskutera.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Det kan väl ofta vara så, herr talman, att sakfrågor och procedurfrågor kan skiljas åt. Men nu har vi ett ärende då det inte går att göra det.

Vi har en rad brådskande arbetsuppgifter inom inrikesdepartementet, framför allt sådana uppgifter som rör kommunindelningen. Att då skjuta upp tillståndet av ett nytt statsråd — ja, inte ens diskutera sakfrågan — tycker jag är ganska häpnadsväckande. Man låter ett år gå — så lång tid blir det i verkligheten med ett uppskov.

Jag tror att konstitutionsutskottet, om man nu hade den uppfattningen att informationerna inte var tillräckliga, hade haft lätt att få ytterligare informationer från kanslihuset, exempelvis en promemoria av den innebörd som jag här redovisat för kammaren. Det finns inget önskemål på regeringssidan att inte öppet med riksdagen diskutera hur man på lämpligaste sätt skall ordna både riksdagens och regeringens arbete. Men jag ber ändå, herr talman, att få göra en liten reservation mot en av de formuleringar som herr Hamrin i Jönköping använde. Regeringen måste ha betydande flexibilitet och betydande rörelsefrihet i fråga om fördelningen av arbetsuppgifterna. Vi kan inte, i varje fall inte utan protester, gå med på att en ny praxis införes, där regeringen skulle

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

vara förhindrad att vidta rationalitets- och effektivitetsåtgärder inom de ramar som av riksdagen uppdrages.

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Statsministern berörde i sitt första inlägg frågan om regeringens rätt att tillsätta statsråd utan hörande av riksdagen och hänvisade till vad författningsutredningen hade för uppfattning. Om jag förstod statsministern rätt, menade han att konstitutionsutskottet skulle ta hänsyn till den inställning som kommer till synes i författningsutredningen. Men riksdagen har ju inte haft någon anledning eller ens möjlighet att ta ställning till den utredningen. Det är väl ändå regeringen som skall lägga fram förslag till riksdagen på grundval av utredningen, såsom sker när andra utredningar blir färdiga. Dessförinnan har varken riksdagen eller konstitutionsutskottet någon anledning eller möjlighet att ta ställning i sakfrågan. Det som vi haft möjlighet att diskutera i konstitutionsutskottet är den föreliggande propositionen, och nog är det egendomligt att den innehåller en så utomordentligt knapphändig motivering. Visserligen är det mycket bra att vi nu har fått en motivering av statsministern — och i någon mån av tidningspressen i går — men den motiveringen borde väl ha funnits tillgänglig i konstitutionsutskottet för saktidning där.

Herr Adamsson sade i sitt inlägg, att han ansåg att vi i dag hade förutsättningar att saktidning diskutera frågan. Ja, man kanske kan säga att vi har det i dag — efter vad vi fått höra nu — men den möjligheten fanns inte när man hade att ta ställning i utskottet. Därför tycker jag att det finns all anledning att följa utskottets förslag att uppskjuta frågans avgörande till hösten.

Jag ber att få yrka bifall till det förslaget, i synnerhet som talmanskonfe-

rensen har sagt att den för sin del inte har något att erinra mot förslaget.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Först vill jag till herr Hedin säga att jag i mitt tidigare anförande menade att vi kunde ha haft möjlighet att i dag sakbehandla detta ärende.

Jag begärde emellertid ordet för att på en punkt instämma i herr Hamrins i Jönköping uttalande, att detta ärende inte har handlagts på bästa sätt. Min anmärkning riktar sig emellertid inte mot regeringen utan mot en rad av utskottets ärade ledamöter. Jag vill fästa uppmärksamheten på att föreliggande motion I: 688 har undertecknats av herrar Torsten Andersson och Dahlén, som båda tillhör konstitutionsutskottet och som givetvis också hade haft möjligheter att där utan någon föreliggande motion ta upp frågan, huruvida detta ärende skulle uppskjutas till höstrikdagen eller inte. Man har uppenbarligen haft andra avsikter än att diskutera detta, avsikter som man emellertid inte velat redovisa.

Jag vill som sagt fästa kammarens uppmärksamhet på att det hade varit möjligt att på annat sätt handlägga ärendet i utskottet och att vi i så fall troligen hade haft möjlighet att i dag sakbehandla propositionen.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Jag är ledsen över att behöva återkomma, men det var en sak i herr Hedins yttrande som jag inte gärna vill låta stå oemotsagd i kammarens protokoll. Han säger, att så länge riksdagen inte har ändrat reglerna för behandlingen av sådana ärenden, så länge skall dessa regler följas. Detta är alldeles riktigt. Därför har vi också för behandling av riksdagen lagt fram frågan om utökning av antalet statsråd. Men vad jag menade var att författ-

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

ningsutredningen tydligen var alldeles övertygad om lämpligheten av en betydande rörelsefrihet för regeringen när det gäller att fastställa antalet regeringsledamöter, och jag trodde att samma uppfattning fanns hos konstitutionsutskottet detta år liksom tidigare.

Under sådana förhållanden menade vi att det rimliga vore att behandla frågan i enlighet med vad jag trodde var den normala uppfattningen hos alla riksdagsmännen, nämligen att regeringen måste ha en betydande rörelsefrihet, såsom den hade exempelvis 1944, men att man måste beakta att formerna för beslut därvidlag ännu inte ändrats. Vi har därför lagt fram vårt förslag om utökning av statsrådets antal i enlighet med gällande bestämmelser.

Att vår motivering var så knapphändig berodde på att jag trodde att vi var helt överens om att dessa frågor i ett parlamentariskt styrt land tillhör sådana ting där regeringen måste ha en betydande handlingsfrihet. Jag är mycket ledsen om konstitutionsutskottets ställningstagande betyder att utskottet definitivt avlägsnar sig från författningsutredningens betänkande på denna punkt — på andra punkter är jag inte lika entusiastisk för författningsutredningen.

Herr **HAMRIN** i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag har uppkallats till att säga ytterligare några få ord.

Herr statsministern liksom förebrår utskottet för att utskottet inte i detta ärende tagit ett initiativ och skaffat sig de informationer som skulle behövas för en bedömning och ett ställningstagande.

Jag skall be att få hänvisa till vad utskottets socialdemokratiska reservanter har att säga i det sammanhanget. I reservationen utsäges klart att »anledning saknas till antagande, att förutläggningarna för en bedömning skulle vara bättre vid höstsessionen». Man

måste då fråga sig, vad herrarna egentligen menar och vad som är den riktiga tolkningen. Antingen menas att det redan nu skall finnas material, tillräckligt för en bedömning, eller också menas att det inte ens vid höstriksdagen kommer att finnas något ytterligare material att lägga till grund för ett ställningstagande. Om detta bör uppfattas såsom en reprimand från statsministern till hans partivänner i utskottet, så har jag ingen anledning att blanda mig i det, men nog förefaller det hela ganska underligt.

Herr **HEDIN** (h) kort genmäle:

Herr talman! Statsministern tyckte att det vore tråkigt, om man i konstitutionsutskottet tog avstånd från de tankegångar som har förekommit i författningsutredningen. Jag tror inte det finns anledning att dra några sådana slutsatser av den behandling som har förekommit i konstitutionsutskottet. Frågan måste väl ändå sakbehandlas i utskottet efter det att den kommit fram som ett förslag från regeringens sida — och därefter i riksdagsdebatten.

Herr **JOHANSSON** i Trollhättan (s):

Herr talman! Jag blev utomordentligt överraskad redan när jag läste den motion som herrar Dahlén och Torsten Andersson i Brämhult har väckt, och min överraskning ökade ytterligare när jag upptäckte att samtliga borgerliga ledamöter i konstitutionsutskottet anslöt sig till den.

Jag har uppfattat den svenska parlamentarismens funktionsätt så, att det förvisso är oppositionens uppgift att nagelfara och kritisera regeringsförslagen, men det bör dock reellt sett tillkomma regeringen att bestämma, inom gällande grundlag, utformningen av departementsorganisationen liksom antalet statsråd. Skulle man gå till några av de större stater som tillämpar ett parlamentariskt styrelsesätt, skulle man

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

säkert finna att förvåningen där skulle bli utomordentligt stor, om det från oppositionspartiernas sida yrkades, att ett förslag från regeringens sida om antalet statsråd skulle skjutas på framtiden. Där betraktas det, såvitt jag kan förstå, som en angelägenhet enbart för regeringen att bestämma antalet regeringsledamöter och departementsorganisationen.

Nu är vi inte i den situationen i vårt land, men det finns ju inom ramen för gällande grundlag möjligheter att praktisera något av detta som jag betraktar som en god parlamentarisk ordning. Från den utgångspunkten tyckte jag det var naturligt att man i vår skulle bifalla regeringens förslag på denna punkt.

Jag vill gärna tillfoga, herr talman, att om det skulle ha suttit en regering med annan partipolitisk färg och jag befunnit mig i opposition och denna regering hade föreslagit en utökning av antalet statsråd, så skulle det aldrig ha fallit mig in att yrka avslag på förslaget eller begära uppskov; jag hade även då betraktat det som en naturlig angelägenhet för regeringen.

Nu ville herr Hamrin i Jönköping i sitt senaste inlägg läsa in något underligt i vad konstitutionsutskottets lottminoritet har anfört. När den förklarar att det inte torde framkomma någonting mera i ärendet till höstriktsdagen, så berodde det helt enkelt på att vi ansåg det tillräckligt med den motivering som redan givits. Någonting mer skall man inte läsa in i detta.

Jag skall inte förlänga denna debatt, men jag har gärna velat avge denna principiella deklaration i frågan. Jag betraktar det som mycket egendomligt att man på denna punkt har begärt ett uppskov. De praktiska olägenheterna därav har redan belysts, men jag tror att det även ur principiell synpunkt skulle vara mycket olyckligt, om riksdagen genom att bifalla avslagsyrkandet skulle slå in på en ny praxis, näm-

ligen att man skulle från oppositionens sida försöka att förhala en förändring inom regeringen som regeringen anser vara önskvärd med hänsyn till sina arbetsvillkor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **HAMRIN** i Jönköping (fp):

Herr talman! Herr Johansson i Trollhättan förklarade att han var tillfreds med informationen i utskottet. På denna förklaring kan min replik inte bli någon annan än att herr Johansson uppenbarligen är mycket blygsam i sina anspråk.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Endast en fråga med anledning av herr Hamrins i Jönköping senaste yttrande: Begärde utskottsmajoriteten någon form av information innan den tog ställning till frågan?

Herr **JOHANSSON** i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Har man den principiella syn på parlamentarismens funktionssätt som jag har, herr Hamrin i Jönköping, är det naturligt att nöja sig med den information som här gavs.

Herr **LUNDBERG** (s):

Herr talman! Det finns anledning att någon utanför konstitutionsutskottet och regeringen gör ett inlägg i denna debatt.

Det är mycket märkligt att konstitutionsutskottet inte förstår att både riksdagen och allmänheten har all anledning att kräva snabbare behandling av frågorna. Propositioner bör kunna föreläggas riksdagen i sådan tid att arbetsförhållandena blir drägliga. Jag har utgått från att bifall till denna proposition skall skapa möjligheter för riksdagen att få ärendena snabbare och bättre behandlade. Om de borgerliga i

Uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om antalet statsdepartement och statsråd utan departement

konstitutionsutskottet saboterar detta reformarbete genom att vidta åtgärder som inskränker riksdagens och regeringens arbetsmöjligheter, tycker jag verkligen att konstitutionsutskottet har missuppfattat sin uppgift. Då har de som är ansvariga för fördröjningen slagit in på fel väg, och det är en mycket allvarlig sak.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Till herr Lundbergs inlägg skall jag inte göra någon kommentar, men statsministern ställde till mig en direkt fråga och den bör väl rimligtvis besvaras.

Statsministern undrade, om utskottet hade tagit något initiativ för att informera sig. Jag vill svara, att den information det här är fråga om borde ha givits i propositionen.

Hans excellens herr statsministern ERLANDER:

Herr talman! Jag är verkligen ledsen att behöva komma tillbaka, men det är inte mycket att göra åt det när herr Hamrin envisas med att framställa saken på ett högst kuriöst sätt.

Vi har ansett att riksdagsmajoriteten, följande författningsutredningens principiella linjer, skulle betrakta det som en naturlig sak att låta departementens arbetsformer prövas på samma sätt som många gånger tidigare. Vi anade uppriktigt sagt inte att någon skulle komma på den tanken att göra ett avsteg från de principerna. Hade vi annat det är det självklart att vi skulle ha presterat en utredning.

Jag har försökt visa att uppskovet är besvärande ur arbetssynpunkt, framför allt för de hundratals eller kanske tusentals kommunalmän som får vänta på beslut. Vi har handlat i den tron att vi var överens om de allmänna principerna för flexibiliteten i departements-

arbetet. Om konstitutionsutskottet har ändrat sin mening på denna punkt, vad hade då varit naturligare än att man sagt: Vi vill ha mera upplysningar. Nu säger man att i dag har man fått de upplysningarna. Är det då inte rimligt att bifalla reservationen och låta konstitutionsutskottet på grundval av de i dag lämnade upplysningarna pröva frågan? Det är ingenting annat vi begär. Jag är övertygad om att en sakprövning av frågan, vare sig den göres på våren eller hösten, kommer att leda till — om sakskaalen får dominera — tämligen stor enighet.

Om det nu är så, att ni först i dag fått informationerna, pröva dem då i konstitutionsutskottet genom att bifalla reservationen!

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Bengtsson i Varberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Georg Pettersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för nej-propositionen.

Förlustutjämning, progressionsutjämning och allmän öppen resultatutjämning

Herr Hamrin i Jönköping begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 96 ja och 113 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen av herr Georg Pettersson m. fl.

Ordet lämnades på begäran till

Herr PERSSON i Heden (cp), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag röstade fel. Jag ämnade rösta med utskottets hemställan.

§ 9

Förlustutjämning, progressionsutjämning och allmän öppen resultatutjämning

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckta motioner angående förlustutjämning, progressionsutjämning och allmän öppen resultatutjämning.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna, I: 92 av herr Mattsson m. fl. och II: 121 av herr Nilsson i Svalöv m. fl., hade hemställts att riksdagen måtte

1) antaga av motionärerna framlagt förslag till förordning angående ändring av 2, 8 och 9 §§ förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

2) antaga vid motionerna fogat förslag till förordning om rätt till utjämning i vissa fall av statlig inkomstskatt i samband med inkomststegring eller inkomstminskning;

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att skyndsamt utredning måtte företagas om möjligheterna till en fullständig resultatutjämning, varvid i första hand prövades frågan om resultatutjämning genom den s. k. kontometoden, samt att förslag i detta syfte snarast måtte föreläggas riksdagen.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 92 av herr Mattsson m. fl. och II: 121 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. angående resultatutjämning vid beskattningen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Yngve Nilsson, Elofsson, Billman, Enarsson, Skårman och Magnusson i Borås, fru Nettelbrandt samt herrar Eriksson i Bäckmora, Boo och Sterne, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 92 av herr Mattsson m. fl. och II: 121 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. — ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) antaga det vid motionerna fogade förslaget till förordning angående ändring av 2, 8 och 9 §§ förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

2) antaga det vid motionerna fogade förslaget till förordning om rätt till utjämning i vissa fall av statlig inkomstskatt i samband med inkomststegring eller inkomstminskning; samt

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att skyndsamt utredning måtte företagas rörande möjligheterna till en fullständig resultatutjämning, varvid i första hand borde prövas frågan om resultatutjämning genom den s. k. kontometoden, och att förslag i detta syfte snarast förelades riksdagen.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr STERNE (fp):

Herr talman! Motionen nr 121 är intressant ur flera synpunkter, men framför allt därför att i den upptas den inverkan inkomståret har på frågan om rättvisa vid beskattningen. Det är alltså fråga om huruvida inkomståret, vare sig detta är ett kalenderår eller ett år mellan två andra tidpunkter än nyår, obönhörligen skall vara den slutliga tidsrymden för uttag av skatten. Motio-

Förlustutjämning, progressionsutjämning och allmän öppen resultatutjämning

närerna vill avskaffa den obestridliga orättvisa vid beskattningen som uppstår därigenom, att en inkomsttagare som det ena året har en bra inkomst, och med den progressivitet vi har i skatteskalorna då får betala hög skatt, och som följande år har en mindre inkomst, och då visserligen får betala däremot svarande lägre skatt, ändå inte får en utjämning av skatten, så att den motsvarar medelinkomsten under de båda åren. Man har väl också tidigare sett motioner av liknande slag, vari yrkats åtgärder för att förhindra sådana orättvisor, men det förefaller mig som om man tidigare endast försökt klara ut vad jag skulle vilja beteckna som punkthistorier. I denna motion däremot inringar man själva frågekomplexet på ett sätt som kan betraktas som mer eller mindre slutgiltigt.

Jag skall inte gå in på några detaljer i motionen; det finns ju som vanligt att läsa allt om den saken i handlingarna här. Låt mig bara säga, att det förefaller mig som om konsekvensen av 1960 års riksdags beslut att anta lagen om rätt till förlustutjämning borde vara, att riksdagen också ställer sig positiv till frågan om utjämning av skatten vid fallande inkomst år efter år. Det är inte minst av betydelse för ungdomar, som sätter bo och då har högre utgifter och därför måste skaffa sig större inkomster, att detta spörsmål verkligen blir behandlat på ett radikalt sätt av riksdagen.

Slutligen säger man i motionen att hela ifrågavarande frågekomplex inte omedelbart kan bli föremål för en fullständig och slutgiltig behandling, och man vill därför ha till stånd en skyndsamt utredning om en allmän öppen resultatutjämning, varvid i första hand bör prövas frågan om resultatutjämning genom den s. k. kontometoden. Enligt min mening är denna begäran fullkomligt riktig.

Mitt namn återfinns under reservationen i denna fråga, och jag rekommenderar

kammaren att bifalla reservationen.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag kan instämma i vad den föregående talaren har sagt här. I denna motion åsyftar man att få till stånd en minskning av progressiviteten vid en ojämn inkomstfördelning mellan olika inkomstår. Den omständigheten att vid den statliga inkomstbeskattningen en inkomst på 10 000 kronor beskattas med 10 procent, en inkomst på 20 000 kronor med cirka 20 procent och en inkomst på 30 000 kronor med cirka 38 procent medför ju, att en person som ena året har en inkomst på 10 000 kronor och året därpå en inkomst på 20 000 kronor blir hårdare beskattad än om inkomsten varit jämnare fördelad, t. ex. varit 15 000 kronor vartdera året. Det är detta som vi vill få rättat.

Vi har ett flertal gånger tidigare här i kammaren debatterat de detaljer som upptas i motionen, och jag skall, herr talman, inte uppta kammarens tid med att upprepa dem här utan ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! I detta ärende har ett par talare redan motiverat den reservation som är fogad till bevillningsutskottets betänkande nr 25, och jag kan därför, herr talman, nöja mig med att instämma i vad de har anfört i frågan.

Det är emellertid en punkt i utskottets skrivning som förvånar mig något. Utskottet säger att progressionsutjämning vid beskattningen bör betraktas som en fråga på längre sikt. Om utskottet verkligen menar detta, borde väl tidpunkten vara kommen för att vidta åtgärder av detta slag. Förslaget därom grundar sig på 1957 års skatteutredning, och motioner i frågan har förekommit här i riksdagen sedan år 1960. Detta kan väl vara tillräckligt lång sikt för att nu biträda förslaget.

Vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Yngve Nilsson m. fl.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag skulle kunna inskränka mig till att yrka bifall till utskottets betänkande, eftersom de frågor som där behandlas har diskuterats i riksdagen varje år sedan bestämmelserna infördes 1960. Jag vill emellertid beträffande deklarationsskyldigheten erinra om att detta krav har införts i lagstiftningen därför att endast de som bedriver verklig förvärvsverksamhet eller har mer bestående inkomster av större omfattning bör ha rätt till förlustutjämning. På grund av denna självklara och rimliga princip har avdragsrätten anknutits till deklarationsskyldigheten.

Vad progressionsutjämningen beträffar vill jag framhålla att anledningen till utskottets uttalande om att denna fråga bör ses på längre sikt är den, att det redan i viss utsträckning finns en progressionsutjämning, nämligen genom lagstiftningen om ackumulerad inkomst, om taxering av medel insatta på skogskonto och om förlustutjämning. Enligt utskottsmajoritetens mening undanröjes därigenom de värsta svårigheterna då det gäller progressionsutjämningen. Om man vill på annat sätt genomföra en progressionsutjämning, måste det ske under hänsynstagande till dessa omständigheter.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 109 ja och 96 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10

Vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 206 av herr *Mattsson m. fl.* och II: 265 av herr *Nilsson i Svalöv m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning och förslag till riksdagen om sådana ändringar i förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning att rätten till avsättning till sådana fonder utsträcktes även till andra företagsformer än aktiebolag och ekonomiska föreningar;

Vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

2) de likalydande motionerna I: 310 av herr *Virgin m. fl.* och II: 368 av herr *Heckscher m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag senast till 1966 års riksdag angående rätt för rörelseidkare och jordbrukare att vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till självfinansieringsfond i huvudsaklig överensstämmelse med av motionärerna uppdragna riktlinjer; samt

3) de likalydande motionerna I: 480 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 579 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning angående möjligheterna att medge rörelseidkare rätt till skattefria avsättningar till särskilt riskkonto i enlighet med de allmänna riktlinjer som motionärerna angivit.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 206 av herr *Mattsson m. fl.* och II: 265 av herr *Nilsson i Svalöv m. fl.*, de likalydande motionerna I: 310 av herr *Virgin m. fl.* och II: 368 av herr *Heckscher m. fl.* samt de likalydande motionerna I: 480 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 579 av herr *Nordgren m. fl.* måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag angående rätt för näringsidkare till skattefria avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämning samt till andra självfinansieringsfonder och riskkonton.

Reservation hade avgivits av herrarna *John Ericsson* och *Einar Eriksson*, fröken *Ranmark* samt herrarna *Wärnberg*, *Tage Johansson*, *Brandt*, *Allard*, *Kärrlander*, *Engkvist* och *Asp*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 206 av herr *Mattsson m. fl.* och II: 265 av herr *Nilsson i Svalöv m. fl.* om vidgad rätt till avsättning till investeringsfond för konjunkturutjämning,

2) de likalydande motionerna I: 310

av herr *Virgin m. fl.* och II: 368 av herr *Heckscher m. fl.* om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning till självfinansieringsfond, samt

3) de likalydande motionerna I: 480 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 579 av herr *Nordgren m. fl.* om rätt för rörelseidkare till skattefria avsättning till riskkonto,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **BRANDT** (s):

Herr talman! Även under denna punkt behandlas en gammal fråga som har diskuterats varje år under den senaste tiden, och det är därför svårt att få fram några nya synpunkter på saken. Denna gång har emellertid lotten gjort utskottsmajoriteten till reservanter, och jag skall nu be att helt kort få säga några ord om reservationen.

Investeringsfonderna är ju avsedda att användas i konjunktur- och arbetsmarknadspolitiskt syfte för att åstadkomma större stabilitet i samhällsekonomin. Reservanterna menar att man ur konjunkturpolitisk synpunkt knappast vinner någonting på att låta avdragsrätten i fråga om sådana fonder gälla även för enskilda rörelseidkare samt handels- och kommanditbolag, såsom påyrkas av motionärerna. Skulle lagstiftningen därtill omfatta även progressivt beskattade näringsidkare, blir den sannerligen inte enkel att praktiskt tillämpa. Om inte den nuvarande företags- och jordbruksbeskattningen fullständigt omarbetas, måste enligt vår uppfattning den nuvarande investeringsfondslagstiftningen göras mer restriktiv än nu, och det kan ifrågasättas om fördelarna för de skattskyldiga då blir av väntat värde. Det skulle uppkomma administrativa svårigheter av sådan omfattning att en lagstiftning inom ramen för gällande progressiva skattesystem inte skulle stå i rimlig

Vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

proportion till värdet från det allmännas synpunkt av dylika fondavsättningar. Vi reserverar oss därför att det är bättre med generella avskrivnings- och avdragsregler utan någon anknytning till fondavsättningar.

Särskilda riskkonton för förlustöverföring bakåt i tiden vill också motionärerna få till stånd. Enligt reserverarnas mening kan metoden med kontoinsättningar och kontouttag endast vara av värde för den som från början har tillräckligt stora vinster för att kunna göra erforderliga avsättningar. Inom nystartade företag är vinsterna vanligen rätt obetydliga, och därför har också dessa företag föga glädje av en sådan anordning. Inte heller torde det vara möjligt att begränsa fondavsättningarna till att avse förlustutjämning, utan fonderna skulle snarare komma att utnyttjas för en resultatutjämning i mer vidsträckt bemärkelse, och den frågan har behandlats i det föregående utskottsbetänkandet.

Nu skall ju företagsskatteutredningen ta ställning till de spörsmål det här gäller, och vi reserverar oss tycker att man då bör avvakta resultatet av denna utrednings arbete.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr John Ericsson m. fl.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande nr 27 behandlar tre olika motionspar. Dessa motionspar har det gemensamt att de syftar till att åstadkomma en bättre konsolidering för de mindre företagen.

Det första motionsparet går ut på att investeringsfonderna skall få utnyttjas även av fysiska personer samt handels- och kommanditbolag. Det andra motionsparet syftar till att företag skulle få göra skattefria avsättningar upp till 5 000 kronor till en självfinansieringsfond.

Det tredje motionsparet föreslår att

dessa småföretag skall få lägga upp riskkonton.

På grund av en allt hårdare konkurrens inom näringslivet är det av synnerligen stort värde att dessa småföretag, som spelar en så utomordentligt stor roll i vårt land, också får de ifrågavarande möjligheterna. Det är därför som vi mycket envist återkommit med motioner liknande dem som vi i dag har att behandla.

Bevillningsutskottets majoritet har också i år funnit anledning att yrka bifall till dessa motioner. Bevillningsutskottet föreslår att det tillsätts en utredning som skall försöka att åstadkomma ett förslag som skulle kunna tillgodose de önskingar som här har framförts.

Nu säger herr Brandt att man inte skulle vinna någonting på att låta dessa företag göra avsättningar till investeringsfonder. Herr Brandt, varför skulle man inte vinna någonting? Det kan väl inte vara så att företagsformen som sådan skulle lägga något hinder i vägen för att nå från konjunkturpolitisk synpunkt exakt samma resultat. Det är samma sak, om det är ett kommanditbolag, ett handelsbolag eller en enskild firma som gör dessa avsättningar till investeringsfonder, som om det skulle vara ett aktiebolag. Naturligtvis kan inte själva företagsformen i detta fall spela någon som helst roll.

Det andra avslagsmotivet är att det skulle föreligga administrativa svårigheter att genomföra ett sådant förslag. Men det är ju vanligt att det, när det är fråga om någon form av fördelar för skattebetalarna, åberopas administrativa svårigheter för genomförandet, medan det däremot, då det gäller införandet av en skatteskärpning i detta land, aldrig finns några administrativa svårigheter. Så det var i och för sig inte någon ny synpunkt som vi fick höra, utan det var gamla argument.

Jag tror inte att det finns några administrativa svårigheter i detta fall.

Vidgad rätt till avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.

Även utskottet säger att man inte heller bör överdriva härvidlag, ty det finns inte sådana svårigheter. Man har kunnat lösa detta problem i våra grannländer, men det tycks inte kunna gå i Sverige.

Herr talman! Jag tror att det för dessa småföretag är av mycket stor vikt att få dessa konsolideringsmöjligheter. Det finns många serviceföretag, som inte kan göra några avskrivningar på varulager, därför att de inte har dessa möjligheter. För dem har rätten att kunna göra fondavsättningar en icke ringa betydelse.

Jag ber därför att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Nordgren (h).

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Får jag understryka vad jag började med, nämligen att avsättning till investeringsfonder är till för att skapa ökade sysselsättningsmöjligheter i konjunkturedgångar — om jag så får uttrycka mig. Det har föga värde för de mindre företagen — det är väl odiskutabelt — medan de större företagen kan hålla sig med investeringsplaner av en verklig betydelse ur sysselsättningsynpunkt. Jag tycker det borde vara ganska uppenbart att det är detta som varit avgörande i den delen.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag blev inte övertygad genom herr Brandts senaste inlägg om att det inte skulle vara av betydelse för de mindre företagen. Naturligtvis kan de mycket stora företagen lägga upp flerårsplaner för sina investeringar. Men inte tror jag för min del att den mindre företagsamheten i detta land arbetar planlöst, utan den har också möjligheter att planera för framtiden.

Dessutom är det ingenting som säger att det nödvändigtvis måste vara ett

litet företag bara för att det har en annan företagsform. Reserverna utgår från att det är bara en företagsform — alltså aktiebolaget — som skulle ha fördel ur konjunkturpolitisk synpunkt när det gäller denna avsättning. Vi som företräder utskottsmajoriteten denna gång menar att så inte är förhållandet.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Brandt begärde emellertid votering, i anledning varav efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr John Ericsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för nej-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 101 ja och 111 nej.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen av herr John Ericsson m. fl.

Ordet lämnades på begäran till

Fru RENSTRÖM-INGENÄS (s), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag råkade rösta fel.

§ 11

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 43, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 26 februari 1965 dagtecknad proposition, nr 69, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

Beträffande propositionens innehåll anfördes följande.

I propositionen föreslås sådan ändring i barnavårdslagen att barnavårdsnämnd uttryckligen blir ålagd att stödja ungdomens föreningsliv. Av lagändringen följer att kommunalt stöd i fortsättningen kan lämnas också till de politiska ungdomsorganisationerna.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 667 i första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Ebbe Ohlsson* samt nr 787 i andra kammaren av fröken *Ljungberg m. fl.*;

2) motionen nr 788 i andra kammaren av herr *Wedén*.

I dessa motioner hade yrkats att riksdagen måtte avslå förevarande proposition.

Utskottet hemställde,

att riksdagen med avslag å följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 667 och II: 787 samt

2) motionen II: 788,

måtte bifalla förevarande proposition, nr 69.

Reservationer hade avgivits

I. av fru *Hamrin-Thorell*, herr *Hübi-*

nette och fröken *Wetterström*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 667 och II: 787 samt

2) motionen II: 788,

måtte avslå förevarande proposition, nr 69;

II. av herr *Anderson* i Sundsvall, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **WETTERSTRÖM** (h):

Herr talman! Den fråga som vi här har att behandla är av principiell natur. Vi har olika uppfattningar, som klart dokumenterats under en följd av år, senast i förra veckan då vi behandlade frågan om anslag till bl. a. de politiska ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Åsikt kommer att stå emot åsikt, och man kan väl utgå från att om än aldrig så sakligt motiverade skäl framförs för avslag på propositionen, kommer den ändå att bifallas av riksdagen. Det hindrar givetvis inte, herr talman, att vi reservanter och motionärer, som tar klart avstånd från regeringsförslaget, vinna det angeläget att här framföra våra synpunkter.

Statsrådet Lindström föreslår här en ändring i barnavårdslagen, som innebär att barnavårdsnämnd uttryckligen blir ålagd att stödja ungdomens föreningsliv. Av den lagändringen följer — och det är det allvarliga — att kommunalt stöd i fortsättningen kan, för att inte säga skall, lämnas också till de politiska ungdomsorganisationerna. Förslaget innebär, som motionärer och reservanter ser det, ett statligt påbud och dirigerande som medför en begränsning i den kommunala självbestämmanderätten och som inger oss allvarliga betänkligheter.

Inte nog med att regering och riksdag 1957 fann det angeläget att inkludera de politiska ungdomsorganisationerna bland de organisationer som tidigare erhöll statsbidrag för det ung-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

domsfrämjande arbetet. Förra året tog man också bort bestämmelsen att stödet skulle förmedlas av erkända studieförbund — vilket tidigare har inneburit en garanti. Därmed vidgades bidragen till att omfatta hela de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet. Nu skall man också ålägga kommunerna att stödja dessa. Det är någonting som vi anser inte kan ligga inom den kommunala kompetensen.

I tre utslag förra året har regeringsrätten också förklarat att kommun inte lagligen kan lämna bidrag till politisk ungdomsorganisation, om inte genom särskilda föreskrifter eller eljest säkerhet skapas för att medlen inte kommer att främja organisationernas politiska verksamhet. Regeringsrätten har nämligen ansett att det inte kan ligga inom den kommunala kompetensen att understödja politisk verksamhet. Och att skapa garantier för att kommunala medel, avsedda för ungdomsfrämjande verksamhet, inte utnyttjas för det rent politiska arbetet när medlen utgår till politisk ungdomsorganisation, får anses vara helt uteslutet. Detta framgick för övrigt också klart i debatten om ungdomsledarutbildningen förra veckan, då fröken Olsson bl. a. framhöll »att det är fullkomligt omöjligt att skilja studieverksamheten och den politiska verksamheten ifrån varandra med hänsyn till det sätt på vilket de politiska ungdomsorganisationerna arbetar; de går så att säga in i varandra.»

Detsamma gäller naturligtvis i lika hög grad den centrala verksamhet som ett politiskt ungdomsförbund bedriver.

Det förefaller mig som om statsrådet Lindström har haft oerhört bråttom för att få igenom en författningsmässig reglering av det kommunala stödet i detta avseende och tydligen funnit den genaste vägen vara att föreslå en ändring i barnavårdslagen. Ja, hon har haft så bråttom att hon inte ens har ansett det nödvändigt att höra lagrådet. Det synes oss vara principiellt oriktigt att utvidga

den kommunala kompetensen genom ändring i en speciallagstiftning. Inte minst av den anledningen är det anmärkningsvärt att yttrande inte har inhämtats av lagrådet.

Ytterligare en sak som vittnar om brådska — jag skulle kanske kunna använda det ännu starkare ordet nonchalans — är att något remissförfarande i vanlig ordning inte har förekommit till stads- och kommunförbunden. Föredraganden säger kort och gott: »Vid överläggningar som ägt rum med stadsförbundet och kommunförbundet har dessa biträtt min ståndpunkt i denna fråga.» Enligt de uppgifter som under hand erhållits har överläggningarna med stadsförbundet emellertid bestått i att man från departementet helt enkelt har ringt upp chefstjänstemännen där, och i efterhand har ärendet sedan anmälts i stadsförbundets styrelse, där majoriteten inte har haft något att erinra men där högers representanter har reserverat sig.

Statsrådet säger: »Om kommunerna är förhindrade att stödja de politiska ungdomsorganisationerna, innebär detta att statens och kommunernas stöd åt ungdomsorganisationernas verksamhet delvis kommer att grunda sig på skilda målsättningar. Denna brist på överensstämmelse finner jag otillfredsställande och olycklig.» Alltså skall kommunerna nu tvingas att gå i statens fotspår.

Grundtanken i vår kommunala självstyrelse är ju att kommunen skall tillåtas att självständigt sköta vad som kan anses vara kommunens åligganden. Att lämna kommunala bidrag till politiska ungdomsföreningar innebär ett indirekt stöd till de politiska partierna, till deras partipolitiska arbete och propaganda, och det kan sannerligen inte ligga i skattebetalarnas intresse att deras skattemedel användes på det sättet.

Det talas ofta och ibland i ganska högstämda ordalag om hur väsentligt det är att slå vakt om den kommunala

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

självbestämmanderätten. Vad blir det nu av allt detta vackra tal? Det vore oförklarligt för mig, om det visade sig att alla de kommunalmän som här i riksdagen sitter som representanter för regeringspartiet och centerpartiet kan godta det lagförslag som här föreligger. Som jag ser det är vi här inne på farliga vägar, där regeringspartiet på olika sätt söker konservera den politiska struktur vi har i dag. I det nu aktuella fallet gäller det att kommunerna skall ge stöd efter samma linjer som staten, där alltså det största partiets ungdomsförening får den största favören.

Frågan om statligt stöd till pressen är en annan högaktuell fråga. Hur kan, frågar jag mig, en fri opinionsbildning äga rum från sådana utgångspunkter, att antalet föreningar och medlemmar eller valresultaten skall vara avgörande för statsbidragens storlek?

Den lagändring som nu föreslås är helt oförenlig med innebörden i den kommunala självstyrelsen och är dessutom enligt vår mening helt obehövlig, då gällande lagstiftning inte lägger några hinder i vägen för ett kommunalt stöd till föreningslivet utom när det gäller de politiska ungdomsorganisationernas rent politiska verksamhet.

När det gäller dessa organisationer förekommer också på flera håll stödåtgärder vilka anses ligga inom den kommunala kompetensen, t. ex. i form av bidrag till studieverksamheten.

Herr talman! Med vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen I, vilken yrkar avslag på proposition nr 69.

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Även jag skall yrka avslag på propositionen. Jag skall inte krängla till saken med några säryrkanden och kommer därför också att yrka bifall till reservationen. Jag vill dock från början uttala, att jag inte tycker att reservationens motiveringar är i alla avseenden tillfredsställande och skall

därför något närmare utveckla min syn på denna fråga.

Det förslag som nu behandlas utgör den senaste fasen i ett händelseförlopp, vilket nu pågått rätt länge och i vilket varje steg enligt min uppfattning till stor del bestämts dels av önskningsar att laga efter lägligheten, utan att man besvärat sig med några mer långsiktiga eller principiella överväganden, dels av en på sina håll i intensitet tilltagande direkt strävan att använda allmänna medel för partipolitiska syften.

När det allmänna efter krigets slut genom såväl statliga som kommunala åtgärder i växande utsträckning började stödja en sund fritidsverksamhet för ungdomen och ideella ungdomsorganisationers verksamhet över huvud taget, aktualiserades ganska snart frågan, vilken ställning de politiska ungdomsorganisationerna borde ha i detta sammanhang. Jag skall först under ett par minuter, herr talman, se detta problem ur synvinkeln av statsmakternas betyende. Jag tror att man — med förbigående av en del detaljer — kan urskilja tre olika stadier i detta.

Under det första stadiet härskade den uppfattningen — om än under en del knorr från framför allt socialdemokratiskt håll — att staten inte borde ge bidrag till politiska organisationer, och det var också min mening.

Under det andra stadiet mjukades emellertid denna inställning upp. Nu hette det att också de politiska ungdomsorganisationerna borde kunna få statliga bidrag åtminstone till sin ungdomsfostrande verksamhet av icke politiskt slag. Gränsdragningen kunde visserligen vara svår att göra, men man skulle ändå försöka sig på den. Många av dem som var med om detta försök — och till dem hörde också jag — hade väl från början sina farhågor om att man i och med detta skulle komma ut på ett sluttande plan, som kunde bli alltmera brant. För att inte bråka i onödan var jag dock med på detta.

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

Det tredje stadiet upplever vi nu. Det tog sin början förra året och fortsätter i år. Nu skall det inte längre göras någon skillnad mellan de politiska ungdomsorganisationernas politiska verksamhet och deras allmänt ungdomsfostrande verksamhet. Man har förklarat för oss dels att det visat sig vara svårare än man trott med denna gränsdragning, dels att det fuskades med den, vilket skulle vara ett ohållbart tillstånd.

Ur detta dilemma — om det nu är riktigt tecknat, vilket inte alls är säkert — kunde det givetvis finnas två utvägar. Den ena skulle vara att med anledning av det misslyckade experimentet upphöra med all statlig bidragsgivning till de politiska ungdomsorganisationerna, den andra att utvidga detta bidrag till att omfatta de politiska ungdomsorganisationernas hela verksamhetsområde. En stor majoritet i riksdagen beslöt att välja den senare utvägen och att avvisa den förra. Jag opponerade mig för min del i all stillsamhet mot detta beslut.

Jag kanske i detta sammanhang kan tillåta mig den reflexionen, att vi denna vår befinner oss i förberedelserna för ett fjärde stadium. Detta fjärde stadium är otvivelaktigt avsett att bli »det stora språnget framåt» för dem som vill ha direkta kontanta statsbidrag också till politisk propagandaverksamhet. Vi torde nu stå nära att bli inbjudna till att acceptera inte bara statsbidrag till politisk ungdomsutbildning utan även statsbidrag till politisk vuxenutbildning.

Frågan om statsbidrag till partierna står inte på dagens föredragningslista. Jag hoppas att den inte heller skall komma på riksdagens bord förrän en allsidig och förutsättningslös utredning av detta mycket komplicerade spörsmål genomförts. Jag har i detta avseende ingen doktrinär inställning. Jag kan visserligen väl tänka mig en sådan omfattning av och sådana former för det

allmännas medverkan i partiernas strid om den politiska makten som enligt min mening skulle kunna verka mycket destruktivt när det gäller utsikterna att upprätthålla, förstärka och fördjupa demokratien. Men jag kan också tänka mig en omfattning av och former för en sådan medverkan från det allmännas sida som inte har sådana destruktiva följder.

Jag hoppas som sagt, att detaljdiskussionen om detta problem får anstå till dess att en omsorgsfull utredning företagits.

Låt mig i detta sammanhang göra en distinktion, vilken jag tror är i hög grad angelägen i synnerhet med tanke på de missuppfattningar, som jag funnit har spritt sig efter TV-debatten om pressstödet häromsistens. Herr Hansson i Skegrie råkade då ge sina åhörare intrycket, att det i riksdagen väckts en fyrpartimotion, undertecknad av partiledarna, som gick ut på något slags allmänt partistöd. Jag tror emellertid att, på vilket sätt den här diskussionen än skall fortsätta, så vore det klokt att hålla de åtgärder som berördes i denna fyrpartimotion och som behövs för att bereda riksdagsmännen sådana arbets- och bostadsförhållanden och sådan tillgång till utrednings- och sekreterarhjälp, som krävs för att de på rätt sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter, skilda från spörsmålet om stöd med offentliga medel till centrala eller lokala partiorganisationer. Mellan dessa båda frågekomplex finns mycket stora principiella och praktiska skillnader.

Den fråga vi nu behandlar är kanske enligt många mening inte av så stor betydelse. Den berör den kommunala kompetensen i förhållande till politiska ungdomsorganisationer. Det är emellertid i och för sig ingen liten fråga. Dessutom måste man nog, ärade kammarledamöter, se den som ett förspel till frågan om den kommunala kompetensen i förhållande till politiska organisationer över huvud taget — en fråga

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

som nog kommer upp senare, om riksdagen nu säger ja till Kungl. Maj:ts proposition. Och då får ju spørgsmålet strax större dimensioner.

Betraktar man utvecklingen på det kommunala planet vad gäller inställningen till de politiska ungdomsorganisationerna, finner man en hel del paralleller till det som hänt i fråga om statsmakternas inställning. För min del kommer jag t. ex. väl ihåg hur man för snart tjugo år sedan beviljade anslag till ideella ungdomsorganisationer inklusive politiska sådana i min egen hemkommun. Jag var med om att överklaga det beslutet, som sedan också undanröjdes av regeringsrätten under förebärande av att det inte var en kommunal uppgift att dela ut pengar till politiska organisationer. Den inställningen har regeringsrätten sedan dess hållit fast vid och det är detta — såsom fröken Wetterström nyss påpekade — som är anledningen till statsrådet Lindströms proposition och andra lagutskottets utlåtande.

Jag skulle vilja skjuta in att jag också kommer ihåg hur det visade sig, när min hemkommun vid det tillfälle jag nyss nämnde skulle rätta sig efter regeringsrättens utslag och följaktligen inte ta med de politiska ungdomsorganisationerna, att Unga Örnar uppenbarade sig och gjorde anspråk på att bli betraktade som en icke-politisk organisation. Jag sade då till den mycket vänlige och politiskt säkerligen helt oskyldige kyrkoherde — jag antar att han röstade med högern men jag är naturligtvis inte säker på det — som på den tiden hade hand om det organ som fördelade ifrågavarande medel, att det väl kunde vara så och så med Unga Örnars politiska oskyldighet. Han svarade ungefär som så, att visst kunde det förhålla sig på det sättet men medlemmarna i Unga Örnar vore i alla fall så små och så unga att de inte kunde åstadkomma särskilt mycket ohägn, och därför skulle man väl inte bråka om saken.

Jag fäste mig inte så mycket vid yttrandet då utan tog det mera som ett utslag av oförståelse för vad saken principiellt sett gällde — jag betraktade det mera som ett kuriosum. Men jag skall erkänna, herr talman, att jag under senare år då och då kommit att tänka på uttalandet och med stigande olust frågat mig, om det inte i själva verket är så, att vi ägnat för litet uppmärksamhet åt det allvarliga problemet om konsekvenserna i olika avseenden av att det allmänna befordrar uppkomsten av en politisk indoktrineringsatmosfär kring människor i mycket tidiga ungdomsår eller i barnåldern.

För att undvika varje missförstånd vill jag skynda mig att tillägga att jag naturligtvis inte känner mig det minsta orolig för dem som nått så långt på livets och politikens bana som de nuvarande och förutvarande ordförandena i partiernas ungdomsförbund. Men själva det förhållandet att det är *barnavårdsnämnderna* som nu skall ta hand om eller ha överinseendet över distributionen av kommunala medel till de politiska ungdomsorganisationerna innebär, tycker jag, en varningssignal om att det kan vara något konstigt som här håller på att ske. Och nog borde det väl kännas litet underligt just för de nuvarande och förutvarande ordförandena i de politiska partiernas ungdomsorganisationer — som ju visserligen ingalunda kan bli betraktade som några äldre statsmän men som gärna vill vara visa statsmän — att föras in under barnavårdsnämndernas sfär.

Under de nästan tjugo år som gått sedan den episod jag nyss skildrade har vi emellertid fått en ganska riklig och även ojämn flora av kommunala bidrag till politiska ungdomsorganisationer. Utvecklingen härvidlag har alltså passerat ungefär samma stadier som statsbidragen men med den skillnaden, att variationerna från kommun till kommun varit stora, och framför allt med den skillnaden, att så snart ett överklagande

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

skett av ett kommunalt beslut att ge bidrag till politisk verksamhet, så har regeringsrätten undanröjt beslutet.

Vad det nu är fråga om är alltså att genom en lagändring göra det omöjligt för regeringsrätten att fortsätta med hittillsvarande rättstolkning på detta område. Vi är helt enkelt på väg, såvitt jag förstår, att fatta ett mycket viktigt principbeslut om den kommunala kompetensen när det gäller det allmännas förhållande till partipolitiska konstellationer. Det är detta det är fråga om. Har väl kommunala bidrag till politiska ungdomsorganisationer endosserats i lag, så lär den stunden inte vara särskilt långt borta då vi kan komma att inbjudas att endossera kommunala bidrag även till politiska organisationer över huvud taget; det finns kanske en och annan i kammaren som tycker att den nu föreliggande frågan inte är särskilt stor men som hesiterar en aning inför en konsekvens av det slaget. Och det viktiga beslutet uppmanas vi nu att fatta genom en liten ändring i barnavårdslagen. Kan det verkligen vara rimligt, herr talman?

Man kommer naturligtvis att säga, att kommunerna redan tagit sig en viss rätt härvidlag och att det nu gäller att kodifiera praxis, o. s. v. Man kanske också kommer att fråga, varför kommunerna inte skall ha rätt att lämna bidrag när staten redan tagit sig den rätten. Vidare kommer man kanske att fråga, och det har redan skett vid flera tillfällen: Varför skall man diskriminera — som det heter — just de politiska ungdomsorganisationerna?

De båda första argumenten är, tycker jag — som jag nyss antydde — mycket svaga. Att kommuner utan stöd av gällande lag — att det skett utan sådant stöd framgår av regeringsrättens upprepade utslag — tagit sig för att göra vissa saker kan ju i och för sig inte vara ett skäl att ändra lagen om inga andra, bärande skäl finns. Ännu mindre kan det vara ett skäl för en lagändring

att statsmakterna skaffar sig en ställning som kommunerna alltså nu enligt gällande lag inte har. Det kommer alltid att finnas vissa uppgifter som är klart förbehållna statsmakterna. Det skulle nog bli litet oredigt om kommunerna började bedriva t. ex. en egen utrikespolitik. Frågor som rör statskick och författning har vi alla uppfattat som naturligt fallande under statsmakternas domvärjo; vi kan inte ha ett valsätt i Hälsingborg och ett annat i Korpilombolo. I andra frågor förekommer ett hälftenbruk och en samverkan mellan staten och kommunerna. En tredje grupp av angelägenheter faller det mera fullständigt på kommunernas lott att klara av.

Enligt min mening utgör det allmännas förhållande till partiernas tävlan om den politiska makten ett så stort problem, att det i fråga om sin betydelse för demokratiens framtid väl kan jämföras med de viktigaste av de författningsfrågor som alltjämt efter många års utredningsarbete är under prövning. Lika litet som vi, som jag nyss sade, kan tänka oss att ha olika valsätt i Hälsingborg och Korpilombolo, lika litet kan vi enligt min uppfattning tänka oss att få olika omfattning av och olika regler för det allmännas stöd till politiska ungdomsorganisationer och till politiska organisationer över huvud taget, allteftersom de politiska majoriteterna skiftar från kommun till kommun. Jag måste nog medge att jag på den punkten har en förutfattad mening: skall det vara någonting, så skall det vara lika, oberoende av om det är den ena eller andra politiska majoriteten i den eller den kommunen och oberoende av om kommunen ligger här eller där i landet.

Jag tycker att det just i detta avseende finns en — säkerligen av reservanternas icke avsedd — svaghet i reservationens motivering för avslagsyrkandet. Reservationen kan nämligen ge det oavsiktliga intrycket att det är osäkert

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

huruvida objektiviteten vid fördelningen skulle kunna tillgodoses, o. s. v. Naturligtvis, herr talman, finns det i och för sig ingen skillnad mellan kommunalmäns och riksdagsmäns förmåga till objektivitet; jag tror att den förmågan är ungefär densamma på båda hållen. Men kvintessensen är, att de kommunala majoriteterna kan skifta från kommun till kommun, och detta kan medföra att även kommuner, som ligger intill varandra, vid sin tillämpning av de föreslagna reglerna kan komma att följa olika principer när det gäller stödet till politiska organisationer. Detta måste ge ett intryck av godtycke. När jag säger detta innebär det alltså inte, att jag anser att kommunalmän i allmänhet skulle vara mer godtyckliga än riksdagsmän.

Jag har redan sagt att en allsidig och förutsättningslös utredning av detta allvarliga och komplicerade spörsmål är befogad. En sådan utredning må gärna omfatta frågan om den kommunala kompetensen i det sammanhanget, ehuru jag, som jag bekant, är böjd att i detta avseende ha en förhandsinställning. Men låt oss inte avgöra den sista viktiga delfrågan genom en hastigt framslängd proposition om ändring i barnavårdslagen utan att vi dessförinnan skärskådat perspektivet i hela dess vidd.

Spörsmålet varför politiska ungdomsorganisationer eller politiska organisationer över huvud taget »diskrimineras» när det gäller allmänna bidrag ligger delvis på ett annat plan. Det är klart att de politiska partierna och deras ungdomsorganisationer utför en samhällsgagnande gärning. Ur den synvinkeln kan ju en fråga som denna om »diskriminering» förefalla berättigad, men ändå är den enligt min mening fel ställd. En allmän medborgarfostran är naturligtvis en sida av partiernas verksamhet, och en betydelsefull sådan, men deras huvuduppgift är ändå att konkurrera om den politiska makten. Tar man hänsyn till det så inser man att stora risker uppenbarligen kommer att

vara förknippade med penningutdelning från det allmänna såväl till det politiska parti som innehar makten som till de partier som strävar efter att nå den. Det temat skulle kunna utvecklas högst avsevärt, men jag avstår därifrån nu; jag utgår nämligen ifrån att även dessa frågor blir föremål för övervägande i den utredning som jag räknar med skall komma till stånd.

Till sist, herr talman, vill jag säga, att det finns i propositionen flera detaljer som är ägnade att ytterligare belysa hur illa genomtänkta motiveringarna för den är. Fröken Wetterström var inne på det, och jag utgår ifrån att dessa motiveringar kommer att granskas närmare även under fortsättningen av debatten. Jag skall därför här bara nämna en betydelsefull detalj.

Som villkor för statsbidrag till ungdomsorganisationer gäller, att ungdomsorganisationerna skall vara uppbyggda och fungera enligt vedertagna demokratiska principer och öppet ta ställning för demokrati. Uttrycket »öppet ta ställning för demokrati» är kanske inte så särskilt välfunnet. Jag antar att meningen är att organisationen skall verka för med en sann demokrati förenliga mål. Vad man öppet tar ställning för och vad man i verkligheten vill är som bekant inte alls detsamma inom en del antidemokratiska organisationer, där man förvärvat stor träning i att göra svart till vitt. Jag beklagar att inte ens det för propositionen ansvariga statsrådet har funnit denna fråga i dess helhet vara av tillräcklig vikt för att närvara vid behandlingen i kammaren. Men jag skulle ändå vilja ha en fråga vidarebefordrad till regeringsbanken, nämligen denna: Är det regeringens uppfattning att det kommunistiska partiet i Sverige uppfyller de anspråk som ställs i de uppställda reglerna? Om så inte är fallet, blir då konsekvensen att kommunistiska ungdomsorganisationer icke skall medgivas kommunala bidrag enligt propositionen?

Jag skall gärna säga att mina egna

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

svar skulle bli nej på den första frågan och ja på den andra. Men det är regeringens uppfattning som är av särskilt intresse.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Hamrin* i Jönköping (fp), *Rubin* (mbs) och *Turesson* (h).

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Jag är en av dem som har undertecknat motion nr 787 i denna kammare och som har yrkat avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 69. Detta avslagsyrkande grundar sig på ett resonemang som gäller den principiella synen på bidrag av skattemedel över huvud taget till politiska organisationer. Men i motionen tog vi också upp den ståndpunkten att just detta förslag ur vissa synpunkter är obehövt, onödigt och inte fyller den uppgift som lagtolkningen avser. Vidare framhävs i motionen det anmärkningsvärda i att statsrådet inte har hänvisat detta lagförslag till lagrådet för granskning innan det framlades för riksdagen.

De föregående talarna har mycket ingående redogjort för principiella synpunkter på frågan om bidrag till politiska organisationer och därvid framlagt synpunkter som helt avviker från dem som man i propositionen gör sig till talesman för. Jag delar de föregående talarnas uppfattning och skall därför på den punkten fatta mig mycket kort.

Jag har den uppfattningen — och den tror jag delas av högerpartiet i dess helhet — att de demokratiska politiska partiernas fria ställning inte kan förenas med att den politiska opinionsbildningen görs beroende av allmänna medel. Men detta förslag är egentligen — det var herr Wedén inne på — ur annan synpunkt principiellt mycket mera långsyftande än det kanske först förefaller. Statsrådet Lindströms före-

dragning — jag beklagar också att hon inte är närvarande, därför att jag har en del frågor att ställa till henne — i anslutning till propositionsförslaget är sannerligen på många punkter diffus. Jag vill, herr talman, ta upp denna fråga ur kommunalrättslig synvinkel. Vad blir, frågar jag, för kommunernas del innebörden av detta förslag till tillägg till barnavårdslagen? Vilka nya uppgifter inrymmer det i själva verket för kommunerna?

Statsrådet Lindström gjorde i samband med den nya barnavårdslagens antagande 1960 här i kammaren en hel del uttalanden som berör frågan om barnavårdsnämndernas allmänt förebyggande, ungdomsvårdande verksamhet. Hon underströk att det var någonting helt nytt, att barnavårdsnämnderna skulle ha också en sådan uppgift. Hennes ord föll på följande sätt: »Det görs till en obligatorisk uppgift för kommunerna att främja anordningar för bättre fritidsförhållanden för kommunens ungdom.» Vidare heter det: »Det är självklart att barnavårdsnämnden i sin allmänna ungdomsvård skall ta väl vara på de goda frivilliga krafter som ortens föreningsliv kan erbjuda och på allt sätt uppmuntra detta föreningsliv.»

Jag vill nu rikta följande fråga till regeringsbanken: Kan en obligatorisk uppgift bli mer obligatorisk genom det föreslagna tillägget?

Statsrådet säger i proposition nr 69: »Att det stadgande som jag föreslår riktas till barnavårdsnämnden hindrar inte att kommunen stödjer föreningslivet på annat sätt än genom barnavårdsnämnden, t. ex. genom skolstyrelsen eller särskild ungdomsstyrelse.» Men, herr talman, inte heller det är ju på något sätt något nytt. Statsrådet framnävde 1960 att kommunerna har full rätt att välja sitt eget instrument. Om de föredrar att anförtro uppdraget åt en särskild ungdomsstyrelse, må de göra detta. Där det inte ordnas på annat sätt skall barnavårdsnämnderna ha an-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

svar för att den förebyggande vården inte försummas. Men en sådan här särskild nämnd eller styrelse för ungdomsvården som kommunerna tillsätter enligt 44 § kommunallagen, är en s. k. oreglerad eller icke-specialreglerad nämnd, vars organisation och verksamhetsformer har sin enda lagliga reglering i kommunallagen respektive kommunallagen för Stockholm. Detta konstaterade andra lagutskottet i sitt utlåtande nr 5 1960, och då frågar jag: Uppnår statsrådet med detta förslag det som hon i propositionen anger som det närmaste syftet, när hon säger: »det närmaste syftet med lagregleringen är att undanröja de hinder som ansetts föreligga mot kommunalt stöd åt de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet»?

Lagutskottet har här i sitt utlåtande nr 43 alldeles underlåtit att granska detta förslag ur kommunalrättslig synpunkt. Jag säger det därför att när barnavårdslagen var uppe till behandling 1960, så gjorde man det. Man gjorde det inte minst på den här punkten som gällde den allmänt förebyggande verksamheten, på vilket organ det skulle ligga, vilken ställning detta organ skulle komma att inta i förhållande till barnavårdsnämnden och huruvida det blev en fakultativ nämnd eller en specialreglerad nämnd i och med uppdraget gavs i barnavårdslagen. Dessa frågor är inte alls lösta på annat sätt än så som skedde 1960, och det innebär således, såvitt jag kan se, beträffande de regeringsrättsutslag, som har upphävt kommunala beslut om bidrag till politiska ungdomsorganisationer och i fråga om vilka statsrådet således avser att med detta förslag undanröja hindren, att regeringsrätten med stöd av kommunallagens kompetensbestämmelser fortfarande kan upphäva kommunala beslut på precis samma grunder. Syftar då detta förslag, och det är min sista fråga just nu, herr talman, till ett överförande av kommunal kompetens från kommunal-

lagen till speciallag? Detta är en angelägen fråga, och jag finner det viktigt att rikta kammarens uppmärksamhet på att jämnt en vecka efter det att statsrådet Lindström hade kontrasignerat föreliggande proposition, så gav chefen för inrikesdepartementet kommunalrättskommittén i uppdrag att göra en översyn av reglerna för den kommunala och landstingskommunala kompetensen. Han sade där bl. a. att utgångspunkten vid översynen bör vara att reglerna alltjämt måste vara grundade på huvudprincipen att kommunala åtgärder skall tillgodose allmänna till kommunen knutna intressen, men så tillägger han i direktiven: »Huruvida preciseringen av den kommunala kompetensen bör ske i kommunallagen eller genom specialreglering eller genom båda dessa vägar bör prövas av utredningen.» Om statsrådets avsikt med propositionen är att överföra kommunal kompetens från kommunallagen till speciallag så är det ju ganska märkligt att man från regeringens sida gör ett sådant förslag en vecka innan man underställer hela detta frågekomplex den sittande kommunalrättsutredningen! Detta förefaller mig, herr talman, vara ännu ett skäl, och ett mycket starkt sådant, för att det förslag som här ligger icke bör av riksdagen antagas i dag. Det är nämligen ett allvarligt föregripande av en utredning som redan är anmodad att arbeta med frågan.

Herr talman! Då jag inte kan instämma i de principiella motiveringar som andra lagutskottet har angivit när det gäller synsättet på kommunens uppgifter i förhållande till politiska ungdomsorganisationer, eftersom jag anser denna reglering vara lika obehövlig och onödig som diffus i sin lagtolkning och eftersom den fråga det berör redan är underställd en utredning, ber jag, herr talman, att få biträda den reservation som är fogad till andra lagutskottets utlåtande nr 43 och som innebär avslag på propositionen nr 69.

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Jag kan inte i likhet med fröken Ljungberg säga, att jag delar föregående talares uppfattning i denna fråga. Jag kan emellertid instämma med fröken Wetterström och herr Wedén att denna fråga är av stor principiell innebörd och att det är ett mycket viktigt principbeslut vi här har att ta ställning till.

Det förslag som föreligger om att kommunerna skulle få möjligheter att ge de politiska ungdomsorganisationerna stöd är helt följdriktigt med hänsyn till att vi förut har fattat beslut i fråga om statsbidrag till ungdomsorganisationerna. Om man erkänner våra politiska ungdomsorganisationer som värdefulla instrument i fostran för kommande samhällsuppgifter, förstår jag inte varför man inte då vill betrakta de politiska ungdomsförbunden såsom i bidragshänseende jämställda med övriga organisationer.

För demokratien och demokratiseringsprocessen i vårt land har ungdomsorganisationerna spelat en väsentlig roll, och jag tror också att de kommer att göra det i fortsättningen. En demokrati förutsätter flera partier och olika idériktningar, och ju mer debatt och aktivitet vi får till stånd bland ungdomen om samhällets utformning, desto större blir också chansen för att vi får aktiva samhällsmedborgare i en levande demokrati. Om de som är motståndare till denna fråga ville undersöka hur det står till med kunskaperna om de olika partiernas arbete och program, skulle de finna att de ungdomar som är aktiva i de politiska ungdomsorganisationerna vet mera om övriga partiers program och arbete än de ungdomar som står alldeles utanför det politiska arbetet. De som hyser motsatt uppfattning och tvivlar på detta kan, om de tar del av 1962 års ungdomsutrednings betänkande, få belägg på att det förhåller sig så.

Här har talats om värdet av en fri

opinionsbildning, men då är det betydelsefullt att vi försöker skapa förutsättningar för de olika ungdomsförbunden att skola sina medlemmar för samhällsuppgifterna, så att ungdomarna får kunskaper om samhället. Alla som haft kontakt med politiska ungdomsorganisationer vet att det inte bara är politiska frågor man där sysslar med. Det rör sig ofta om ett flertal andra aktiviteter, men dessa har ungdomsfostrande syfte på samma sätt som när någon annan ungdomsorganisation bedriver dem.

Jag ställer då frågan: Är inte denna fritidsverksamhet och fritidsfostrande uppgift inom de politiska organisationerna lika värdefull som när den bedrivs av andra organisationer?

I reservationen heter det att man »betraktar det som osannolikt att sådana garantier för opartiskhet och skäliga villkor skall kunna komma att omgärda ett kommunalt stöd till politisk verksamhet, att detta tillgodoser ett allmänt intresse inom kommunen och uppfyller kraven på objektivitet och rättvisa». Herr Wedén var också inne på detta i sitt anförande.

Man får den uppfattningen att de som skrivit detta hyser mycket låga tankar om dem, som sitter i de kommunala styrelserna.

Sedan några ord om allmänna intressen. Är det inte ett allmänt intresse att man med de politiska ungdomsorganisationernas hjälp kan intressera de unga för det positiva i samhället? Detta är en förebyggande verksamhet, och en sådan verksamhet är väl ett hela kommunens intresse! Jag kan inte förstå annat.

Man säger att lagändringen begränsar den kommunala självbestämmanderätten. Hur man kan utläsa en sådan sak av detta kan jag inte förstå.

Jag lyssnade här både till fröken Wetterströms och herr Wedéns anföranden. Fröken Wetterström sade ungefär följande: Att lämna bidrag till politiska organisationer kan inte ligga i

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

kommunens eller skattebetalarnas intresse. Men har inte fröken Wetterström vid något tillfälle kunnat förmärka att just ett flertal av dem, som har fostrats i de politiska ungdomsorganisationerna, sitter i de kommunala styrelserna. Jag har i alla fall den uppfattningen. Jag vet inte hur det är i det ungdomsförbundet som fröken Wetterström torde ha kontakt med, men jag har den nyssnämnda erfarenheten. Då är det värdefullt även ur kommunens synpunkt att få män och kvinnor i förtroendeställning, vilka skolats i den politiska verksamheten. Det måste vara av väsentlig betydelse för det kommunala arbetet.

När fröken Wetterström och herr Wedén här talar om de politiska ungdomsorganisationernas arbete, tycker jag mig kunna förmärka en nedvärderande ton. Herr Wedén är ju gammal ungdomsförbundsordförande, och jag kan inte förstå vilka erfarenheter det är som ligger bakom eller vad det är som satt så mörka spår i hans arbete. I regel brukar gamla ungdomsförbundsordförande se mycket positivt även på den politiska delen av den verksamhet som ungdomsförbunden bedriver.

Vidare sägs det här att kommunerna redan nu kan stödja denna verksamhet. Det är riktigt, men jag tror att det är nödvändigt — och det blir inte dyrare för kommunerna — att stimulera ungdomsorganisationerna till sådan verksamhet, där deras egen initiativkraft kommer fram.

Herr talman! Med de synpunkter, som jag nu anfört på denna — det vill jag än en gång understryka — principiellt mycket viktiga fråga, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara anföra några få ord. Herr Gustavsson i Alvesta argumenterar för sin mening på ett mycket sympatiskt sätt. Jag känner mig dock uppkallad av en enda fras som han använde. Han sade att han i mitt

anförande tyckt sig urskilja en nedvärderande ton beträffande de politiska ungdomsorganisationernas arbete. Jag tror att herr Gustavsson, om han läser mitt förordande, skall finna att där inte förekommer någon nedvärderande ton. Jag tror inte att mitt rösläge angav någon sådan. Tvärtom sade jag att jag från vissa utgångspunkter kunde finna någon mening i argumentet om diskriminering, churu det fanns andra skäl som tog över även det argumentet.

Jag kanske kan belysa svagheten i herr Gustavssons resonemang, såsom jag fattade det, om jag frågar honom själv så här: Eftersom vi är överens om att erkänna de politiska ungdomsförbunden såsom viktiga instrument för samhällsfostran — så föll herr Gustavssons ord — skulle därav enligt hans mening som en logisk konsekvens följa bifall till denna proposition. Men man måste väl också säga att de politiska partierna är viktiga instrument för samhällsfostran. Blir då inte konsekvensen av herr Gustavssons resonemang även den, att den kommunala kompetensen borde utvidgas till att ge bidrag även åt de politiska partierna? Är herr Gustavsson beredd att ta en sådan konsekvens, hänger hans resonemang ihop. Är han inte beredd att göra det, hänger hans resonemang inte ihop.

Fröken WETTERSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till herr Gustavsson i Alvesta säga att jag inte för min del — lika litet som herr Wedén var det för sin del — är medveten om att på något sätt ha använt en nedvärderande ton i fråga om de politiska ungdomsorganisationernas arbete. Värdet av detta arbete tycker jag har omvitnats så många gånger från denna talarstol, att det inte torde råda några delade meningar på den punkten. Men som jag ser det, är det tydligen för herr Gustavsson fullkomligt egalt att dra upp en skiljelinje mellan de politiska ung-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

domsförbundens verksamhet och andra ungdomsorganisationers. Där går väl våra uppfattningar helt isär. Jag är bara förvånad över att inte herr Gustavsson som kommunalman också inser de faror som kan lura genom den föreslagna lagändringen.

Vidare citerade herr Gustavsson ett avsnitt ur reservationen och menade, förmodar jag, att vi på något sätt skulle ha uttryckt misstroende mot förtroendemännen och ifrågasatt deras opartiskhet. Jag vill minnas att herr Wedén i sitt första anförande, om jag fattade honom rätt, också ej var helt tillfredsställd med motiveringen men att han samtidigt framhöll att den politiska konstellationen i de olika beslutande församlingarna kan i viss mån vara avgörande. Jag tillåter mig, herr Gustavsson — eftersom det nu ligger nära till hands att göra en jämförelse — att påpeka att det då *kan* finnas risk för partiskhet. Det har i åtskilliga landsting, t. ex. i mitt eget län, förekommit att en viss folkpensionärsorganisation tilldelats anslag till sin fritidsverksamhet utan att man avvaktat en utredning som gällt anslag till andra folkpensionärsorganisationer för att därigenom kunna ta ställning till en fullkomligt opartisk och rättvis fördelning av anslag. På så sätt har *en* organisation ensidigt gynnats. Sådana missgrepp, herr Gustavsson, tror jag inte heller att man skall bortse från. De kan förmodligen förekomma också på det område vi här diskuterar.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte av herr Wedéns manuskript läsa ut något tonfall. I sitt första anförande citerade herr Wedén ett uttalande som jag tror att någon kommunalt engagerad person hade gjort om Unga Örnar, att de är så små att de inte kan ställa till med något ohägn. Jag fattade herr Wedéns anförande så som om han lade

citaten i sin egen mun. Därför uppfattade jag det som ett nedvärderande av de politiska ungdomsorganisationernas arbete.

Herr Wedén frågade mig om jag — i konsekvens med mitt resonemang — anser att kommunerna också skulle anslå medel till partierna. Men, herr Wedén, det är ju i första hand den ungdomsfostrande verksamheten som vi här diskuterar. Jag kan inte tro att det är något parti som hyser den uppfattningen att barnavårdsnämnderna skall behöva blanda sig i de politiska partiernas arbete.

Fröken Wetterström berörde frågan om gränsdragningen mellan politiska och icke politiska ungdomsorganisationer. Jag anser att det inte går att göra den gränsdragning mellan en politisk ungdomsorganisation och en annan ungdomsorganisation, som fröken Wetterström vill göra, ty båda har viktiga uppgifter. Den ena bedriver en viss politisk verksamhet men vid sidan därom även en vittomfattande ungdomsfostrande verksamhet. Därför finns det ingen anledning att dra upp en sådan skiljelinje.

Fröken WETTERSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Nu har herr Gustavsson i Alvesta — liksom man på socialdemokratiskt håll gjorde i förra veckans debatt — också sagt att det inte går att dra upp en gräns mellan en politisk och en icke politisk ungdomsorganisation. Detta är jag också fullt på det klara med. Men då är herr Gustavsson med andra ord även villig att medge statsbidrag och kommunala anslag till den politiska propaganda, som man icke kan utesluta i ett politiskt ungdomsförbund och som ju för övrigt faller inom ramen för dess verksamhet.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Som svar på den frå-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

gan vill jag svara ja, och därtill säga till fröken Wetterström att det inte är någon samhällsskadlig verksamhet som de politiska ungdomsförbunden bedriver.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Jag har till detta utskottsutlåtande fogat en blank reservation, och jag skall be att med några ord få motivera densamma.

Anledningen till min reservation ligger mera på det formella än på det principiella planet, och jag kommer alltså inte att stödja reservation I, utan jag kommer att rösta för bifall till utskottets hemställan.

Det är huvudsakligen två saker som motiverar min blanka reservation, två skäl som redan har berörts av tidigare talare.

För det första borde det, även enligt min mening, ha varit angeläget att lagförslaget sänts ut på remiss i vanlig ordning, åtminstone till Svenska stadsförbundet och Svenska kommunalförbundet, vilka väl närmast har att bevakas de kommunala intressen som det här är fråga om. Jag anser att det är en brist att så inte har skett. Lagförslaget innebär ju ur principiella synpunkter en betydelsefull och omdiskuterad utvidgning av den kommunala kompetensen. Visserligen framgår det av propositionen att departementet har tagit underhandskontakt med stadsförbundet och kommunalförbundet. Denna kontakt har emellertid, åtminstone beträffande Svenska stadsförbundet, tagits enbart på tjänstemannaplanet, såsom fröken Ljungberg framhöll i sitt anförande. Ärendet har sedan i efterhand anmälts för styrelsen, som för sin information inte haft tillgång till några handlingar i ärendet utan fått nöja sig med en kort föredragning i samband med att ärendet anmälts. Ett sådant förfarande i en principiellt viktig fråga är otvivelaktigt helt otillfredsställande.

För det andra har lagförslaget inte

underställt lagrådets prövning. Detta har också påtalats tidigare i denna debatt. Visserligen har lagrådet yttrat sig över barnavårdslagen vid dess tillkomst, men här gäller det ju inte enbart en komplettering av barnavårdslagen, utan, som jag redan framhållit, en utvidgning av den kommunala kompetensen, en utvidgning som föreslås bli reglerad i en speciallagstiftning men som — det framgår också av propositionen — är avsedd att få en generell verkan. Kommunens fullmäktige skall enligt förslaget kunna uppdra åt annan kommunal myndighet — skolstyrelse eller ungdomsvårdsstyrelse, d. v. s. åt annan kommunal myndighet eller styrelse än barnavårdsnämnden — att ge kommunalt stöd i form av ekonomiskt bidrag till ungdomsorganisationerna. Den problematik som rymmes bakom en sådan tillämpning av lagen är inte så aldeles solklar och enkel, och det hade därför, som jag ser det, varit av stort värde, i första hand för riksdagen men också för de kommunala myndigheter, som skall tillämpa lagen, om lagrådets uppfattning hade inhämtats.

Det är på grund av dessa formella svagheter i propositionen, som jag avgivit min blanka reservation.

Trots dessa erinringar kan jag inte biträda reservationen I, utan jag kommer att biträda utskottets förslag. Jag anlägger vid min bedömning inte så teoretiska synpunkter som herr Wedén och fröken Ljungberg gjort, utan jag bedömer måhända det föreliggande förslaget ur mera praktiska synpunkter.

Det föreslagna tillägget till barnavårdslagen är mycket allmänt hållet och avser i första hand att lämna kommun möjlighet att ge stöd åt ungdomsorganisationerna över huvud taget. Diskussionen har ju hittills huvudsakligen rört sig om kommunens möjlighet att ge understöd till de politiska ungdomsorganisationerna, men det är ju inte enbart detta som lagändringen avser. Denna avser att genom ett tillägg i 3 § bar-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

navårdslagen göra det möjligt för kommunen att över huvud taget ge stöd åt ungdomsorganisationer i överensstämmelse med barnavårdsnämndens ungdomsvårdande uppgifter. Uttrycklig bestämmelse om kommunens rätt i detta avseende finns för närvarande inte, och det är denna brist som i första hand avses att bli avhjälpd. Ett avslag på propositionen skulle måhända, jag ber er uppmärksamma formuleringen »skulle måhända», kunna åstadkomma tvekan hos kommunerna om deras rätt att ge stöd även åt ideella ungdomsorganisationer.

Enbart den omständigheten att ingen åtskillnad har gjorts mellan politiska och icke-politiska ungdomsföreningar har åstadkommit den meningsskiljaktighet, som har uppstått kring förslaget. Det har redan av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. framhållits att det redan nu finns möjlighet att erhålla statsbidrag till ungdomsorganisationerna och att man alltså bör handla efter samma praxis även vad beträffar kommunalt stöd. Jag skall inte utveckla den tankegången ytterligare. Jag kan ansluta mig till vad herr Gustavsson i det avseendet anförde.

Jag kan naturligtvis väl förstå att de som förra veckan röstade mot det statliga stödet i konsekvens härmed också röstar mot att kommunerna får möjlighet att utge bidrag till de politiska organisationerna. Men för oss som röstade för statsbidraget finns det ingen rimlig anledning att lägga andra principiella synpunkter på det samhällsstöd som utges av kommunerna än på det som utgår i form av statsbidrag.

Det är enligt min mening helt ohållbart att i bidragshänseende upprätthålla en artskillnad mellan å ena sidan ideella ungdomsföreningar — begreppet inrymmer som bekant en mångfald förningstyper — och å andra sidan politiska ungdomsföreningar. Medlemmarna i de sistnämnda föreningarna ägnar sig huvudsakligen åt studiet av samhälls-

frågor. Jag skulle vilja säga att de ägnar sig åt frågor som rör samhällslivets funktioner. Många av våra kommunalpolitiker och väl också rikspolitiker har fått sin första och kanske viktigaste skolning i den politiska ungdomsrörelsen. Vi behöver kunniga samhällsarbetare. Vi behöver kunniga och självständiga kommunalpolitiker. Det är alldeles nödvändigt för att demokratin skall kunna fungera.

Enligt den nu gällande kommunallagstiftningens anda skall kommunen vårda sig om angelägenheter som har *samhällsintresse*. Biträder man reservanternas avslagsyrkande, så hänger man sig åt den i mitt tycke orimliga tankegången att ungdomar som i föreningsform ägnar sig åt samhällsfrågor inte skulle representera ett samhällsintresse som vore värt samhällets stöd, under det att ungdomsföreningar, vilkas huvudsakliga uppgift kanske är att bereda sina medlemmar förströelse — ping-pongklubbar, spelklubbar, som i och för sig kanske är mycket värdefulla och bra föreningar — skulle representera ett högre samhällsintresse än de politiska föreningarna och vara värda samhällets stöd. Jag tycker att en sådan tankegång är oriktig och leder till helt orimliga resultat.

När jag har penetrerat detta ärende och försökt analysera det ur olika aspekter har jag naturligtvis inte heller kunnat undgå att fästa ett visst avseende vid att det i många kommuner redan nu utgår stöd till de politiska ungdomsföreningarna. De politiska ungdomsföreningarna får på många håll kommunalt bidrag efter samma grunder som övriga ungdomsföreningar. Kommunalmännen på många orter har varit vid-synta nog att inte göra någon åtskillnad mellan de politiska ungdomsföreningarna och andra s. k. ideella ungdomsorganisationer. Ett avslag på propositionen skulle självfallet få den omedelbara effekten att anslagen skulle dras in. Kommunerna skulle i fortsättningen

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

helt förhindras att ge sådana bidrag, vilket jag inbillar mig skulle innebära, att åtskilliga av dessa ungdomsorganisationer, som räknat med ett kommunalt bidrag, skulle komma i en prekär situation.

Till sist vill jag endast framhålla, vad jag trodde vara självklart men som, efter vad jag förstått av åtminstone ett par anföranden här, ingalunda är det, nämligen att denna lag ju inte innebär ett åläggande för kommunerna att ge anslag utan endast öppnar en möjlighet för desamma att ge stöd till ungdomsorganisationer. Jag fick av fröken Wetterströms anförande närmast den uppfattningen att det enligt hennes mening skulle vara fråga om ett åläggande, vilket man inte kan läsa ut varken ur lagtextens formuleringar eller ur kommentarerna. Det blir de kommunala myndigheternas sak att efter råd och lägenhet pröva ansökningar om anslag liksom att fastställa de grunder efter vilka bidrag eller annat stöd skall utgå. När reservanterna säger att den föreslagna lagändringen begränsar den kommunala självbestämmanderätten är detta påstående alltså direkt felaktigt. Lagförslaget vidgar tvärtom den kommunala självbestämmanderätten, ger kommunerna möjlighet att fatta beslut på ett område där de tidigare icke kunnat göra det.

Herr talman! Jag hoppas att jag med det anförda har lyckats klargöra dels anledningen till min blanka reservation till utskottsutlåtandet, dels min principiella inställning till frågan, när jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan.

Fröken LJUNGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Anderson har som reservant med en blank reservation till andra lagutskottets utlåtande velat rikta kritik mot den formella behandlingen av denna fråga, och som utskottets talesman har han nu deklarerat att han inte vill anlägga några teore-

tiska synpunkter. Jag får inte detta att gå ihop.

Vad jag emellertid vill fråga utskottets värderade talesman är om det inte borde ha varit andra lagutskottets uppgift, i synnerhet som lagförslaget inte underställts lagrådet, att se på propositionens lagförslag även ur kommunalrättslig synpunkt. Detta desto mer som det avser en utvidgning av den kommunala kompetensen, ehuru man är ovisst om huruvida det innebär ett åläggande eller inte på det vidgade området. Meningarna härom är tydligen delade. Statsrådet Lindström säger visserligen att barnavårdsnämnden skall stödja den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet som utövas genom ungdomens egna sammanslutningar — det är ett åläggande — men hon säger att det inte är hennes avsikt att kommunerna skall bli bundna att ge stödet i viss form. De får avgöra omfattningen och formen av stödet men inte ifrågasätta stödet. Är detta ett åläggande eller inte, herr Anderson?

Dessutom hade det varit önskvärt att lagutskottet hade ägnat något intresse åt det faktum att denna fråga om avvägningen mellan kommunallag och speciallag och om den kommunala kompetensen är en ur kommunallagens synpunkt viktig fråga — en fråga under utredning.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan fortfarande inte läsa ut ur den lagändring som har föreslagits något åläggande för kommunerna. Avsikten är endast att öppna en möjlighet för barnavårdsnämnden — eventuellt för med barnavårdsnämnden samordnad myndighet — att i överensstämmelse med barnavårdslagens anda ge ungdomsorganisationerna stöd, där-est sådant stöd anses vara påkallat.

Fröken Ljungberg sade att det borde varit angeläget för andra lagutskottet att ta reda på om detta ligger inom det

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

kommunala kompetensområdet och om det går att reglera denna fråga genom speciallagstiftning. Andra lagutskottet har inte hand om frågor som rör den kommunala kompetensen. De regleras i annat sammanhang. Frågor av den arten brukar förberedas av konstitutionsutskottet. Av mitt anförande framgår emellertid att jag har observerat den problematik som fröken Ljungberg berörde. Jag har också inhämtat upplysningar, som givit mig den uppfattningen, att en sådan specialfråga som den nu föreliggande formellt och lagtekniskt kan lösas genom ett förslag av den art, som vi nu behandlar.

Fröken LJUNGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra om vad jag i mitt tidigare anförande citerade ur statsrådet Lindströms anförande här i kammaren 1960, där hon konstaterade att barnavårdslagen redan i sitt nuvarande skick har ett obligatoriskt åläggande för barnavårdsnämnderna beträffande allmänt förebyggande barnavård. Fördenskull hade det inte behövts någonting nytt.

Det andra jag vill framhålla rör det kommunalrättsliga. Andra lagutskottet granskar inte detta. Nej, men i samband med behandlingen av barnavårdslagen gav sig andra lagutskottet 1960 in på kommunalrättsliga resonemang som med avseende på denna fråga är av mycket stor betydelse.

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! I proposition 69 föreslår statsrådet Lindström en sådan ändring i barnavårdslagen att barnavårdsnämnderna blir ålagda att stödja ungdomens föreningsliv. Det innebär att kommunens ansvar för den allmänna ungdomsvården sålunda kommer att ligga på barnavårdsnämnderna, varvid dessa skall verka för önskvärda förbättringar av den kommunala barnavården, men också om möjligt vid behov främja

anordningar för bättre fritidsförhållanden för barn och ungdom i kommunen. Man bör dock uppmärksamma, eftersom en del talare har berört detta i dag, att det inte bara är barnavårdsnämnden som har denna allena rätt, utan om kommunen anser det bättre kan skolstyrelsen eller andra lämpliga organ anlitas och därmed åläggas detta ansvar. Frågan om hur kommunerna skall verka för en allmänt förebyggande verksamhet kan bedömas mycket olika. Det kan ske antingen genom direkta ekonomiska bidrag eller anslag, men det kan också ske genom att kommunen bygger anläggningar och lokaler för ungdomens fritidsverksamhet.

Sedan man införde det statliga stödet 1954/55 har det varit föremål för en hel del ändringar, och nya utkast har gjorts med avseende på hur reglerna bör användas. Alla de som över huvud taget har någonting att göra med ungdomsföreningar måste veta att den hjälp som samhället här lämnar på det centrala planet är av stor betydelse för organisationslivet på riksplanet. Det finns vissa regler som bestämmer vem som skall få anslag av samhället. Huvudreglerna är inte många. De innebär emellertid att det skall vara minst 3 000 medlemmar inom förbundet i fråga. Medlemmarna skall vara i åldern 12—25 år, och organisationen skall vara demokratiskt uppbyggd och fungera enligt vedertagna demokratiska principer samt öppet ta ställning för demokratin.

Nu har man inte gjort denna skillnad beträffande frågan huruvida de politiska ungdomsorganisationerna skall ha stöd eller ej utan de politiska organisationerna är jämställda med alla andra fritidsorganisationer för ungdom.

I propositionen underströks vidare att det är nödvändigt att de statliga och de kommunala insatserna på detta område är likartade i vad avser målsättningen. Därför bör man inte utestänga vissa organisationer från kommunalt stöd, vilket för närvarande kan ske när

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

det gäller de politiska lokala ungdomsorganisationerna. Här kan naturligtvis en bristande samstämmighet i fråga om det grundläggande betraktelsesättet leda till att den verkan man önskade inte uppnås.

När vi diskuterade detta i andra lagutskottet var vi väl på majoritetens sida fullt på det klara med att denna regeringsproposition skulle innebära en utvidgad kompetens för kommunerna att ge bidrag i denna form. Fröken Wetterström hävdar motsatsen och säger att man inskränker kommunens kompetensområde om denna lagändring går igenom. Här står uppgift mot uppgift, men jag tror för min del att man utvidgar den kommunala kompetensen, eftersom det till sist är de kommunala förtroendemännen som skall anslå pengar och som bestämmer storleken av beloppen.

Reservanterna har också i sin skrivning bl. a. anfört en mycket underlig motivering. De skriver att de »betraktar det som osannolikt att sådana garantier för opartiskhet och skäliga villkor skall kunna komma att omgärda ett kommunalt stöd till politisk verksamhet, att detta tillgodoser ett allmänt intresse inom kommunen och uppfyller kraven på objektivitet och rättvisa».

På mig verkar det som om högerrepresentanterna och högerreservanterna vill påstå att det är risk att det kommer att skapas speciella bidragsnormer när det t. ex. gäller SSU eller någon annan politisk ungdomsorganisation, eller man menar kanske att de kommunala förtroendemännens objektivitet inte går att lita på. Deras objektivitet skulle vara sämre än den som kommer till uttryck i denna församling. Nej, jag tror inte att vare sig högerens representanter eller herr Wedén menar detta, utan de kanske snarare menar att de nog i alla fall kan ordna pengar till sina ungdomsorganisationer, och att det då inte finns någon anledning att samhället ger pengar åt andra. Det skulle vara bra om man kunde få ett förtydligande om vad

ni menar med objektivitet och rättvisa i fråga om bidragsnormerna för ungdomsorganisationerna. Jag tror att det är svårt att leta fram något exempel på att i t. ex. en kommun med socialdemokratisk majoritet SSU har större förmåner och bättre utdelning än t. ex. FPU eller unghögern. Vi skall inte glömma att det redan i dag finns många kommuner som ger stöd till de politiska lokala ungdomsorganisationerna, så exempel bör ju finnas, om reservanterna har rätt.

I en av replikerna anfördes det exemplet att en kommun inte ville ge bidrag till mer än en organisation av folkpensionärer. Nu tycker jag att detta var ett dåligt valt exempel i det här sammanhanget, och för övrigt vill jag erinra om att i de kommunala nämnderna, styrelserna och kommittéerna sitter representanter för de olika politiska partierna. Man har alltså på alla håll full insikt i det som rör bidragsnormer och anslagens storlek, och ärendena underställes även i sista hand fullmäktigeförsamlingarna för avgörande.

Nej, jag tror inte att det är något fel på objektiviteten eller rättvisan i kommunerna, vare sig kommunerna har socialdemokratisk eller borgerlig majoritet. Däremot kan det vara en viss skillnad när det gäller generositeten och omfattningen av insatserna från samhällets sida, beroende på om kommunen har borgerlig eller socialdemokratisk majoritet.

Herr talman! Mycket mer vore att säga, men med hänvisning till det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är övertygad om att alla kammarens ledamöter som lyssnade till mitt anförande kunde konstatera, att jag klart och tydligt sade ifrån att det är orimligt att göra någon skillnad mellan den objektivitet som utvecklas av riksdagsmännen här i huset och

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

den förmåga till objektivitet som kommunalmännen besitter. På den punkten behöver det alltså inte vara någon tvist mellan mig och den föregående ärade talaren. Men det finns ändå, som jag utvecklade i mitt anförande, anledning att sätta ett frågetecken för propositionens verkningar på det kommunala planet och jag vill återkomma till den saken på följande sätt och därvid ställa en fråga till herr Göransson.

Vi kan anta att i en kommun, kallad A, fattar den kommunala majoriteten, på objektiva grunder så gott man kan, beslut om högst betydande kommunala bidrag till politiska ungdomsorganisationer. I en annan kommun, kallad B, som ligger geografiskt nära den förra kommunen och som eventuellt tillhör samma landstingsvalkrets, fattar majoriteten beslut om att endast lämna mycket små bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna eller kanske inga bidrag alls.

Anser herr Göransson att en sådan ordning skulle vara tillfredsställande?

Fröken WETTERSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Det förefaller som om herr Göransson hade helt och hållet missuppfattat innebörden i kommunal kompetens. När vi reservanter säger att lagförslaget inkräktar på den kommunala kompetensen menar vi att det inskränker den kommunala självbestämmanderätten, och det är detta som vi inte anser vara riktigt.

När herr Göransson talar om objektivitet och rättvisa vill jag bara hänvisa till vad som i reservationen säges om den tolkning som riksdagen i samband med förberedelserna till nu gällande kommunallag gav det allmänna kompetensstadgandet i lagen. Enligt denna tolkning skall kommunernas anslagsverksamhet tillgodose ett allmänt intresse inom kommunen och ske på ett objektivt och rättvist sätt. Det är just med hänsyn till detta krav på objekti-

vitet och rättvisa som regeringsrätten i sina utslag har bestämt påfordrat vissa garantier när det gäller bidrag till politiska ungdomsorganisationer så att medlen ej kommer att främja den politiska verksamheten. Enligt reservanternas mening går det inte att skapa sådana garantier.

Herr GÖRANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte förstå vad fröken Wetterström menar då hon framhåller att lagförslaget skulle medföra en inskränkning av den kommunala självbestämmanderätten. Det blir ju till syvende og sidst kommunerna själva som tar ställning till frågan om huruvida bidrag skall utgå till ungdomsorganisationerna och i vilken utsträckning detta skall ske. Därvidlag har kommunerna full frihet att fatta de beslut som anses lämpliga.

Det verkar som om herr Wedén och jag är fullständigt överens. Jag kan också tänka mig att man i en kommun lämnar generösa bidrag till ungdomsorganisationerna och i en annan kommun mycket små bidrag. För min del vill jag ta ett exempel från ett annat område som visar hur det i verkligheten kan gå till. Två län, som jag kallar A och B, lämnar bidrag till den verksamhet som nyligen var föremål för så stort intresse i samband med Röda fjäderninsamlingen till förmån för de handikappade. I länet A, som har lika många invånare som länet B, har den borgerliga majoriteten inom landstinget beslutat ge ett anslag på 200 000 kronor till de handikappade. I länet B, där socialdemokraterna har majoritet inom landstinget, uppgår bidraget till de handikappade till 2 miljoner kronor.

Så nog är det skillnad på förmågan att verkligen visa generositet.

Fröken WETTERSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Då herr Göransson i likhet med herr Anderson i Sundsvall

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

tycks ha den uppfattningen att det inte är fråga om att ge kommunerna något åläggande, utan att kommunerna från fall till fall skall kunna avgöra, om ett bidrag skall utgå eller hur stort detta skall vara, så vill jag återropa vad fröken Ljungberg nyss sade.

Det är emellertid kanske inte underligt att herrarna har missuppfattat saken, eftersom propositionen är så dimmig och suddigt skriven. Men i propositionen gör dock statsrådet ett bestämt uttalande på denna punkt, som jag tillåter mig på nytt citera även om det nyligen gjorts här från talarstolen. Statsrådet säger: »Jag har redan nämnt att kommunernas stöd till ungdomsverksamheten kan lämnas på en rad olika sätt. Det är inte min avsikt att kommunerna skall bli bundna att ge sitt stöd i en viss form, t. ex. genom ekonomiska bidrag, utan kommunerna skall också i fortsättningen själva få avgöra både omfattningen och formen för detta stöd.» Observera att det sägs »i en viss form».

Trots att, som jag nyss tillät mig säga, propositionen är oklart skriven, tycker jag dock att vad jag här återgivit är tämligen klart, så som jag och flera med mig tolkar uttalandet.

Herr WEDEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Göransson svävade här ut på ett helt annat område än det vi diskuterade, och han konstaterade en skillnad mellan två landsting beträffande handikappstödet. Jag vill bara inom parentes säga, herr talman, att det kanske vore lämpligt om herr Göransson samlade ihop en deputation från det landsting som gav det större stödet för att fara hit till Stockholm och övertala Kungl. Maj:ts nuvarande regering om lämpligheten av att bevilja de mycket högre anslag till handikappvård o. s. v., som föreslagits av folkpartiet och centerpartiet. Men det är inte detta diskussionen gäller.

Jag är inte alls överens med herr Gö-

ransson om det tillfredsställande i en ordning, som medför att politiska organisationer inom en kommun, A, får mycket stora bidrag medan politiska organisationer i en annan kommun, B, inom samma landstingsvalkrets får mycket små bidrag eller inga alls. Jag betecknar ett sådant resultat av genomförandet av den proposition, som vi nu skall besluta om, som milt uttryckt sär eget.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Att jag återkommer till talarstolen beror närmast på fröken Wetterströms senaste inlägg. Hon återropar det stycke där departementschefen, fru Lindström, säger: »Det är inte min avsikt att kommunerna skall bli bundna att ge stöd i en viss form, t. ex. genom ekonomiska bidrag, utan kommunerna skall också i fortsättningen själva få avgöra både omfattningen och formen för detta stöd.» Det är just detta som man enligt min mening kan återropa som stöd för uppfattningen att det här inte är fråga om att ålägga kommunerna en ny uppgift, utan att det endast gäller att i lagtext slå fast möjligheten för dem att ge stöd åt ungdomsföreningarna.

Med anledning av fröken Wetterströms senaste inlägg skulle jag vilja fråga fröken Wetterström: Det är väl inte fröken Wetterströms mening att man skulle frigöra barnavårdsnämnderna från den skyldighet som de enligt barnavårdslagen har, nämligen att samarbeta med ungdomsorganisationerna och därvid också vara ett stöd för dessa organisationer — opolitiska såväl som politiska? Man får den uppfattningen, när fröken Wetterström återropar just detta departementsuttalande såsom ett argument för påståendet att den kommunala självbestämmanderätten genom lagändringen skulle inskränkas.

Herr GÖRANSSON (s) kort genmäle:
Herr talman! Jag måste än en gång

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

konstatera att fröken Wetterström uttrycker sig som om det här gällde en inskränkning av den kommunala kompetensen. För mig är det fråga om någonting annat, nämligen en utvidgning av kommunens möjligheter. Men jag har full respekt för den åsikt fröken Wetterström hävdar. Det är ju härvidlag våra partiers åsikter och ideal skiljer sig från varandra.

Herr CARLSHAMRE (h):

Herr talman! För några timmar sedan fick kammaren av hans excellens statsministern en lektion, i vilken bl. a. ingick ett med starkt eftertryck framfört påpekande, att bland det viktigaste i det fortsatta författningsarbetet är att bevara, stärka och stimulera den kommunala självbestämmanderätten. Även om en viss stilistisk kippskoddhet vidlåder detta yttrande av statsministern — man frågar sig hur det går till att stimulera en rätt — torde kammaren ha fått helt klart för sig vad hans excellens menade.

Hans yttrande ingick i ett anförande, som i sin helhet var avsett att bevisa nödvändigheten av att vidga statsråds-kretsen. Den proposition vi nu behandlar visar enligt min mening, att det uppenbarligen är svårt att hålla kontakt och få konsekvens i arbetet redan inom den begränsade krets som regeringen utgör. Vad man än kan säga om ett lagförslag, som enligt fröken Ljungbergs träffande formulering för en stund sedan syftar till att göra ett redan obligatoriskt åläggande för kommunerna mer obligatoriskt, så inte lär man kunna hävda att det medverkar till att bevara och stärka den kommunala självbestämmanderätten.

Detta är, herr Anderson i Sundsvall, ett av huvudskälen — kanske denna gång det viktigaste skälet — till att motionärerna och reservanterna tar avstånd från propositionen. Det är den kommunalrättsliga aspekten och i viss utsträckning även en procedurfråga.

Efter den debatt som förts och efter genomläsning av vad föredragande statsrådet skrivit kan man kanske få det intrycket att det inte blir så farligt med begränsningen i den kommunala självbestämmanderätten. Här ger man med ena handen och tar tillbaka med den andra. Men sett i samband med bl. a. det uttalande av samma statsråd, som fröken Ljungberg citerade från det tillfälle då barnavårdslagen i dess helhet behandlades, måste det betraktas som ett försök till förstärkning av ett obligatoriskt åläggande för kommunerna.

Å andra sidan säger statsrådet litet längre fram i sin motivering att det inte är fråga om att binda kommunerna. Till form och omfattning skall kommunerna alltjämt få bestämma stödet. Sedan har man här i debatten broderat vidare på det temat. Om man lägger allt detta tillsammans, kommer man slutligen fram till att hela propositionen egentligen är ett nonsens. Fröken Ljungberg sade att den är onödig och obehövlig för det ändamål som den säger sig vilja tjäna. Det är ett uttalande som man minst sagt borde kunna instämma i. Propositionen är ett nonsens, som inte kan väntas få den effekt som förslagsställande statsrådet tänkt sig.

Härtill kommer att den är ett hafsigt hopkommet, illa skrivet och till sina konsekvenser icke genomtänkt nonsens. Det sägs i propositionen att samma regler bör gälla för det kommunala som för det statliga stödet till de politiska ungdomsorganisationerna. Detta innebär bl. a. att organisationer som anses vara tvivelaktiga till sitt demokratiska sinnelag skall vara undantagna, diskriminerade, från rätten att erhålla detta stöd. Men vad händer om någon kommun trots detta påpekande beviljar anslag till en organisation som på det statliga planet är ställd utanför och som trots ansökan inte har fått något bidrag av statsmedel? Det är inte uteslutet, herr talman, att detta kan komma att ske.

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

Det finns kommuner här i landet med sådan politisk maktfördelning att det kan hända.

Och eftersom vi vet att kommuner har trotsat den bestämmelse i kommunallagen, som enligt regeringsrätten anses göra det omöjligt för kommunerna att ge anslag till politiska ungdomsorganisationer över huvud taget, är det väl inte mera märkvärdigt att tänka sig att en kommun sätter sig över uttalandet i den nu föreliggande propositionen att samma regler bör gälla för kommunalt som för statligt stöd. Vem skall då avgöra hur det skall förfaras med ett sådant beslut? Låt oss förutsätta att beslutet överklagas. Såvitt jag förstår måste väl frågan då i sista hand hamna hos regeringsrätten. Och då har vi fått ytterligare en nyhet, nämligen den att människors och organisationers demokratiska sinnelag och handlande skall prövas av domstol. Det är en konsekvens som jag är övertygad om inte är genomtänkt — och det är inte den enda! Det finns flera, herr talman!

Sammanfattningsvis ger detta bilden av ett hafsigt hopkommet och till sina konsekvenser illa genomtänkt nonsens. Som tidigare framhållits i denna debatt har propositionen dessutom lagts fram för riksdagen med nonchalerande av normal praxis för remissbehandling och för prövning av lagrådet. Därför finner jag proposition 69 vara osedvanligt allsidigt kvalificerad för att av riksdagen avslås.

Sedan vill jag gärna knyta några reflexioner till en del uttalanden som gjorts i denna debatt och som alltid brukar göras i debatter om samhälleligt stöd, framför allt stöd till politiska ungdomsorganisationer, och som vittnar om utpräglad tankeoreda. Herr Gustavsson i Alvesta och herr Anderson i Sundsvall — och jag tror också herr Göransson — sade att det är märkvärdigt att de politiska ungdomsorganisationerna, vilka vid sidan av sin politiska verksamhet utträffar ett samhälls-

nyttigt arbete och gör värdefulla insatser av allmänt samhällsfostrande slag, inte skall anses vara värda att komma i åtnjutande av samma stöd som ges organisationer, som t. ex. huvudsakligen ägnar sig åt förströelse — för att här använda herr Andersons i Sundsvall uttryckssätt.

Men det är ju inte alls den saken det här gäller. Det borde inte vara omöjligt att sätta sig in i att människor kan tänka på ett inte fullt så enkelt sätt. Det finns, ärade ledamöter av denna kammare, andra skillnader än värdeskillnader. Två företeelser, organisationer eller verksamheter kan vara olika i andra avseenden än att den ena är bättre och den andra sämre. Mig veterligt har det heller aldrig i denna kammare eller eljest i någon seriös debatt om dessa frågor hävdats att de politiska ungdomsorganisationerna skulle vara på något sätt sämre eller mindre värdefulla än andra organisationer. För egen del vill jag tvärtom säga att de ur demokratisk och samhällelig synpunkt kanske är de finaste och värdefullaste av allesammans. Från den utgångspunkten finns det inga viktigare och mera värdefulla verksamheter över huvud taget än det samhällsarbete som utföres av bl. a. de politiska organisationerna. Här är det inte fråga om värdeskillnader utan om andra skillnader. Och enligt mitt sätt att se är det dessa andra skillnader som gör att de politiska ungdomsorganisationerna bör ställas utanför det ekonomiska stödet från stat och kommun.

Här har talats om de uppgifter som dessa organisationer fullgör vid sidan av sitt politiska arbete, men om organisationerna är vad de bör vara och är avsedda att vara, så skall vi komma ihåg att detta andra och i och för sig mycket värdefulla arbete ytterst är ett medel för organisationernas huvudsyfte, nämligen att nå ett politiskt resultat — det resultat herr Wedén talade om då han sade att det gäller kampen, kon-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

kurrensen om den politiska makten. Det kan också uttryckas på annat sätt.

De politiska ungdomsorganisationerna ingår i ett system av organisationer, vilkas uppdrag i förhållande till samhället, till stat och kommun, är en sorts revisionsuppgift, en bevakningsuppgift. De politiska partierna och alla med dem samarbetande organisationer har denna uppgift som en av sina viktiga: att övervaka de maktavande — att övervaka, revidera, vad som sker i samhällets namn och för samhällets räkning.

Att låta ekonomiskt stöd utgå till den sortens verksamhet ter sig för mig ungefär som om kassören i en firma skulle utbetala periodiskt understöd till firmans revisorer. Ingen av oss skulle finna en sådan ordning särskilt lämplig. Det skapar eller kan skapa — och det räcker med kan — ett beroendeförhållande.

Herr Göransson sade nyss att redan nu betyder det samhälleliga ekonomiska stödet väldigt mycket för dessa organisationers möjlighet att över huvud taget fullgöra sin uppgift. Jag har tidigare hört ett ännu mera skärpt uttryck — någon sade att detta stöd redan nu är direkt avgörande för ifrågavarande organisationers möjlighet att arbeta.

Har vi redan kommit i ett läge, där politiska organisationer är för sin verksamhet i direkt avgörande utsträckning beroende av stödet från det samhälle, som dessa organisationer har att övervaka och kontrollera, är vi illa ute. Och enligt min mening spelar det mycket liten roll, om man kan dra fram eller tror sig kunna dra fram något konkret exempel på att detta fått tråkiga följder. Det är själva möjligheten som är det avgörande, som skapar ett beroendeförhållande som vi inte vill se.

Herr talman! Jag har gärna velat framföra dessa synpunkter för att det skall vara alldeles klart att vi, som motsätter oss stöd till politiska organisationer — det må vara ungdomsorgani-

sationer eller andra — inte gör det därför att vi betraktar dessa organisationer och deras arbete som något mindre värdefullt än annat arbete som utföres i samhället — snarare tvärtom — utan därför att de till sin kärna och sin art är annorlunda på ett sätt som gör, att de enligt vår mening inte bör ställas i beroendeförhållande till samhället.

Herr GÖRANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte underlåta att göra ett tillrättaläggande med anledning av herr Carlshamres yttrande.

När jag hävdade att samhällsstödet till organisationerna är av stor betydelse, uttryckte jag mig på följande sätt: Detta gäller inte bara för de politiska organisationerna utan för all ungdomsverksamhet att samhällsstödet är av stor betydelse för hela det samhällsfostrande och samhällsinriktade arbetet. Jag skulle vilja säga att detta stöd har aktualiserats genom de problem som de kommersiella inrättningarna — kaféerna, biograferna, danssalongerna o. s. v. — rest för föreningsverksamhetens utveckling i vårt land. Vi måste alltså på något sätt möta konkurrensen från dessa kommersiella inrättningar, och det gör vi bäst genom statligt och kommunalt stöd direkt till organisationslivet, oberoende av om det gäller politiska organisationer eller ungdomsorganisationer med annan fritidsfostrande verksamhet på sitt program.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! I dag på förmiddagen hade vi glädjen att se inte mindre än åtta ledamöter av regeringen i kammaren. Vi diskuterade då frågan huruvida regeringen borde utökas med ytterligare en ledamot. Var och en som har betraktat regeringshänkarna under den långa och intressanta debatt vi nu för inser vilka starka sakliga skäl det hade funnits att biträda förslaget.

Barnavårdslagen ålägger kommunerna, klart och entydigt, att syssla med fö-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

rebyggande verksamhet. Det är också, vågar jag påstå, en klar och entydig opinion inte bara bland dem som har att syssla med ungdomsvård utan över huvud taget, som menar att föreningslivet spelar en mycket viktig roll i denna förebyggande verksamhet. Detta har lett till att avsevärda ekonomiska bidrag till föreningslivet lämnas från både statens och kommunernas sida. Men detta innebär inte att vare sig staten eller kommunerna tar ställning till innehållet i de olika föreningarnas program. Detta gäller oavsett om det är fråga om en politisk rörelse eller något annat.

Det man vill stödja är, såsom redan framhållits många gånger under debatten, den allmänna aktivitet som ungdomsorganisationerna bedriver. Man menar t. ex. att samvaron i föreningar, för att använda ett högtidligt uttryck, är kamratfostrande och ger ett värdefullt innehåll åt fritiden. Man menar att de kunskaper som medlemmar i olika föreningar får genom den studieverksamhet, som respektive föreningar bedriver, är värdefulla ur folkbildnings-synpunkt, att sport och friluftsliv, som bedrivs genom idrottsrörelsens organisationer, är något nyttigt. Man menar att de diskussioner om ungdomens situation, om allmänna kulturella, ekonomiska eller sociala frågor, som försiggår i studiecirklar inom alla organisationer, är värdefulla. Det heter i den senaste propositionen med förslag till ändrade regler för den statliga bidragsgivningen för politiska och andra organisationer, att denna aktivitet inom ungdomsorganisationerna har en viktig samhällsfostrande uppgift.

Att bidrag ges beror alltså inte på att staten i och för sig tar ställning till föreningarnas program — den håller sig neutral till de idéer föreningarna företräder. Men man tvingas acceptera, att för att vi skall få ett meningsfullt föreningsliv krävs en hög grad av gemensamt intresse — det är ju förutsättning för att folk skall söka sig till respek-

tive förening. Föreningen måste alltså bygga på en idé, ett gemensamt intresse eller en ideologi. Statens och kommunernas stöd innebär ingen sanktion av propagandan för dessa idéer. Man accepterar bara att idé och aktivitet är oskiljaktiga ting.

Jag kan för min del inte inse att det skulle finnas anledning att göra någon skillnad härvidlag mellan politiska och andra organisationer. Syftet med verksamheten i en nykterhetsorganisation eller i frikyrkoorganisationer är, precis som när det gäller verksamheten i en politisk organisation, att främja organisationens idé.

Motivet för att stödja eller inte stödja deras arbete föreligger alltså oavsett vilket idénnehåll rörelsen har. De flesta organisationer använder ju samma slags aktivitet. De vänder sig i stort sett till samma slags ungdom och använder i huvudsak samma rekryteringsmetoder.

Man kan givetvis ha den principiella inställning, som jag har försökt ge uttryck för, men ändå mena att man bör göra ett undantag för politiska organisationer av det skälet att man från principiella och som jag menar respektabla utgångspunkter — även om jag inte delar dem själv — anser att det är fel att samhället i någon form satsar pengar på politisk verksamhet.

Man kan alltså — och jag tycker att det är viktigt att även vi som menar att det skall utgå bidrag till politiska ungdomsorganisationer framhåller detta — anse att dessa organisationer fyller en viktig uppgift, att de är väsentliga för en demokratisk utveckling och i största allmänhet är värdefulla men att man inte bör ge samhälleligt stöd till politisk verksamhet.

Men vad bör konsekvensen bli av detta? Jo, självfallet att man över huvud taget inte skall ge pengar till politiska ungdomsorganisationer. Denna konsekvens borde vara naturlig, men är det uppenbarligen inte för reservanterna.

De lever i den föreställningen — trots

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

det som fröken Wetterström sade om att denna distinktion inte går att upprätthålla — att det finns en politisk och en icke-politisk del i de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet och att det då också skulle finnas på motsvarande sätt en ideologisk och en icke-ideologisk del av verksamheten hos de övriga organisationerna. Det är emellertid inte så. Det vet var och en, som haft det minsta att göra med politiska ungdomsförbund.

Den studieverksamhet t. ex., som nästan alla är ense om att vi skall ge bidrag till, är självfallet ett led i den politiska ungdomsorganisationens politiska skolning.

Jag skulle vilja gå så långt som att säga, att den typ av bidragsvillkor, som funnits, mer eller mindre har provocerat de politiska ungdomsorganisationerna till ren ohederlighet. Det har faktiskt varit så att en politisk ungdomsförbundsordförande kunnat hålla identiskt samma föredrag på två ställen, varvid det i det ena fallet varit bidragsberättigat enligt några kungörelser men i det andra fallet inte ansetts vara det, helt enkelt därför att man valt olika titel på föredraget vid olika tillfällen.

Det har också inträffat att ett politiskt ungdomsdistrikt har fått kommunalt bidrag till en konferens medan ett annat distrikt icke fått bidrag, trots att konferenserna varit uppbyggda på samma sätt och haft samma inriktning. Skillnaden har varit att man i den ena organisationen varit mera förslagen när det gäller att i sin ansökan ange tema för konferensen, sätta rätt namn på den etc.

Men även om man mot förmodan skulle kunna upprätthålla denna distinktion mellan politisk och icke-politisk verksamhet, skulle ju konsekvenserna ändå bli orimliga och felaktiga från deras utgångspunkt som menar att samhället inte får ekonomiskt stödja politiskt arbete; de pengar som då skulle ha använts för den förment opolitiska verksamheten skulle ju i stället kunna användas till

vad som reservanterna och andra betecknar som den politiska verksamheten. Samhället kommer alltså ändå, låt vara indirekt, att stödja politisk verksamhet.

Fröken Wetterström sade flera gånger i sitt anförande och i många av sina repliker att man inte kan upprätthålla denna distinktion. Ändå byggde hon sitt resonemang på att det var möjligt. Hon menar t. ex. att det är naturligt och riktigt att ge de politiska ungdomsorganisationerna kommunala bostadsbidrag. Detta skulle falla inom ramen för den kommunala kompetensen. Detsamma skulle gälla om man ger bidrag till studieverksamhet.

Jag kan inte heller inse att det förslag vi nu diskuterar innebär någon egentlig utvidgning av den kommunala kompetensen eller någon inskränkning av den kommunala självbestämmanderätten — om nu dessa två företeelser kan förekomma samtidigt, vilket de flesta av reservanterna hittills hävdar. Stödet till allmän föreningsverksamhet tror jag är så allmänt förekommande bland kommunerna i dag, att det inte i sak innebär någon skillnad om man antar en lag, i vilken de åläggs att ge ett sådant. När det gäller frågan om de politiska ungdomsdistrikten framgår det inte alls av propositionen att kommunerna är skyldiga att stödja politiska ungdomsorganisationer ens efter den ändring, som vi nu skall besluta om; förslaget innebär bara att kommunerna *kan* ge sådant stöd om de vill.

Jag tycker att det vore rimligt att låta kommunalmännen slippa ifrån att behöva upprätthålla den omöjliga distinktionen mellan en politisk ungdomsorganisationens politiska och opolitiska verksamhet. De bör få samma möjlighet att handla med rent samvete, som vi riksdagsmän numera har, när vi ger statsbidrag.

När man 1963 belöt att statsbidrag i fortsättningen skall kunna utgå även till de politiska ungdomsorganisationernas politiska verksamhet innebar det en-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

ligt min mening att man gjorde slut på ett systematiskt illusionsmakeri och i stället införde ärliga regler. Jag tycker att det är hög tid att man gör detsamma även beträffande kommunerna. Därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande, under vilket herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Nyberg, Rimmerfors, Öhwall* och *Westberg* (samtliga fp).

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Det är litet trist att hamna så här långt ned på talarlistan, men detta är en fråga i vilken det är angeläget att deklarerera en ståndpunkt. Särskilt om man tillhör ett liberalt parti tycker jag det är angeläget att tillkänna ett avståndstagande från detta propositionsförslag. Skillnaderna går numera på den borgerliga kanten inte så ofta mellan partierna som inom partierna; när det gäller den fråga vi nu behandlar är så fallet.

Denna fråga bör ses ur två aspekter.

Den första är att politiska partier inte bör få del av skattebetalarnas medel. Det kan väl hända att jag är särskilt rädd om skattebetalarnas medel, eftersom jag vet hur svårt det kan vara att få fram dem — inte därför att folk inte vill betala utan därför att de inte kan betala.

Det föreligger en fundamental skillnad mellan statsbidrag till politiska partier och statsbidrag till annan verksamhet. Denna skillnad har ingen av de tidigare talarna berört. Den är oerhört väsentlig, och jag tror att debatten hyfsas om man tar den med i bilden. De politiska partierna kan om de kommer i ett visst läge påtvinga andra människor sina beslut, och ingen människa skall tvingas att ge pengar till högern, folkpartiet och kommunisterna, om han inte sympatiserar med dessa partiers idéer och inte vill att dessa skall få genomslag i samhället, kommu-

nalt eller rikspolitiskt. Alla människor — inte bara de som är medlemmar i respektive parti — blir beroende av de beslut som politiska partier fattat. Man kan härvidlag göra en jämförelse mellan bidrag till politiska partier och bidrag till organisationer med kulturella eller idrottsliga syften. En person som bor i Alvesta eller Sundsvall eller på någon annan trevlig plats tvingas, om detta förslag går igenom, att genom sina skatter betala ett visst belopp till detta kommunala understöd av politiska partier. Om ett av dessa partier, som han kanske i grunden avskyr, kommer till makten, blir han beroende av de beslut som detta parti fattar, även om han inte alls gillar de besluten och framför allt inte skulle ha velat bidra till dem genom att ekonomiskt understödja partiet i fråga. Om han däremot genom kommunen ger bidrag till en idrottsförening, tvingar denna förening honom inte att hoppa höjd eller utöva någon annan idrott. Och om han på samma sätt bidrar till en orkesterförenings verksamhet tvingas han inte att delta i den musikaliska verksamheten.

Härvidlag föreligger alltså en skillnad: genom detta tvångsbidrag medverkar man till vissa beslut i samhällsangelägenheter som man kanske absolut inte vill vara med om.

Den andra aspekten tränger sig på när man läser det avsnitt i propositionen, som herr Wedén citerade och som även jag skall läsa upp, eftersom jag anser detta vara tämligen väsentligt. Statsrådet Lindström skriver: »För statsbidrag enligt 1964 års kungörelse gäller följande villkor: Organisationen skall vara uppbyggd och fungera enligt vedertagna demokratiska principer samt öppet ta ställning för demokratin. Den skall bedriva en till kamratskap fostrande verksamhet.»

Jag vet inte vad man syftar på med detta om kamratskap, men i varje fall syftar man inte på kamrat Hermansson och hans partivänner. Ty denna for-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

mulering ger mig anledning att tro, att avsikten varit att kommunisterna inte skall få del av detta bidrag. Jag skulle vilja fråga statsrådet Lindström — hon är inte närvarande i kammaren, men någon av de ivriga talesmännen för detta förslag kanske kan vara stand in för statsrådet: Avses med denna passus att kommunisterna inte skall kunna få detta bidrag? I så fall är man inne på äventyrliga och farliga vägar. Jag anser det vara självklart att kommunisterna skall kunna få sådana här kommunala bidrag, om vi nu antar detta förslag. Men jag tror att många människor ute i kommunerna skulle vara mindre benägna att ge pengar till kommunisterna, och vi kommer här in på det problem som jag förut talade om. Och vem skall bestämma vilka politiska organisationer som skall kunna få bidrag? Vem skall vara demokratisk överdomare? Om man ger sig in på sådana överväganden är demokratien i gungning.

Herr talman! Det brukar sägas: Pengar luktar inte. Men jag skulle ändå tro att dessa tvångsvis uttaxerade pengar i de borgerliga partiernas kassor skulle lukta ganska illa. Socialdemokraterna har ju däremot en sedan gammalt uppövd förmåga att fördrå sådana dofter.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation I.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sjöholm kom delvis in på en helt annan fråga än den vi diskuterar, nämligen frågan om statsbidrag till politiska partier. Han var rätt bekymrad över hur det skulle gå om en del av skattebetalarnas medel kom att gå till de politiska partiernas propaganda och folk alltså tvingades att stöda propaganda, även för partier som de inte sympatiserar med. Jag har svårt att förstå varför just herr Sjöholm av alla människor skall känna detta som ett stort problem. Han har ju på ett fram-

gångsrikt sätt visat hur han förmått stöda tre partier samtidigt utan att det vållat honom några större problem.

Det är väl dessutom så, herr Sjöholm, att i en demokrati minoriteten ganska ofta tvingas acceptera majoritetens beslut. Den som är vapenvägrare tvingas att betala skatt till försvaret. Om någon inte gillar grundskolan, tvingas han ändå att vara med och betala skatt till det nuvarande skolsystemet, och den som inte gillar den ena eller andra religiösa uppfattningen, tvingas ändå att på olika sätt bidra till religiösa organisationers propaganda eller förkunnelse.

Till sist vill jag säga, att denna debatt dock inte gäller huruvida man bör ge statsbidrag till politiska organisationer eller politiska partier. Vad det gäller är frågan: Innebär det att man satsar statliga pengar på politisk propaganda om man biträder propositionens förslag att kommunerna i fortsättningen skall få ge bidrag även till de politiska ungdomsdistriktens politiska verksamhet? Jag vill påstå att så inte är fallet.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ullsten säger att jag har stött tre partier på en gång; men herr Ullsten vill ju själv på denna punkt vara med och stödja fem partier på en gång, vilket jag tycker är värre. När det gäller den angelägenhet som herr Ullsten syftar på så vill jag dessutom påpeka att vi inte genomförde den aktionen med kommunala medel.

Herr Ullsten har missuppfattat hela frågeställningen. Det är klart att vi kan tvinga människor att bära vapen, även om de inte vill det, och att alla människor skulle vilja slippa betala skatt men ändå tvingas göra detta. Men det är inte det frågan gäller. Här gäller det om vi skall tvinga människor att medverka till att bringa ett parti i majoritet vilket sedan kan bestämma vad vi skall göra. Däri ligger skillnaden. En människa skall alltså inte, genom att vi

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

tvångsvis uttaxerar medel, som måhända medverkar till att bringa ett parti i majoritet, tvingas bidra till att t. ex. folkpartiet får majoritet, om hon inte vill det. Men om folkpartiet väl kommit i majoritet så måste man givetvis finna sig i vad folkpartiet bestämmer — i regeringsställning.

Det finns ett vist ord i Fritiofs Saga som lyder: Stark ström går med egna vågor genom havet. Tror inte herr Ullsten och andra politiska ungdomsledare på att strömmen i ungdomsförbunden är så stark att partiet kan klara sig utan dessa kommunala och statliga medel?

Herr **KRÖNMARK** (h):

Herr talman! För närvarande anses det ju inte föreligga några som helst hinder för kommunerna att stödja ungdomens föreningsliv. Man har stöd för fritidsverksamhet, för studieverksamhet, stimulansbidrag o. s. v., och allt detta har, anser väl de flesta, fungerat ganska tillfredsställande hittills. Alla dessa former av stöd har kunnat ges inom ramen för den kommunala kompetens som vi har i dag. Därför frågar man sig vad som är avsikten med att statsrådet Lindström nu lägger fram denna proposition om ändring av barnavårdslagen, enligt vilken man alltså ger kommunerna en klar uppgift att stödja ungdomens föreningsliv. Man får lätt den uppfattningen att syftet — trots vad som sagts tidigare här i debatten — är att så småningom ge direktiv och riktlinjer för hur kommunerna skall handha denna verksamhet.

Jag vill, herr talman, hänvisa till den promemoria som utsändes för några månader sedan från statens ungdomsråd, som just nu utreder det framtida stödet till ungdomsorganisationerna. Av denna promemoria framgår att man tänker sig en hel katalog av bidrag: startbidrag, inventariebidrag, grundbidrag, rörliga bidrag, instruktörsbidrag, lägerbidrag, ledarutbildningsbidrag. Jag skall

nöja mig med det, herr talman, trots att jag kunde fortsätta uppräknningen. Därutöver skall varje förening kunna få ett startbidrag på 300 kronor, och har den mer än 20 medlemmar skall den kunna få 500 kronor. Dessutom skall den kunna få ett inventariebidrag på 1 500 kronor och ytterligare ett grundbidrag på 1 800 kronor. Detta visar att det kommer att röra sig om ganska stora summor. Och man lägger verkligen lök på laxen när man föreslår att om en förening lyckas skrapa ihop mer än 200 medlemmar — och det tror jag nog de flesta politiska ungdomsförbund kan — så skall man också kunna få en heltidsanställd instruktör i lönegrad 14, alltså med en årslön av omkring 20 000 kronor.

Det är klart att man kan säga att detta är ett stöd för ungdomsverksamheten, men jag vill hävda att när man kommer upp i sådana belopp som det här rör sig om, så är det inte längre fråga om ett samhällets stöd för de politiska ungdomsorganisationerna och andra ungdomsorganisationer, utan det är snarast fråga om ett samhällets övertagande av dessa organisationers arbetsuppgifter. Jag har svårt att tänka mig att ungdomsorganisationer som kan bli ingjutna i denna mall kommer att kunna känna någon entusiasm och verkligen känna att de arbetar för någonting. Om man genomför detta förslag, så har man, anser jag och mina meningsfränder, helt enkelt tagit ett steg i riktning mot socialisering av föreningslivet.

I övrigt har här förut talats så mycket om värdet av det arbete som utförs i de politiska ungdomsorganisationerna, och det har sagts att de gör minst lika värdefulla insatser som andra organisationer. Jag har ingen anledning att ytterligare penetrera detta problem. Jag vill emellertid påpeka att det i vulgärdebatten sägs att om man undantar de politiska ungdomsorganisationerna, så har man diskriminerat dem. Som representant för ett av de fyra demokratiska ungdomsförbunden måste jag säga att

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

jag ingalunda skulle känna det som en diskriminering om de politiska ungdomsförbunden undanhölls bidrag från samhället. Jag skulle helt enkelt — i motsats till vad som påstås — känna det som en utmärkelse för de politiska ungdomsförbundens del om de kunde existera — och det är jag övertygad om att de kan — utan att behöva sitta helt och hållet i statens och kommunernas knå.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr CARLSSON i Tyresö (s):

Herr talman! Jag har redan för en vecka sedan fått tillfälle att framlägga min principiella syn på samhällets stöd till de politiska ungdomsföreningarna, och jag kan i dag inskränka mig till ett par korta synpunkter med anledning av den debatt som förts här i kammaren.

Jag måste säga att jag med stigande förvåning har lyssnat till en rad av inläggen. Jag tycker att man bortser från att kommun efter kommun i detta land sedan åtskilliga år tillbaka i verkligheten har ett stöd av det slag som här diskuterats. Det förs här en debatt som om detta vore en stor nyhet för våra kommunalmän, och det har till och med sagts att det gäller att inskränka den kommunala friheten. I själva verket är det på det sättet att denna fråga har aktualiserats genom att det från tre kommuner har kommit överklaganden via länsstyrelserna till regeringsrätten, som har uttalat sig om den kommunala kompetensen på denna punkt. Jag trodde att det efter herr Andersons i Sundsvall inlägg skulle vara obehövt att ta upp den frågan igen, därför att jag tyckte att man klargjorde problematiken alldeles tillfredsställande, men så kommer herr Carlshamre och upprepar de gamla argumenten.

När man klagat på att statsrådet fru Lindström inte är i kammaren måste jag påpeka att hon åtminstone kan lyssna på debatten i en särskild hör-

apparat, men vissa ledamöter uppfattar tydligen inte vad som sägs trots att de är närvarande i kammaren. Problemet är vad som är av kommunalt intresse, och här pekade herr Anderson i Sundsvall på att det betraktas som om man utövar olika slag av hobbies. Det nämndes pingpong och det nämndes också en rad andra ungdomsaktiviteter som vi anser bör stödjas. Då är det väl märkligt om vi för de ungdomar som skall utbildas för att sitta i våra socialnämnder, i våra skolstyrelser och över huvud taget skall bära upp den kommunala demokratin, inte skall vara beredda att ge samma stöd till fostran och utbildning för att klara dessa uppdrag som till de övriga ungdomsorganisationerna. Fröken Wetterström insinuerade än en gång att detta skulle utnyttjas till regeringspartiets ungdomsförbunds förmån. Jag hade förra veckan tillfälle att redogöra för hur det statliga stödet verkar. Vare sig man tar det totala anslaget eller anslaget utslaget per medlem, är det inte SSU som har det största stödet, utan det är något av de borgerliga ungdomsförbunden. Jag tycker att vi åtminstone i denna kammare skulle kunna slippa den sortens insinuationer.

Jag fick nästan ett intryck av domedagsstämning när herr Wedén var uppe i talarstolen. Han talade om det slutande planet som blir allt brantare. Han har talat om den politiska indoktrineringsatmosfären och om att det fanns stora risker med en fördelning av penningar. Han uttalade orden »politisk propagandaverksamhet» med ett förakt som gjorde att jag frågade mig hur han över huvud taget kommit att ägna sig åt politik. Jag tycker att hela hans anförande var en utomordentligt hård dom över de många folkpartistiska kommunalmän som landet runt har verkat för ett sådant kommunalt stöd. Är de verkligen så omedvetna om de faror för demokratin som herr Wedén målade upp? Om de risker, som herr Wedén vill utpeka, existerade, är det väl märk-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

ligt att vi under senare år i alla dessa kommuner med kommunalt stöd till de politiska ungdomsförbunden enbart fått tre stycken överklaganden.

Till herr Sjöholm har jag inte anledning att säga särskilt mycket. Han var rädd om skattebetalarnas pengar. Jag tycker att herr Sjöholm är litet ombytlig. I går kunde vi i Dagens Nyheter läsa hur han slog vakt om ägarnas till lyxvillor i halvmiljonklassen rättigheter och tyckte att vi var alldeles för njugga. Nu står han i talarstolen och ondgör sig över att vi satsar skattemedel på de politiska ungdomsförbunden. Jag kan möjligen förstå att herr Sjöholm, som har ett utomordentligt stöd av en tidningskoncern i sin landsända, inte hyser några bekymmer för sina möjligheter att bedriva propagande, ge information och upplysning, men det kan ju finnas demokratiskt uppbyggda organisationer som inte har dessa möjligheter och som det kan vara ett demokratiskt intresse att stödja.

Slutligen skulle jag vilja svara herr Wedén, som ställde en direkt fråga om vi från de politiska ungdomsorganisationernas sida inte tyckt det vara pinsamt att bli satta under barnavårdsnämnderna. Det kan väl hända att vi inte är helt entusiastiska på den punkten. Men jag förstår herr Wedén bättre om han drar ut konsekvenserna när det gäller partistödet. Skall man utgå från åldersammansättningen i vissa politiska församlingar, borde det väl ligga bättre till att lägga partistödet — om det kommer till stånd — under pensionsnämnderna.

Herr CARLSHAMRE (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Carlsson i Tyresö påpekade, att statsrådet fru Lindström torde ha tillfälle att med hjälp av en liten apparat höra vad som säges i kammaren. Det är värre än så, herr Carlsson! Hon har också visat sig ha tillfälle att med hjälp av citat av tidi-

gare uttalanden av vad hon skrivit i propositionen delta i debatten. Det är hon som har sagt att förslaget innebär en inskränkning i den kommunala självbestämmanderätten. Hon har redan vid lagens tillkomst starkt understrukt att det är fråga om ett obligatoriskt åläggande för kommunerna att stödja detta fritidsarbete. Det framgår lika klar att syftet med det nu föreslagna tillägget är att ytterligare skärpa detta obligatorium.

Om inte detta är ett försök till begränsning av den kommunala självbestämmanderätten, vet jag inte vad det är, och ingenting av detta kan mig veterligt ändras av vad herr Anderson i Sundsvall till äventyrs haft att anföra i samma ärende. Här har vi svart på vitt på att avsikten är att införa eller skärpa ett obligatoriskt åläggande för kommunerna, och det kan inte ändras av debatten här i dag.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Det var närmast ett inlägg av herr Krönmark som gav mig anledning att anteckna mig på talarlistan. Han talade om att det förelåg en PM från statens ungdomsråd, i vilken en rad av olika bidragsformer var uppräknade och som man nu skulle försöka genomföra.

För herr Krönmark och även för kammaren i övrigt vill jag omtala — det är enligt min mening angeläget att klara upp detta — att ett utredningsarbete sedan lång tid tillbaka pågår inom statens ungdomsråd för att kartlägga vad kommunerna gör för ungdomsorganisationerna här i landet. Jag kan vitsorda vad herr Carlsson i Tyresö sade för en stund sedan, nämligen att det är ett omfattande stöd som utgår till landets olika ungdomsaktiviteter på det kommunala planet. Hundratals miljoner kronor satsas på detta sätt på en verksamhet, som enligt allas övertygelse har en verksam effekt när det gäller att ge ungdomen en meningsfylld fritid. Per-

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

sonligen räknar jag därvid i allra högsta grad in de ungdomar, som är verksamma inom de politiska ungdomsorganisationerna.

När vi hade gjort denna sammanställning, tyckte vi att det var angeläget att försöka finna de former, vilka var mest lämpade för kommunerna och för ungdomsorganisationerna. Det är nämligen fråga om en mycket stor provkarta över de olika sätt, på vilka man har stött organisationerna. Många kommuner är villrådigas om det bästa sättet. De frågar sig om de skall satsa på lokaler, på stipendier eller på kontanta bidrag till organisationerna.

Denna sammanställning har sänts över till alla de riksorganisationer som erhåller statligt stöd för sin ungdomsledarutbildning. De har erhållit sammanställningen som förtroligt material, och vi har bett dem inkomma med synpunkter. Därefter kommer styrelsen att ta ställning till materialet, varpå samtliga organisationer kommer att få möjlighet att i statens ungdomsråds representantskap diskutera saken.

Vad resultatet kan bli av det hela vågar jag inte uttala mig om, men vi hoppas att vi skall kunna ge vissa rekommendationer om hur ett sådant stöd bör utformas. Jag tror att en sådan kartläggning kommer att vara värdefull både för kommunerna och föreningslivet; dessutom kan det vara värdefullt med rekommendationer i detta hänseende.

Det tycktes som om herr Krönmark ansåg att detta på något sätt var avskräckande. Han nämnde något om en instruktör i löneklass 14, och jag tyckte att han därvid lade in inte så litet ironi. Vi har i detta land, herr Krönmark, en rätt stor kommunal ungdomsverksamhet, vi har ungdomsgårdar av olika slag, vid vilka vi utan betänkligheter tillsätter instruktörer, ungdomsgårdsföreståndare och vad de nu kallas.

Då frågar jag: Är det mera fel att satsa med kommunala medel för att en

ungdomsorganisation skall få möjligheter att ha en pojke eller en flicka anställd för att klara av en del av de mycket besvärliga frågor man ändå måste arbeta med för att organisera det hela? Det är lika riktigt att ge organisationerna denna möjlighet som att den kommunala ungdomsverksamheten får den. Att man nu fått med lönegrupp 14 i denna PM kommer sig möjligen därav att det finns kommunalt anställda ungdomsgårdsföreståndare i en sådan lönegrupp, och för att på något sätt konstatera storleksordningen av anslaget har man knutit an till detta.

I detta anförande instämde herr Boo (cp).

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har en replik till herr Carlsson i Tyresö, vilken helt undvek att tala om det verkligt principiella spörsmål som jag drog upp, nämligen skillnaden mellan bidrag till politiska ungdomsorganisationer och bidrag till andra organisationer. Den saken undvek, klokt nog, herr Carlsson att beröra. Han drog i stället in helt ovidkommande saker i debatten, såsom vad som har stått i Dagens Nyheter om att jag skulle ha försvarat några halvmiljonsvillaaägare. Detta har jag aldrig gjort. Jag tror tvärtom att jag har gjort mer än herr Carlsson för att stävja skatteflykt och liknande. Vad jag nu har gjort i D.N. har varit att försöka slå vakt om rättvisan. Det kommer ytterligare ett inlägg om ett par dagar, herr Carlsson. Studera det!

Frågan om presstödet har vi väl inte heller någonting att göra med nu. Dessutom är det faktiskt så, att jag skriver mycket litet i de tidningar som herr Carlsson syftar på. Jag vet inte varför; det har bara blivit så. Detta handlar alltså inte om presstödet, men det är naturligtvis fråga om samma andas barn, och det är väl därför herr Carlsson kom in på tanken — det ligger snubblande nära, naturligtvis.

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

Sedan säger herr Carlsson, att stöd lämnas sedan länge. Javisst är det så, men det är ju olagligt enligt regeringsrätten — det är därför vi behöver denna proposition. Jag kan emellertid inte inse att ett missförhållande — vilket jag anser detta vara — blir bättre därför att det pågår; snarare tvärtom. Jag tycker just därför att det är angeläget att detta stoppas.

Många har sagt här, att vi som är emot detta skulle på något sätt diskriminera politisk verksamhet, men det är tvärtom så, att vi anser att dessa politiska ungdomsorganisationer utgör ett så värdefullt arbete, att vi vill befria dem från belastningen att ta emot pengar från kommunerna.

Herr KRÖNMARK (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Carlstein anförde att det PM som hade skickats ut från statens ungdomsråd till ungdomsorganisationerna var av förtrolig karaktär. Jag kan meddela att min första kontakt med detta PM fick jag via pressen. Det var först därefter som jag gick till den organisation där jag har alla möjligheter att ta del av sådana handlingar och studerade det. Nu får jag dock säga att jag kanske blev litet lugnad av herr Carlsteins redogörelse, varav framgick att detta bara var något av en försöksballong och att det kunde finnas, såsom här har antytts, rätt många reservationer mot förslaget. Detta gör att jag så att säga är lugnad efter att ha hört herr Carlsteins syn på saken.

Men sedan var det en annan sak också. Herr Carlstein menade att det skulle vara värdefullt att på detta sätt ge rekommendationer till kommunerna. Ja, herr talman, det var väl något av detta som jag försökte antyda i mitt förra anförande. Det har sagts här av flera talare, att det beslut vi har att fatta i dag i och för sig inte innebär någonting — det innebär bara att i viss mån legalisera den praxis som redan

finns. Det är först i och med nästa steg och när vi får de här rekommendationerna — rekommendationer har alltid en viss benägenhet att bli bindande på ena eller andra viset — det är först då, kanske några år framåt i tiden, som den kommunala kompetensen kommer i fara, med allt vad detta kan föra med sig.

Herr Carlstein anförde att jag tydligen skulle ha haft någon ironisk touche i tonfallet när jag talade om att instruktören skulle avlönas enligt lönegrad 14. Jag missunnar ingen människa som arbetar inom ungdomsverksamheten att ha bra betalt, men enligt denna PM skulle varje förening med minst 200 medlemmar kunna få en tjänst, placerad i löneklass 14. Det skulle inte finnas några svårigheter för exempelvis de fyra demokratiska politiska ungdomsförbunden, förmodar jag, att få ett stort medlemsantal om de sätter avgiften till 1 krona om året. Då skulle det således kunna bli fyra sådana tjänster i en kommun, och det gör att det kan komma att röra sig om ganska avsevärda be-
lopp.

I övrigt hoppas jag att vi i fortsättningen får tillfälle att diskutera den närmare utformningen av förslaget som kommer från statens ungdomsråd.

Sedan vill jag bara, innan jag går ner i kammaren, säga till herr Carlsson i Tyresö, som tyckte att de politiska ungdomsorganisationerna skulle få stöd för att kunna fostra de medlemmar som skulle kunna bli ledamöter i socialnämnder, skolstyrelser o. s. v., att jag såsom representant för högerens ungdomsförbund tror att vi skall lyckas skola *våra* representanter i dessa nämnder utan statens medverkan — det betraktar vi som en hederssak.

Herr CARLSSON i Tyresö (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Krönmark skulle jag litet elakt kunna säga, att det

Kommunalt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna

väl inte är så märkvärdigt att skola dem; högern har ju inte så rasande många representanter i nämnderna. Det är värre om man skall besätta ungefär 50 procent av dem.

Herr Sjöholm — det var egentligen därför jag begärde ordet — beklagade att jag inte hade tagit upp principfrågan. Jag började mitt inlägg med att säga att jag hade fått tillfälle att framföra mina principiella synpunkter för en vecka sedan. Men, herr Sjöholm, jag försöker att begränsa mina inlägg här från talarstolen så långt det är möjligt.

Beträffande Sydsvenska Dagbladet tyckte herr Sjöholm att den koncernens verksamhet inte hörde hit. Men politik är ju en fråga om propaganda och opinionsbildning — detta gäller också de politiska ungdomsförbunden. Därför vill jag påstå att det stöd som herr Sjöholm får därifrån hör till en debatt om olika partiers möjligheter, olika gruppers möjligheter och olika individers möjligheter att göra sig gällande när det gäller att upplysa och informera allmänheten.

Denna debatt gäller ju — jag vill understryka det — en fråga om att upphöja praxis till lag. Därför kan jag fortfarande inte förstå den uppståndelse som har visats i diskussionen här i dag.

Herr CARLSTEIN (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Krönmark är rädd för rekommendationer, men det är uppenbarligen inte landets olika kommunala förtroendemän, det kan jag försäkra herr Krönmark. Anledningen till att denna utredning har igångsatts, där vi inom statens ungdomsråd försöker göra en sammanställning av ifrågavarande slag, är den mängd av förfrågningar som kommit från landets olika kommuner om hur det ser ut på detta område. Man vill ha synpunkter, man vill ha riktlinjer. Vi tyckte att vi såsom serviceorgan skulle försöka att med för-

enade krafter åstadkomma en redogörelse för hur det ser ut i landets olika kommuner och även försöka rekommendera vad man skall satsa på i första hand, vad man skall satsa på i andra hand o. s. v. Storleksordningen av den kommunala satsningen blir ju helt och hållet beroende på hur de kommunala förtroendemännen ser på frågan.

Herr Krönmark säger att en placering i lönegrad 14 är bra betalt för ifrågavarande arbete. Men man vet inte alls vad vederbörande kommun kommer att satsa. Vi har tagit riktpunkten för avlöningen till föreståndaren, instruktören, eller vad de nu kallas som arbetar ute på föreningsgårdarna. Det får bli de kommunala förtroendemännen som avgör hur stor del av lönen som kommunen skall satsa. Därefter får organisationerna undersöka om de kan skaffa fram vad som ytterligare krävs för att kunna anställa en duktig pojke eller flicka. Det är så det nu går till i praktiken, och så kommer det väl att fungera i fortsättningen också, får vi hoppas.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Carlsson i Tyresö talar fortfarande om annat. Han tycks av någon anledning vara särskilt förtjust i Sydsvenska Dagbladet. Men här gäller det faktiskt inte att besluta om pengar till Sydsvenska Dagbladet. Jag har i varje fall inte kunnat hitta något förslag om det i propositionen. Jag tror inte tidningen skulle vilja ha några pengar heller. Men om Herr Carlsson ber statsrådet Lindström, kanske det kan komma en proposition även om detta.

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Jag skall inte fortsätta polemiken. Jag har bara begärt ordet för att göra ett konstaterande. Nämligen att jag på den fråga som jag från början framställde, om regeringen anser att

det kommunistiska partiets organisationer uppfyller kvalifikationskraven enligt den proposition som kammaren nu skall besluta om eller inte, inte har fått något svar från regeringsbanken.

Jag tror, herr talman, att den omständigheten, att man från den banken tydligen varken kan eller vill lämna något sådant besked, säger tillräckligt om propositionens svaghet.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen I); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Wetterström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen I) av fru Hamrin-Thorell m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Wetterström begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 162 ja och 38 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 12

Arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner angående arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 346 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 416 av herr *Nordgren m. fl.* hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag beträffande samordning och förenkling av de uppgifts- och uppbördsskyldigheter som av det allmänna ålades företagen, samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag till bestämmelser genom vilka arbetsgivare medgäves rätt till ersättning för de uppbörds- och uppgiftsskyldigheter till det allmänna, vilka för närvarande icke vore ersättningsgrundande.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 346 och II: 416 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om utredning beträffande samordning och förenkling av de uppgifts- och uppbördsskyldigheter som av det allmänna ålades företagen, samt

2) att motionerna i övrigt ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Eric Gustaf Peterson* och *Nyman*, fru *Hultell* samt herrar *Blomquist*, *Rimås*, *Börjesson* i Glömminge, *Nilsson* i Båstekille, *Hylander* och *Thylén*, vilka ansett, att utskottet under punkten 2) bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 346 och II: 416 i motsvarande del måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag genom vilka arbetsgivare medgäves rätt till ersättning även för de uppbördsskyldigheter till det allmänna, vilka för närvarande icke vore ersättningsgrundande.

Arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

Utskottets hemställen föredrogs; och anförde därvid:

Herr THYLEN (h):

Herr talman! Att frågan om ersättning till företagarna för deras arbete med skatteuppbörd och skatteredovisning för det allmänna år efter år kommer upp i riksdagen beror givetvis på att företagarna ser mycket allvarligt på denna sak och framför allt på att de finner nuvarande ordning innebära en kränkning av rättskänslan. Vi anser förstäligt nog att det är ganska upprörande, att vi skall sätta till tid och även ha direkta kostnader för ett arbete åt staten utan att få någon som helst ersättning. De skattepengar som företagarna har att hålla inne och sedan inleverera till staten är andras pengar, och en företagare kan bestraffas, om han inte sköter detta åliggande.

Staten fordrar alltså av företagarna ett arbete som åsamkar dem kostnader och kräver av dem ett ansvarstagande men tycks inte vara villig att ge någon som helst ersättning för det ålagda arbetet. Det allmänna begär av företagarna att de skall utföra en prestation åt staten, men staten vill inte betala någonting för denna prestation. Det är helt enkelt ett avtalslöst tillstånd som råder på denna front.

Vad vi begär är bara att det allmänna inte skall av en grupp fordra ett tvångsarbete som inte betalas och kräva att denna grupp också skall vidkännas kostnaderna för tvångsarbetet. Det förefaller föga värdigt ett rättssamhälle.

I fjol avsges en motion med samma syfte som den nu aktuella. Allmänna beredningsutskottet erkände då att det arbete som åläggs företagarna är mycket betungande och utskottet ansåg skäligt att ersättning skulle utgå men föreslog att uppbördsutredningen skulle utreda hur ersättning skulle utgå. I en reservation till utskottets utlåtande hade man hänvisat till att det pågick en särskild utredning rörande beskatt-

ningssystemet, vilket kunde medföra väsentliga ändringar i hela systemet, varför man ville avvakta resultatet av denna utredning. Motionen avsges visserligen då, men utskottets skrivning var ju välvillig. Riksdagen böjde sig för det sakskalet, att uppbördssystemet och hela skattesystemet var föremål för utredning.

I år har allmänna beredningsutskottet avstyrkt motionen med en helt annan motivering. Utskottet säger nämligen att företagarnas skyldighet att lämna uppgifter i princip icke avviker från den skyldighet i detta hänseende som i dagens samhälle i stor utsträckning åvilar varje medborgare utan att ersättning utgår. Utskottet kan därför icke ansluta sig till motionärernas förslag om ersättning härför.

Utskottets jämförelse mellan de skyldigheter, som åligger varje medborgare i samhället och därmed också företagarna, och de skyldigheter som åläggs företagarna haltar i högsta grad, ja, man tycker att den visar bristande sinne för proportioner. Vi företagare är också vanliga människor och vi klagat inte mer än andra människor över den uppgiftsskyldighet som åläggs av staten. Men vi reagerar starkt mot att vi skall åläggas ett betydande extra arbete vid sidan av alla andra yrkesgrupper, ett månad efter månad, ja, år efter år återkommande mycket betungande tvångsarbete som har en tendens att öka och bli alltmer betungande. I det hänseendet har vi ingen fri månad på hela året. Vi har inga fyra veckors semester från vårt tvångsarbete, och inte nog med detta: vi har ett tvångsarbete som tyvärr får utföras på övertid.

Riksskattenämnden har sagt att det föreligger en skillnad mellan skyldigheten att lämna uppgifter och skyldigheten att för det allmännas räkning tjänstgöra som uppbördsmän. För sin del anser riksskattenämnden att uppgiftsskyldigheten kan betraktas som en medborgerlig plikt, men att det ter sig

Arbetsgivares uppgifts- och uppördsskyldighet

inkonsekvent att någon ersättning inte utgår för redovisning och uppörd av källskatt och kvarstående skatt. Nämnden anser att de skäl som talar för sådan ersättning är starkare än de skäl som talar för ersättning för bestyret med den allmänna varuskatten.

Detta riksskattenämndens uttalande är enligt min mening ett starkt stöd för motionärernas krav. Men vad riksskattenämnden sagt — och riksskattenämnden är dock det allmännas eget organ — har inte gjort något intryck på utskottsmajoriteten. I sitt avstyrkande utlåtande har allmänna beredningsutskottet sagt att innehållandet av anställdas källskatt inte torde vara särskilt betungande. Allt det arbete och ansvar, som vårt lands företagare åläggs att utföra för denna stora uppörd av skatteinkomster, måste dock anses vara en betydande belastning. Särskilt gäller det för de mindre företagarna, för egenföretagarna, som under det dagliga slitet främst måste intressera sig för produktionen och som därför uppskjuter det av staten ålagda arbetet till fritiden och framför allt till kvällarna. Det blir som jag redan sagt ett tvångsarbete på övertid. På ett stort företag kan man resonera så, att detta arbete tar så och så många timmar i månaden och kostnaden för arbetet skall kalkyleras in i priserna. Men min kontakt med de små och medelstora företagarna har lärt mig att de inte kan resonera på detta sätt. Konkurrensen är en hård herre, och de vågar helt enkelt inte genom att höja priserna ta betalt av konsumenterna för det arbete som utförs åt staten. Är det för övrigt inte riktigare att konsumenterna betalar för de varor och tjänster de får och staten betalar för de tjänster som företagarna gör åt den? Det är i varje fall en renhårigare princip än den vi nu tillämpar.

Herr talman! Som företagare reagerar jag mycket starkt emot att företagarna skall belastas med fler medborgerliga skyldigheter än andra medbor-

gare i samhället. Jag reagerar mycket starkt emot att vi skall åläggas detta arbete månad efter månad utan någon ersättning, att vi skall bära kostnaderna för detta arbete och under straffhot tvingas utföra ett ansvarsfullt arbete åt staten. De små och medelstora företagen och egenföretagarna betrakta detta som en mycket stor orättvisa. Det förefaller oss också mycket underligt att allmänna beredningsutskottet 1964 liksom riksskattenämnden 1965 kan erkänna det principiellt berättigade i kravet på ersättning, men att utskottet år 1965 endast hänvisar till de medborgerliga plikterna. Detta uttryck förefaller mig vara ett mycket svagt argument och godtagandet av en princip som i framtiden kan sträcka sig praktiskt taget hur långt som helst.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr HYL TANDER (fp):

Herr talman! I allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 30 föreslås bifall till kravet i motionerna I: 346 och II: 416 om utredning beträffande samordning och förenkling av uppgiftslämnandet. Jag noterar med tillfredsställelse att den delen vunnit utskottets bifall men reserverar mig för att få göra kommentarer när förslaget till förenklingar föreligger och man kan bedöma vad det kan innebära i praktiken.

Beträffande den andra delen av motionerna, vari yrkas ersättning för uppördsskyldighet, har utskottet inte kunnat enas utan en reservation har avlämnats. Beträffande denna skall jag be att få anföra några synpunkter. Jag kan därvid inte underlåta att dra en parallell mellan den ersättning för frivillig verksamhet inom ungdomsorganisationerna — vilken förvisso måste anses samhällsgagnande — som det i den diskussion som nyss förts i några timmar understrukits önskvärdheten av, och den ersättning för ålagt arbete, som ingen frivilligt har åtagit sig, som yrkas

Arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

i denna reservation — även den senare arbetsuppgiften måste anses synnerligen samhällsgagnande. Jag hoppas att de som i den förra frågan röstade för ja-propositionen är beredda att i denna fråga biträda reservationsförslaget, som inte kan anses mindre rättvist.

Vår budget sväller för varje år med en accelererande hastighet, och finansministern tittar runt omkring sig efter möjligheter att få in pengar. Han har hittat ett bra objekt i den allmänna omsättningsskatten, som han kan höja undan för undan. Att omdana skattesystemet så som skatteberedningen hade föreslagit var tydligen alltför vidlyftigt. Av de i runt tal 27 miljarder kronor som statskassan omsluter går ungefär hälften av inkomstsidan via just sådana kanaler där företagen är inkopplade. Ungefär 74 procent av den preliminära skatten, A-skatten, betalas in av företagen och givetvis hela den allmänna varuskatten. Det blir i runt tal ungefär halva budgeten. Att i ett sådant läge fränkänna den del av skatteinkomstkanalen, som faktiskt utgör de yttersta grenarna där skatten börjar samlas in, rätt att få någon ersättning för detta arbete förefaller mig i likhet med den föregående talaren mycket egendomligt.

Jag anser att det är en rättvisefråga att när staten ålägger en viss kategori att fullgöra ett uppdrag, som i detta fall inte kan anses betydelselöst, staten då också bör lämna ersättning härför. Här har talats om att ersättning kan tas ut på andra vägar. Det förefaller mig orimligt att man skall ålägga en viss grupp människor att fullgöra ett uppdrag och sedan säga: Jag vill inte betala det där, det kan du ta betalt för av någon annan. Det är icke förenligt med vanlig hederlighet.

Jag sade att det rör sig om en ganska stor del av statens inkomster. För den del av inkomsterna som faller på den direkta skatten har, enligt en utredning som gjorts av upplysningstjänsten, staten och det allmänna en ungefärlig

kostnad tillsammans med uppbördskostnaderna för varuskatt av omkring 200 miljoner kronor. Därav faller på den allmänna varuskatten cirka 40 miljoner kronor. Och drygt hälften härav utgöres av den ersättning som redan nu utgår som återbäring till detaljhandeln för inlevererad allmän varuskatt. Den andra delen av taxerings- och uppbördsväsendet för den direkta skatten drar enligt denna beräkning de drygaste kostnaderna, omkring 160 miljoner kronor.

Vid en granskning av dessa siffror kan man konstatera att kostnaderna för indrivningen av den direkta skatten belöper sig till ca 15 promille av det totala skattebeloppet, under det att det allmännas utgifter för indrivningen av den del av statsinkomsterna som faller på den allmänna varuskatten inte är mer än hälften så stora, detta trots att däri är inräknad den ersättning — drygt hälften av kostnaderna — som utbetalas till företagen för deras arbete med den allmänna varuskatten. Om denna kostnadsdel borträknas, skulle statens andel av kostnaderna för indrivning av den allmänna varuskatten bara utgöra 3 promille.

Detta ger en belysning av varför den här skatteindrivningsvägen verkar så lättframkomlig och tilltalande, men det säger också litet grand om de stora kostnader som ligger vid sidan därav och som sammanhänger med företagens arbete med såväl den preliminära vanliga skatten som den allmänna varuskatten. Det kan inte vara orimligt, om företagen i det förra fallet får en ersättning som motsvarar ungefär samma andel av kostnaderna som när det gäller den allmänna varuskatten.

Det är enligt min mening mycket befogat med en sådan utredning som reservanterna påyrkar. Jag kan inte förstå varför utskottsmajoriteten är så rädd för att en sådan utredning skall komma till stånd, om det inte är så att man över huvud taget inte vill ha fram fakta i målet beträffande det arbete som ut-

Arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

föres av företagen. I utskottets utlåtande kallas detta arbete i vissa sammanhang för »bestyr»; i andra sammanhang har man talat om »extraslit». Båda dessa beteckningar kan vara rättvisande då det gäller olika delar av detta arbetsfält, men den principiella skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna är den att reservanterna anser att när man beställer ett arbete skall man betala för det.

Herr Thylén har redan redogjort för riksskattenämndens betydelsefulla remissvar. Jag kan därför inskränka mig till att understryka, att enligt riksskattenämndens mening företagen borde vara minst lika berättigade till ersättning för arbetet med uppbörd av den direkta skatten som med den allmänna varuskatten.

Herr talman! I detta skede av debatten skall jag nöja mig med att under hänvisning till det sagda yrka bifall till reservationen och ber att eventuellt få återkomma.

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Jag kan helt och fullt instämma i vad herrar Thylén och Hyltander anført, men jag vill ändå säga några ord eftersom den föreliggande frågan är en gammal bekant inte bara till riksdagen utan också till mig själv.

Jag vill, herr talman, börja med att uttala min och företagens glädje över att kunna konstatera att utskottet vitsordar det i motionen påtalade myckna arbetet med allt det uppgiftslämnande som företagen har att ombesörja för statens räkning. Utskottet framhåller att detta arbete är betungande, speciellt för de mindre företagen, och utskottet anser att i den mån uppgiftslämnandet kan förenklas och rationaliseras, så bör detta ske. Detta är — om än först efter fem års träget motionerande — ett steg i rätt riktning, för vilket jag självfallet är tacksam.

Under årens lopp har uppbördsarbetet och det ansvar som är förknippat

därmed avsevärt ökat, och den 1 juli i år kommer det att ytterligare öka genom de höjda omsättningsskattebelopp, som då skall indrivivas och för vilka vi företagare har att ansvara.

För indrivningen av den allmänna varuskatten utgår en ringa ersättning, men däremot lämnas inte någon ersättning för indrivning av andra skatter och avgifter. I dag vill väl ingen människa — såsom här tidigare sagts — arbeta utan ersättning och det borde inte heller behöva förekomma i ett välfärdssamhälle som vårt. Det är mycket besvärligt att exakt beräkna kostnaderna för det arbete härvidlag som för statens räkning utföres av företagen, vanligen inom detaljhandelsledet, men man har vid preliminära beräkningar kommit fram till en siffra på cirka 500 miljoner kronor.

Herr talman! Det kan onekligen ifrågasättas, om någon annan grupp i samhället skulle vilja utan ersättning ta på sig ett sådant arbete och ansvar som det här gäller. Att samhället på detta sätt skall år efter år åka snålskjuts på företagens bekostnad är verkligen i hög grad anmärkningsvärt.

Sedan frågan om ersättning till företagen förra året behandlades av riksdagen har allmänna skatteberedningen avlämnat sitt förslag till omläggning av beskattningen av fysiska personer. Någon proposition om nytt skattesystem, grundat på beredningens förslag, kommer inte att föreläggas årets riksdag och därigenom har förra årets motivering för riksdagens avvisande av framställningen om ersättning till arbetsgivare för deras uppbördsskyldighet undanryckts.

Herr talman! Att frågan ändock alljämt i högsta grad är aktuell, speciellt för de mindre och medelstora företagen, framgår dels av utskottets utlåtande, och dels av de vid Sveriges hantverks- och industriorganisations kongress hösten 1964 från olika län i landet framförda motiverade kraven på ersättning för det

Arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

arbete för statens räkning som vi här talar om.

Detsamma är förhållandet med Köpmanförbundet, som också är av den uppfattningen att det här utförs ett stort och ansvarsfullt arbete utan skäligen ersättning.

Herr talman! Jag behöver inte förlänga debatten ytterligare utan kan inskränka mig till att självfallet tacka för behandlingen av första punkten i motionen och yrka bifall till utskottsutlåtandet, medan jag däremot beträffande moment 2 i utlåtandet yrkar bifall till reservationen.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Nordgren har rätt i att frågan har varit uppe många gånger; det är nog också så att vi nästan identifierar den med herr Nordgrens verksamhet. Frågan behandlades 1961, 1962, 1963 och 1964 och varje gång blev det ett avstyrkande.

Till skillnad från tidigare år har behandlingen i år — det förstod i varje fall herr Nordgren — varit synnerligen välvillig. Utskottets ställningstagande innebär ett direkt medgivande av att vi inte har sett någon förbättring av myndigheternas sätt att kräva uppgifter. Vi har märkt att myndigheterna har krävt ytterligare uppgifter, att deras frågor har varit oklara och svåra att förstå och att företagarna därmed har vållats mera arbete än tidigare. Detta har gjort att vi inte tror att problemet sanerar sig självt, utan vi menar att det kan vara värt att utreda möjligheterna att förenkla det uppgiftslämnande som av myndigheterna ålägges företagen. Därmed skulle också tas ett ganska stort steg för att minska de som man påstår stora utgifterna för företagarna.

Beträffande den andra frågan, som gäller ersättning för uppbördsuppgifterna, är det att märka att reservanterna i sin reservation i år icke begär att få frågan om ersättning för uppgiftsläm-

andet utredd, utan endast begär att ersättning skall ges för det arbete som är förknippat med uppbördsskyldigheten.

Herr Thylén ansåg att beredningsutskottet i år borde ha skrivit likadant som i fjol och likadant som riksskattenämnden. I dessa utlåtanden har man, sade han, givit motionärerna rätt i att staten borde lämna ersättning för uppgiftslämnandet och uppbörden. Det är emellertid att märka att i fjol tillkom beredningsutskottets utlåtande med lottens hjälp, och somliga som då var utskottets talesmän är i år reservanter. I fjol var alla borgerliga partier på en sida och de vann lottningen och kom alltså att diktera utlåtandet. I år har inte alla borgerliga ledamöter reserverat sig, och lotten har inte behövt tillgripas. En viss grupp har alltså ändrat sin inställning i frågan, nämligen några av de borgerliga ledamöterna, men de som var reservanter i fjol har nu samma uppfattning som då.

Det är riktigt när man säger att det ges en viss ersättning för varuskatten, men det är inte riktigt när man påstår att arbetet med den uppgiften blir mycket mer betungande för företagen efter den 1 juli då varuskatten höjs. Arbetet med uppgifterna blir väl inte mer betungande, men ersättningen till företagen blir större, eftersom ersättningen i viss mån är beräknad med hänsyn till skattens storlek. I detta hänseende borde det bli bättre och inte sämre efter den 1 juli.

Det är också värt att se efter vad riksskattenämnden säger. Riksskattenämnden skriver att det inte finns några särskilda skäl att lämna ersättning till arbetsgivarna för uppgiftsskyldigheten. I fråga om uppbördsskyldigheten framhåller riksskattenämnden »att viss ersättning kan sägas utgå genom att arbetsgivarna har möjlighet att göra innehållna medel räntebärande intill dess medlen inlevereras till statsverket. En viss övervältring av kostnaderna kan

Arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

dessutom antagas ske genom högre pris-sättning.»

Riksskattenämnden säger vidare att det naturligtvis ligger en viss inkonsekvens i att man lämnar ersättning när det gäller varuskatten men inte för uppbörden av den direkta skatten. Riksskattenämnden menar att det inte finns några skäl som talar för att lämna ersättning i det ena fallet men inte i det andra. Detta kan man kanske hålla med om, men man kan kanske också erinra sig hur det gick till då ersättningen för uppbörden av varuskatten tillkom. Det fanns ingen proposition om ekonomisk ersättning till företagarna för uppbörd av varuskatt, men på grund av att kommunisterna hjälpte de borgerliga lyckades dessa här i riksdagen få igenom en sådan ersättning, och någon ändring har inte skett sedan dess.

För dem som sagt sig vara upprörda över kraven på företagarna, är således att märka att det utgår en viss ersättning när det gäller varuskatten, och att företagarna för uppbörden av den direkta skatten får en viss ersättning genom att de kan disponera de innehållna beloppen under någon tid. Om man sedan kräver att ersättningen skall bli ännu större är det naturligtvis helt legitimt. Men det är oriktigt att säga att arbetet görs helt utan ersättning, och det är oriktigt att säga att företagarna är de enda som belastas med en uppgiftsskyldighet för vilken de inte får ersättning. Riksskattenämnden säger bl. a. att *alla* medborgare får lämna en mängd uppgifter utan ersättning.

Herr Thylén läste upp en del av utskottsutlåtandet och fann det motsäggande. Han läste nämligen inte allt. Han sade, att utskottet erkänt att det är betungande för företagarna att ta hand om skatten. Han läste däremot inte det som följde, nämligen att företagen såsom riksskattenämnden framhållit får en viss ersättning genom att pengarna kan bli räntebärande i företaget.

Jag menar alltså att talet om bördan

är helt överdimensionerat. Kravet är förstäcligt, men det är ingenting som man i år har anledning att ta allvarigare än tidigare år. Jag hoppas att behandlingen skall bli densamma som tidigare, att man avvisar kravet, men att man däremot skall bifalla begäran om utredning om förenkling av uppgiftslämnandet.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr HYL TANDER (fp):

Herr talman! Jag undrar om fru Eriksson i Stockholm anser att man i konsekvens med vad hon sagt om företagarna skulle låta exempelvis landets taxeringsintendenten och övrigt skattefolk söka sina inkomster av andra uppdrag utanför sitt taxeringsarbete i stället för att få avlöning av staten — det vore väl ungefär jämförbart. Båda dessa grupper fullgör en funktion som innebär att staten får in sina skatter. Jag tycker inte det är helt inkonsekvent att göra den jämförelsen. Jag bara undrar om fru Eriksson tänkt på hur inkonsekvent utskottsmajoritetens hela resonemang är i det fallet.

Här talas om att vi i reservationen inte har krävt ersättning för uppgiftslämnandet i år. Orsaken är helt enkelt den, att vi var förhoppningsfulla nog att tro att denna utredning om det förenklade förfarandet vid uppgiftslämnning skulle innebära någonting väsentligt, så att man kanske rent av skulle kunna betrakta detta arbete som så enkelt, att man skulle kunna göra det utan krav på ersättning. Det är därför vi avvaktar denna utrednings resultat. Jag hyser inga särdeles stora förhoppningar om att det skall bli så enkelt, utan jag tror att det fortfarande kommer att bli mycket arbete. Förmodligen kan det kravet återkomma med samma rätt.

Fru Eriksson talar också om att ersättningen för »omsen» ökar. Både fru Eriksson och jag vet väl att den ökningen är mycket, mycket liten. Den

Arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

utgör, om jag minns rätt, i det sista skedet omkring 0,05 promille, och det är ju inte så särskilt stora summor som det kan bli fråga om.

I argumentationen återkommer talet om att pengarna kan göras räntebärande. Får man investera skattemedel i företag? Om man ser litet på frågan om räntebärandet, finner man att det i runda tal är en månads uppbörd som man kan ha så att säga till godo. I fråga om den preliminära källskatten blir det $1\frac{1}{2}$ månad för januarilönen och $\frac{1}{2}$ månad för februarilönen. Tar man medeltalet, blir det alltså en månad som man kan ha nytta av pengarna. Därtill kommer det ansvar som följer med att det är allmänna medel. Jag skulle vilja se den som åläggs att förvalta allmänna medel och som skulle ta det ansvaret enbart med tanke på att han kunde ha någon glädje av pengarna under tiden. Jag tycker att resonemanget inte är riktigt ansvarigt.

Skulle vederbörande av någon anledning inte den 18 mars leverera in de pengar, som hänför sig till januari och februari — sådant kan ju hända — så ryker i stort sett hela det årets ränteinkomst, som bitvis är fiktiv. Då dekretar nämligen staten att man omedelbart skall betala 4 procents ränta som restavgift.

Jag har själv råkat ut för att bli krävd på en liknande uppbörd, som skulle ha verkställts fredagen före pingst. Av någon anledning var det så bråttom att jag inte hann med inbetalningen. Det är tyvärr ofta så för oss småföretagare, att vi måste ägna oss åt företaget och att resten får komma i andra hand. Pingstafton är för den bransch jag arbetar i en av de allra jäktigaste dagarna. Jag kom faktiskt inte ifrån så att jag kunde gå till posten med denna uppbörd. Pingstdagen och annandag pingst är det ju stängt. En privat företagare kan man gå till efter stängningsdags, men kungl. poststyrelsen låter sig inte beveka efter stängningsdags. Tred-

jedag pingst fick staten sina pengar, alltså fyra dagar för sent — 4 procents ränta. Den effektiva årsräntan blir 365 procent. Då blir det inte mycket värde kvar av tillgodoräkandet av räntan på pengar man får ha kvar i företaget.

Dessutom har man en press på sig från myndigheterna att uppgiftslämnandet skall ske inom en viss tidrymd. Det har speciellt från bokföringsbyråer, som är företagare behjälpliga att sända in begärda uppgifter, påpekats att detta är omöjligt på den korta tid som ställes till förfogande. Jag hoppas att den saken blir beaktad i den av utskottsmajoriteten förordade utredningen.

Vad jag här säger kan låta som jere-miader, men det är inte meningen. Jag tycker bara att vi skall få dessa ting lagda på rätt bog.

Vad räntan beträffar vill jag säga, att om man slår ut ränteinkomsterna på hela årets belopp, så blir de med ungefärligen nuvarande räntesatser av storleksordningen 4 eller 5 promille, alltså inte alls de belopp som utskottsmajoriteten gör gällande.

Slutligen vill jag påtala en annan sak som belyser hur krångligt det kan vara för en företagare, som är med i början av den kanal som förser staten med ungefär hälften av dess inkomster. Riksskattenämnden har utfärdat ett meddelande angående allmän varuskatt år 1965. Det meddelandet damp ned i våra brevlådor någon gång i början av februari månad i år, alltså vid en tidpunkt då statsverkspropositionen med förslag om höjd omsättningsskatt hade varit på tapeten i tre, fyra veckor — för att nu inte ta till för mycket. Jag vet inte om man på riksskattenämnden inte läser tidningar eller statsverkspropositioner, men meddelandet är onekligen underligt. Det är också synd att inte regeringens ledamöter — eller i varje fall herr Sträng, som får hjälp av oss med indrivningen av dessa skattepengar — är närvarande i kammaren nu. Om så varit fallet kunde vi fått ett besked om

Arbetsgivares uppgifts- och uppördsskyldighet

vem vi i detta fall skall rätta oss efter, riksdagen eller riksskattenämnden. I nämnda meddelande står bl. a. följande:

»Den allmänna varuskatten för år 1965 utgår liksom föregående år med 6 procent av den redovisade skattepliktiga omsättningen med skatten inräknad.» Jag vill understryka orden »för år 1965 — med 6 procent».

Sedan står det i meddelandet att redovisningsperioden skall omfatta två månader och att pengarna skall inbetalas senast den 18 i uppördsmånaden, betr. juli respektive september, dock senast påföljande vardag. För inte så länge sedan behandlades i denna kammar som bekant en framställning om att flytta juli-inbetalningen, eftersom en del företagare hade besvär med den, men det var inte möjligt att få den sestettermånaden ogravrad. Det har för all del inte så oerhört stor betydelse men visar ändå attityden hos dem som kräver in skattepengarna.

Litet längre ned i meddelandet står sedan:

»Försenad inbetalning medför krav på restavgift, som utgår med 4 öre för varje krona av skattebeloppet, dock minst en krona.» Det påpekandet försummar man aldrig att göra.

Skall man nu lyda riksskattenämnden, fru Eriksson, och riskera att av skattmasen bli krävd på resterande skatt om man betalar in 6,4 procent i stället för 10 procent, som vi faktiskt här har beslutat om att det skall vara efter den 1 juli?

Detta sista tycker jag belyser hur krångliga bestämmelserna kan vara. Därför bör myndigheterna försöka göra dem mera lättillgängliga och skriva dem så att de täcker det väsentliga i det som skall sägas.

Herr talman! Jag ber att än en gång få yrka bifall till reservationen.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag håller med herr Hyltander om att det är upprörande att

få ett sådant meddelande från myndigheterna, som ger andra besked än vad riksdagen beslutat. Men jag kan inte se att det ändrar någonting i fråga om ersättningen för uppörden av källskatt. Det belyser väl bara att myndigheternas upplysningar ibland är ofullständiga.

Jag förstår också att det kan vara mycket besvärligt med inlevererandet av skattemedel, om man är både enskild företagare och riksdagsman. Men den saken är ju lika besvärlig oavsett om ersättning utgår för inlevererande av källskatt eller inte. Olycksfall kan ju alltid hända. Och det utgår ju lika fullt en viss ersättning för skatteinbetalningen. Jag vill betona det.

Herr Hyltander var med vid behandlingen av denna fråga i utskottet och vet därför att en av ledamöterna där nämnde om ett företag som tjänade på att ta hand om skattemedlen. Han påstod att det var god affär för en företagare att få behålla skattemedlen under viss tid. Jag går inte i god för att detta gäller för alla företag, men det gäller tydligen för somliga. Därför kan det väl inte vara riktigt så besvärligt som här har sagts.

Någon av de tidigare talarna erinrade också om att reservanterna i följd förklarar att man borde vänta med att vidta någon ändring i ersättningsfrågan, så länge den allmänna skatteberedningen inte var färdig. Med den utredningen blev det ingenting av, sade talaren. Då vill jag bara framhålla att företagsbeskattningsutredningen fortsätter med sitt arbete. Det skälet står därför kvar för årets reservanter, att man ännu inte har tagit slutgiltigt ställning till den nya företagsbeskattningen.

Herr HYLTANDER (fp):

Herr talman! Jag vill upplysa fru Eriksson om att jag var inte riksdagsman när jag blev utsatt för detta krav, ockerränta — som jag vill kalla den för — från statens sida. Vad jag menade

De mindre och medelstora företagens finansieringsproblem

var, att det bör väl ändå finnas någon form av anpassning, så att man inte bums sätter skattmasen på en människa, som av rimlig anledning inte gjort inbetalning exakt den dag som är föreskriven, och tvingar vederbörande att betala en ränta som effektivt per år blir 365 procent.

Den uträkning, som en ledamot av utskottet hade gjort och som gick ut på att man tjänade på att hålla inne skattemedlen, godkänner inte jag, och jag tror inte att fru Eriksson gör det heller, om vi skulle börja räkna. Anger vi den effektiva räntan till 6 procent per år, blir ersättningen under de förutsättningar jag redovisade 5 promille. Det är sådana små belopp det rör sig om. Och råkar man ut för malören att få beloppet restfört en gång går, som jag sade, den eventuella fördelen all världens väg. Man kan ju också råka ut för detta två gånger, ty man har sannernligen annat att sköta om än statens uppbörd och då innebär detta ju ren förlust.

Härmed var överläggningen slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Thylén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller allmänna beredningsutskottets hemställan i punkten 2) i utskottets utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Eric Gustaf Petersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Thylén begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 94 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13**De mindre och medelstora företagens finansieringsproblem**

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner angående de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem.

I två till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 493 i första kammaren av herr *Sundin m. fl.* och nr 594 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning av de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem med särskild hänsyn till självfinansieringen och dess effekt på investeringsviljan samt om möjligheterna till en mera fullständig och kontinuerlig statistik beträffande kapitalanskaffningen i dessa företag, i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 493 och II: 594 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hilding, Gustaf Henry Hansson, Matts-*

De mindre och medelstora företagens finansieringsproblem

son, Lundberg, Berglund, Regnéll, Larsson i Umeå och Börjesson i Glömminge, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 493 och I: 594 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning av de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem med särskild hänsyn till självfinansieringen och dess effekt på investeringsviljan samt om möjligheterna till en mera fullständig och kontinuerlig statistik beträffande kapitalanskaffningen i dessa företag.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp):

Herr talman! Det är stora frågor som behandlas i de utlåtanden från bankoutskottet som står på föredragningslistan. Det nu förevarande utlåtandet, nr 23, behandlar de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem. I de följande utlåtandena från bankoutskottet — nr 24, 25 och 28 — behandlas liknande problem. Anledning kunde finnas att framföra en hel del synpunkter, men då vi snart skall avbryta förhandlingarna vill jag söka begränsa mig i största möjliga utsträckning.

Vi känner väl till att de större företagen och koncernerna har helt andra möjligheter än de mindre och medelstora företagen att klara sina finansieringsproblem. I det motionspar som behandlas i utlåtande nr 23, I: 493 och II: 594, har vi begärt en utredning, som skulle klarlägga de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem, särskilt med hänsyn till självfinansieringen, och framlägga förslag till åtgärder.

Det omvittnas från alla håll att de mindre företagen är nödvändiga för vårt näringsliv. Trots en viss strukturomvandling i samhället kommer de mindre företagen — det inser man — att bestå och att ha mycket stora uppgifter, och många nya små företag kommer att be-

hövas för nya uppgifter som skapas av utvecklingen. Vi vet också att i ett så starkt industrialiserat och utvecklat land som Förenta staterna har småföretagen hävdat sig jämsides med de stora företagen.

Det vore önskvärt att man kunde samordna långivningen. Om en statlig utredning kunde följa upp resultatet av en sådan verksamhet, tror jag att man genom den statistik, som de privatägda företagen och deras organisationer själva kan föra och som har förordats i några av remissutlåtandena i detta ärende, sedermera kunde få ett centralt samlat material till gagn för den fortsatta utvecklingen.

Det har också angivits i remissvaret från Sveriges hantverks- och industriorganisation att det finns en hel del att göra på detta område. Detta gäller särskilt självfinansieringen, som också är medtagen i det av mig nämnda motionsparet. Vi känner till att de större företagen har en självfinansieringsgrad av 50 procent. Det är också klarlagt att de mindre företagens självfinansieringsgrad i medeltal inte är högre än mellan 10 och 15 procent.

Utskottets utlåtande är positivt till sin anda. Utskottmajoriteten förnekar inte nyttan av vad som föreslagits vare sig i föreliggande motionspar eller i de motioner som behandlas i efterföljande utlåtanden, men anser att det som gjorts under de senaste åren skulle vara tillräckligt. Vi anser dock att konkurrensen på utlandsmarknaden och förhållandena i övrigt utvecklas så snabbt att man från det allmännas sida väl skulle kunna försvara en översyn och en utredning av dessa problem.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid bankoutskottets utlåtande nr 23 fogade reservationen.

Herr EKSTRÖM i Iggesund (s):

Herr talman! I föreliggande utlåtande från bankoutskottet har behand-

De mindre och medelstora företagens finansieringsproblem

lats det av centerpartiet avgivna motionsparet I: 493 och II: 594, i vilket de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem tagits upp. Att de medelstora företagens problem kommit med i detta sammanhang torde man få betrakta som tecken på en strävan till en viss form av mittensamverkan. Motionsparet utgör en del av hela den serie av krav på åtgärder från statsmakternas sida, som centerpartiet på senare tid fämligen regelbundet fört fram i riksdagen.

Även om de nu aktualiserade frågeställningarna var föremål för behandling så sent som i fjol, har bankoutskottet välvilligt låtit motionerna bli föremål för en omfattande remissbehandling. Jag skall inte närmare gå in på remissvaren utan vill endast påpeka att statistiska centralbyrån, när det gäller kravet på en mera fullständig och kontinuerlig statistik i fråga om kapitalanskaffning och självfinansiering i de företag det här är fråga om, mycket utförligt redovisat det utvecklingsarbete, som den bedriver för att skapa ett bättre underlag för att bedöma dessa viktiga frågor.

Den som närmare följer statistiska centralbyråns verksamhet måste säkerligen vitsorda, att omfattningen av statistikproduktionen i vårt land är i ständigt ökande men att — såsom riksbanksfullmäktige framhåller — informationen om de mindre företagen för närvarande är relativt knapphändig.

Vad som skiljer utskottsmajoriteten och reservanterna på denna punkt är att utskottsmajoriteten anser att med hänsyn till att det centrala ämbetsverket — d. v. s. statistiska centralbyrån — i sitt remissyttrande tydligt och klart framhållit, att det arbete som efterlyses i motionerna har påbörjats, en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t med begäran om en särskild utredning inte skulle gagna ändamålet utan i stället med all säkerhet skulle fördröja det arbete som redan nu är i gång. Utskotts-

majoriteten kan följaktligen inte tillstyrka motionärernas krav på denna punkt.

När det gäller frågan om finansieringsproblemen har remissinstanserna redovisat delade meningar, vilket tidigare påpekats av herr Börjesson i Glömminge. Utskottsmajoriteten har framhållit en rad åtgärder som vidtagits under senare år. AB Industrikredit har fått en vidgad utlåningskapacitet och kan alltså lämna primärkrediter i större utsträckning än tidigare. Det för några år sedan inrättade institutet AB Företagskredit lämnar långfristiga sekundärkrediter till de företag som avses i motionerna. Inom vissa branscher har bildats särskilda kreditinstitut för dessa företag och härtill kommer företagareföreningarnas verksamhet. Det torde även finnas skäl att erinra om det beslutade lokaliseringstödet, och eftersom handelskamrarna i de norra delarna av landet är de enda som tillstyrkt en utredning, vill jag även erinra om Norrlandsfonden.

Det finns alltså redan för närvarande en rad kreditmöjligheter. I likhet med handelskammaren i Gävle vill utskottet påtala behovet av en sammanställning av de kreditmöjligheter som för närvarande finns. Denna uppgift bör enligt utskottets mening ankomma på kommerskollegium.

Till sist, herr talman, har utskottet även hänvisat till den proposition, nr 113, som förelagts årets riksdag med förslag till ändring av banklagen så till vida att affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor skall medges en vidgad rätt att lämna bundna reverslån intill ett belopp som motsvarar 25 procent av det sammanlagda beloppet av eget kapital och inlåning. Vidare är för närvarande under prövning i justitiedepartementet ett av förlagsinteckningskommittén inlämnat betänkande rörande s. k. företagsinteckningar, som skulle kunna få en stor betydelse för de mindre företagen.

Utskottsmajoriteten är alltså av den bestämda meningen att vi i första hand skall skaffa oss bättre kunskaper om de mindre företagens finansieringsförhållanden genom ett fullständigare statistiskt underlag. Detta arbete pågår och när det är färdigt kommer vi att få möjligheter att fortsätta det eventuella reformarbete som kan visa sig erforderligt.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets utlåtande nr 23.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Börjesson i Glömminge begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Hilding m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Börjesson i Glömminge begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 110 ja och 95 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 14

Främjande av de mindre företagens exportmöjligheter

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckta motioner om främjande av de mindre företagens exportmöjligheter.

I två till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 219 i första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* och nr 272 i andra kammaren av herr *Sjönell m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om utredning angående de mindre företagens möjligheter att tillgodose behovet av exportkrediter samt beträffande småföretagens möjligheter till en aktiv försäljningspolitik å exportmarknaderna i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 219 och II: 272 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Mattsson* och *Börjesson* i Glömminge, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 219 och II: 272 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning angående de mindre företagens möjligheter att tillgodose behovet av exportkrediter samt beträffande småföretagens möjligheter till en aktiv försäljningspolitik på exportmarknaderna.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp):

Herr talman! De motioner som behandlas i detta utlåtande tar upp ungefär samma problem som vi behandlade under föregående punkt. De nu föreliggande motionerna begränsar sitt yrkande till en utredning angående de mindre företagens möjligheter att erhålla exportkrediter och därmed bättre slå sig fram på exportmarknaden.

I motionerna har vi påpekat att de större företagen och storindustrin har

helt andra möjligheter än småföretagen att för världsmarknadens köpare presentera sina varor och göra dem kända på de stora mässor som vid olika tillfällen hålls i olika länder. Vad vi med motionen åsyftat är att försöka ge samma möjligheter härvidlag för alla företag oberoende av deras storlek.

Jag skall nöja mig med att yrka bifall till reservationen.

Herr REGNELL (h):

Herr talman! Man har ofta anledning att med stor respekt se på de goda resultat som våra småföretag uppnår när det gäller att hävda sig i den skarpa konkurrens som råder på exportmarknaden. De lyckas ofta placera sina varor på svårbearbetade marknader. Den omständigheten är kanske redan i och för sig ett besked om att det inte är så förfärligt illa ställt med de resurser som här hemma ställs till förfogande för att befordra också de mindre företagens exportmöjligheter.

Detta ärende har varit ute på remiss och det är strängt taget bara en remissinstans som har tillstyrkt en utredning, medan de övriga instanserna har påpekat att olika hjälpmedel redan ställs till de mindre företagens förfogande lika väl som till de större företagens. Den verksamhet som bedrivs av exportkreditnämnden och av AB Svensk exportkredit står i princip i lika stor utsträckning till förfogande för de mindre företagen som för de större företagen.

Vad beträffar den del av motionärernas yrkande som gäller aktiv försäljningspolitik på utlandsmarknaden kan man hänvisa till Småindustriens exportbyrå inom Sveriges allmänna exportförening, som är speciellt organiserad för att hjälpa de mindre företagen i deras exportansträngningar.

Detta gör, herr talman, att utskottet har stannat för att hemställa att motionerna icke måtte föranleda någon riks-

Den enskilda handelns kreditförsörjning
dagens åtgärd, och till denna hemställan ber jag att få yrka bifall.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Börjesson i Glömminge begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herrar Mattsson och Börjesson i Glömminge.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Börjesson i Glömminge begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 159 ja och 32 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15

Den enskilda handelns kreditförsörjning

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner angående den enskilda handelns kreditförsörjning.

Den enskilda handels kreditförsörjning

I två till bankoutsiktet hänvisade likalydande motioner, nr 491 i första kammaren av herr *Sundin m. fl.* och nr 596 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av möjligheterna till en snabb förbättring av den enskilda handels kreditförsörjning i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utsiktet hemställde, att motionerna I: 491 och II: 596 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Mattsson, Berglund, Larsson* i Umeå och *Börjesson* i Glömminge, vilka ansett att utskiktet bort hemställa att riksdagen med bifall till motionerna I: 491 och II: 596 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av möjligheterna till en snabb förbättring av den enskilda handels kreditförsörjning;

2) av herr *Hilding*, utan angivet yrkande.

Utsiktets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **BÖRJESSON** i Glömminge (cp):

Herr talman! I detta utskiktets utlåtande behandlas ett par motioner med förslag om skyndsamt utredning av möjligheterna till en snabb förbättring av den enskilda handels kreditförsörjning och därmed möjligheterna till utbyggnad och rationalisering av butikerna. Det sker och måste ske en ganska stark standardhöjning av butikerna både i städer, i samhällen och på rena landsbygden. Det sker också en struktur-rationalisering. Detta för med sig att det blir kapitalkrävande för butiks-innehavarna, och det är också möjligt att många önskvärda butiker inte kan vara kvar och ge service för allmänheten, därför att vederbörande butiks-innehavare eller den som eventuellt tänker övertaga rörelsen inte kan klara de stora kapitalfrågor som numera

hänger samman med att man bygger upp och utrustar en butik med något så när hyggelig standard. Sveriges köpmannaförbund har ju tillstyrkt och uttalat sig välvilligt om denna motion, och det är ju köpmännen som närmast berörs. Nu har emellertid Grossistförbundet varit mera kallsinnigt. Det närmast stärker skälen för att söka sig fram denna väg, ty vi vet alla att distributionsföretagen på grosshandelssidan är ganska välvilliga när det gäller att låna ut pengar till detaljhandeln, men det betyder en icke önskad beroendeställning för detaljhandeln gentemot grossisten och varuleverantören. Detta system har utvecklats och förekommer på många områden. Det sker numera även i de mindre rörelserna, kioskförsäljningen och de s. k. korvstånden.

Herr talman! Jag skall med detta be att få yrka bifall till reservationen av herr *Mattsson m. fl.*

Herr **BERGLUND** (fp):

Herr talman! Jag vill med några ord understryka vad herr *Börjesson* i Glömminge yttrat i den aktuella frågan beträffande den enskilda handels kreditförsörjning. Jag vill nämna att det är en i högsta grad angelägen fråga som jag anser snarast bör få sin lösning.

De etableringskostnader som numera kräves för att modernt företag i den enskilda handeln är så väsentliga att det är uteslutet att självfinansiering här kan komma till stånd. De spörsmål som beröres i motionerna avser ju detaljhandels kreditproblem och är mycket trängande. De är, som herr *Börjesson* redan poängterat, föranledda av den pågående strukturomvandlingen inom detaljhandeln och de därav föranledda kreditbehoven. Man kan konstatera en nedåtgående kurva i det svenska näringslivets självfinansiering, en nedgång som blivit mera markant under 1960-talet och som aktualiserat frågan om kapitalförsörjning på annat sätt. Här skulle man kunna föra in i bilden inte

endast problemet rörande tillgången på eget kapital utan också försörjningen med främmande kapital och de institutionella förutsättningarna för denna. Svenska bankföreningen och Sveriges industriförbund har också i en gemensam utredning analyserat dessa frågor, varvid man fört en systematisk diskussion av de olika kapitalkällor som står till förfogande för ett företag: självfinansiering, aktiemarknad, obligationsmarknad, affärsbanker, vissa specialinstitut samt internationell finansiering.

Lättast att finansiera är utan tvekan det näringsliv som kan uppvisa en sådan säkerhet i realvärden att de flesta av här ovan nämnda krediter kan komma i fråga. Sämst ställd är dock den enskilda handeln och i alldeles särskilt hög grad detaljhandeln. De formella säkerhetskraven kan skapa omotiverade svårigheter för näringsgrenar och företag, där den fasta egendomen spelar en ringa roll i verksamheten, som nu t. ex. detaljhandeln och servicenäringar. Man skulle därför i likhet med ovan nämnda utredning önska en liberalisering av banklagens bestämmelser och en uppmjukning av reglerna om långa lån.

Den reella säkerhet som handeln och servicenäringarna kan ställa är av huvudsakligen personlig art och hänför sig mera till att företaget är framgångsrikt och välskött och därför kan väntas i framtiden få en god avkastning och mindre till att det kan uppfylla vissa formella säkerhetskrav.

Från statsmakternas sida borde man inta en generösare inställning till handelns kreditmöjligheter, inte minst med tanke på den ansvarsfulla och många gånger betungande uppgift som den har som ett statens uppbördsverk för den direkta och indirekta beskattningen. Jag hänvisar här givetvis till de intressanta debatter som tidigare har förts här i kammaren beträffande den saken. Om man nu inte vill ge företagen en viss ersättning för att de fungerar som

Den enskilda handelns kreditförsörjning

uppbördsverk, skulle man kunna tänka sig att ge dem bättre möjligheter till investeringar och krediter.

Nu är det visserligen så att, som tidigare påpekats här, detaljhandeln i viss mån kan lita till sina leverantörer inom industri och grosshandel, och så sker i mycket stor utsträckning. Men jag vill också poängtera att en viss ofrihet gentemot dessa kan man ändock inte bortse ifrån, varför andra alternativ att underlätta kapitalförsörjningen bör prövas.

Att läget på kreditmarknaden här spelar en stor roll kan man inte bortse ifrån, men det förhållandet anser jag inte får stå hindrande i vägen för den skyndsamma utredning som är yrkad i reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr REGNÉLL (h):

Herr talman! Vi vet alla att det är svårt och dyrt att låna pengar i vårt land för närvarande. I det läget är det alldeles klart att företrädare för olika intresseriktningar försöker tillgodose dessas behov av att låna pengar. Men man skall ha klart för sig att ökade möjligheter kan beredas en sektor bara genom minskade möjligheter från andra sektorer.

Sedan kan det naturligtvis göras en skälighets- och angelägenhetsbedömning. Vad skäligheten beträffar får man nog säga att den enskilda handeln har tillgång till kreditgivande institut i samma omfattning som kredittagare i övrigt har. Man kan för den enskilda handelns del peka på speciella svårigheter genom att dess utövare är sämre lottade i fråga om möjligheterna att ställa säkerhet för sina förpliktelser. På den punkten pågår en utredning, och man har i dag redan berört förslaget om företagsinteckning.

Detta resonemang, herr talman, gör att utskottet hemställt om att de motioner som nu behandlats inte må förän-

Användningen av allmänna pensionsfondens medel

leda någon riksdagens åtgärd. Jag ber att få yrka bifall till denna hemställan.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp):

Herr talman! Det var ett uttryck i utskottsordförandens anförande som jag fäste mig vid. Han säger att ökade kreditmöjligheter kan beredas en sektor bara genom minskade möjligheter för andra sektorer, d. v. s. man skulle vara helt beroende av en fast kreditram för hela landets kreditbehov.

I viss mån vet vi att det ligger till på detta sätt, men en yrkesgrupp eller näringsgren kan inte stå tillbaka för ett sådant resonemang, i synnerhet när det gäller den enskilda handeln, för vilken vi här i riksdagen vid utformningen av hälsovårdsstadgan beslutat om sådana åtgärder att vederbörande blivit tvungna att på ett eller annat sätt bygga om sina butiker. Detta gäller inte bara så små detaljer som att kunna hålla ordentligt rent eller att anordna en effektiv ventilation, utan det gäller även takhöjden och andra sådana ting. Sålunda är inte bara kioskägare utan ägare av en hel del andra detaljhandelsbutiker absolut tvungna att bygga om. Då kan det också anses skäligt att de får del av de gemensamma kreditmöjligheter och den kapitalförsörjning som finns inom landet.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Berglund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutsrottets hemställan i utskottets utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Mattsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Berglund begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 131 ja och 67 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 16

Användningen av allmänna pensionsfondens medel

Föredrogs bankoutsrottets utlåtande nr 26, i anledning av väckt motion angående användningen av allmänna pensionsfondens medel.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutsrottet hänvisad motion, nr 292 av herrar *Sjönell* och *Larsson* i Umeå, hade hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om uppdrag till kreditinstitututredningen att snarast möjligt utarbeta förslag rörande ökade möjligheter för företagen inom handeln och servicenäringsarna att erhålla långfristiga krediter av AP-medel, förmedlade via befintliga kreditinrättningar.

Utskottet hemställde, att motionen II: 292 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Larsson* i Umeå, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen II: 292 måtte i skrivelse

Användningen av allmänna pensionsfondens medel

till Kungl. Maj:t anhålla om uppdrag till kreditinstitututredningen att snarast möjligt utarbeta förslag rörande ökade möjligheter för företagen inom handeln och servicenäringarna att erhålla långfristiga krediter av AP-medel, förmedlade via befintliga kreditinrättningar.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! I den reservation som är fogad till bankoutsiktets utlåtande har begärts att man skulle låta kreditinstitututredningen snarast möjligt utarbeta förslag till ökade möjligheter för företag inom handeln och servicenäringarna att få tillgång till ATP-medel.

Jag vill i det sammanhanget påminna om de mindre företagens speciella svårigheter. Jag behöver inte orda mycket om dem; de har redan i tidigare ärenden som har gällt bankoutsiktets belysts i sådan omfattning, att det inte finns någon anledning för mig att upprepa det. Jag vill dock påpeka, att i det remissvar som Svenska bankförbundet lämnat på motionen vitsordas »att de mindre och medelstora företagen, särskilt inom handeln och servicenäringarna, torde vara sämre ställda än de stora industriföretagen när det gäller anskaffning av långfristig kredit för investeringsändamål».

Det är ju så, att dessa företag egentligen endast har möjlighet att få tillgång till AP-medel via återlån, och detta gör att det endast kan röra sig om mycket små belopp. Gäller det för sådana företag att göra någon större investering, hjälper det föga att de har denna rätt till återlån. Obligationsmarknaden är, kan man säga, i stort sett stängd för denna sorts företag, och de har, såsom tidigare nämnts i samband med utskottets övriga utlåtanden, svårt att ställa säkerhet.

Nu är det emellertid en sak i utskottets utlåtande som jag vill vända mig

mot, och det är att det görs en antydning om att pensionsfondens medel inte skulle få lånas ut utan betryggande säkerhet. Ja, men det är väl alldeles uppenbart att det inte är någon som menar att dessa medel skall lånas ut utan fullgod säkerhet. I det fallet finns det ingen skillnad i uppfattningar mellan reservanten och utskottets majoritet. Men det är nödvändigt för denna typ av företag att ha tillgång till kapital; de är beroende av kapital för sin utveckling och sin rationalisering. Jag tror det kan sägas vara ett samhällsintresse att dessa företag får utvecklas och rationaliseras på ett riktigt sätt för att kunna fullgöra sin funktion i samhället och hålla prisnivån nere i den mån detta är möjligt.

Det sägs i reservationen att affärsbankerna vore lämpliga för ändamålet och att man kunde slussa över medel via dem. Det betyder då också, att dessa institut får ta de risker som kan vara förenade med en utlåning. En utlåning är ju alltid förenad med ett visst risktagande.

Vad man söker är inte att få en prioritering på kapitalmarknaden utan att få en rättvis fördelning av AP-medlen. Dessa företag betalar inte in små belopp. Det rör sig om rätt mycket pengar, om man samlar ihop allt som kommer in i AP-fonderna. Jag tycker det är rimligt att åt de företagen och deras anställda ges möjlighet att komma in på kapitalmarknaden på sådant sätt, att de kan göra sina företag attraktiva och bärkraftiga och bereda en tryggad sysselsättning.

Det vore värdefullt om utredningen kunde se till den saken. Jag tror att detta vore värdefullt inte enbart för dessa företagare, utan framför allt för samhället.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr REGNELL (h):

Herr talman! Den fråga som aktuali-

Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet

seras här ligger mycket nära den fråga som aktualiserades och behandlades under utskottets utlåtande nr 25, såsom redan har framhållits. Därför kan mitt resonemang bli ungefär likadant.

När det är ont om kapital är det besvärligt för alla. För handelns del skall de besvärligheterna visst vitsordas. Herr Börjesson i Glömminge har helt och hållet rätt när han säger att det allmänna ålägger handeln kapitalkrävande investeringar och att det allmänna därför kunde tänkas ha en viss skyldighet att se till att dessa pengar också ställdes till förfogande för handeln.

Den motion som just nu är aktuell, väckt av herrar Sjönell och Larsson i Umeå, går ut på att anvisa en lösning genom att AP-medel i större utsträckning skulle slussas över och ställas till förfogande för enskild handel. Utskottet har frågat pensionsfondens styrelser, hur de ser på förslaget, och fått till svar, att den av motionärerna föreslagna ordningen enligt styrelsernas mening skulle betyda ett avsteg från de grundläggande principerna för fondens placeringar. Styrelserna avstyrker därför bestämt förslaget. Detta är bakgrunden till den negativa inställning som utskottet intagit till motionsförslagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen av herr Larsson i Umeå; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 17

Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckt motion angående Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! I anslutning till behandlingen av bankoutskottets utlåtande nr 27 vill jag i största korthet anföra några synpunkter. I motion nr 562 i denna kammare, som ligger till grund för utskottsutlåtandet, har vi motionärer begärt en utvidgning av Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet från 100 miljoner till 150 miljoner kronor. Vi påpekar i motionen att Aktiebolaget Företagskredit avser att lämna lån till mindre och medelstora företag inom olika delar av näringslivet, d. v. s. inte enbart till hantverk och småindustri utan också till företag inom t. ex. handeln, transportväsendet och jordbruksnäringen. Med tanke på den vida ram som kreditinstitutet fått för sin verksamhet samt med vetskap om det stora lånebehov som föreligger inom näringslivet, synes det både rimligt och skäligt med en utvidgning av Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet till 150 miljoner kronor.

Det är därför med förvåning som man av bolagets förvaltningsberättelse för 1964 konstaterar, att institutet inte redovisar större utlåning. Av berättelsen framgår att beviljade lån vid 1964 års utgång uppgick till endast 20,3 miljoner kronor och att utlämnade lån under samma år uppgick till 16,5 miljoner kronor. Visserligen kan det anföras att Aktiebolaget Företagskredit är en ung kreditinrättning, med endast två och ett halvt års verksamhet bakom sig, men man kan ändå inte frigöra sig från den uppfattningen att de redovisade utlåningssiffrorna är synnerligen blygsamma i förhållande till det stora lånebehov som föreligger inom den sektor av näringslivet där Aktiebolaget Företagskredit arbetar.

Det skulle vara ytterligt värdefullt om man på ett eller annat sätt från ledningen för Aktiebolaget Företagskredit

Inrättande av en statlig utlåningsfond för tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov för vatten- och avloppsanläggningar

finge ett klarläggande av orsaken till den relativt blygsamma kreditgivningen. Kan man påräkna att verksamheten efter de första födslovåndorna skall utvecklas snabbare? Hur arbetar Aktiebolaget Företagskredit? Arbetar bolaget bankmässigt, d. v. s. med största möjliga smidighet — utan att därmed efter-sätta säkerhetsbestämmelser och dylikt? Den normala väntetiden för lån är för närvarande enligt uppgift två å tre månader, förutsatt att ansökningarna inte behöver kompletteras. Denna väntetid är nog i längsta laget.

Detta är de frågor som man ställer sig när man studerar Aktiebolaget Företagskredits verksamhetsberättelse för 1964.

Herr talman! Jag har ingenting att invända mot utskottets skrivning och hemställan, även om det innebär ett avslag på min och herr Sjönells motion när utskottet bl. a. anför att en utvidgning av utlåningskapaciteten för närvarande icke är erforderlig. Detta kan jag hålla med om, men jag kan inte underlåta att uttrycka min förvåning över att Aktiebolaget Företagskredit icke lyckats prestera högre utlånings-siffror än vad som redovisats i den senaste verksamhetsberättelsen — när man känner till de stora lånebehov som föreligger inom ifrågavarande sektor av näringslivet.

Herr talman! Jag har inget yrkande utan jag har endast velat få mina synpunkter på Aktiebolaget Företagskredit inskrivna i dagens protokoll, till den verkan det hava kan.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18

Inrättande av en statlig utlåningsfond för tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov för vatten- och avlopps-anläggningar

Föredrogs bankoutskottets utlåtande

nr 28, i anledning av väckta motioner om inrättande av en statlig utlåningsfond för tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov för vatten- och avloppsanläggningar.

I två till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 8 i första kammaren av herrar *Johan Olsson* och *Wikberg* och nr 18 i andra kammaren av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning rörande möjligheterna att inrätta en statlig utlåningsfond i syfte att underlätta tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov i fråga om vatten- och avloppsanläggningar.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 8 och II: 18 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Wikberg* och *Börjesson* i Glömminge, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 8 och II: 18 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna att inrätta en statlig utlåningsfond i syfte att underlätta tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov i fråga om vatten- och avloppsanläggningar.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp):

Herr talman! Med hänsyn till den knappa tiden ber jag endast att med stöd av vad som anföres i reservationen samt med hänvisning till vad som skrivits i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens remissvar få yrka bifall till reservationen.

Herr REGNELL (h):

Herr talman! Denna fråga är en gammal bekant i kammaren. Någon lång argumentering behövs därför inte. Utskottet har motsatt sig ytterligare

Interpellation ang. principerna för prövningen huruvida åtal skall äga rum vid vissa brott mot tryckfrihetsförordningen

sektorisering av kreditmarknaden. Det är motivet till avslagsyrkandet av motionerna, vilket jag härmed ber att få framföra i kammaren.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Börjesson i Glömminge begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herrar Wikberg och Börjesson i Glömminge.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Börjesson i Glömminge begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 153 ja och 36 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren på förslag av herr förste vice talmannen att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kam-

marens sammanträde onsdagen den 12 innevarande maj.

§ 19

Interpellation ang. principerna för prövningen huruvida åtal skall äga rum vid vissa brott mot tryckfrihetsförordningen

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp), som yttrade:

Herr talman! Tryckfrihetsförordningen är en av vårt lands grundlagar. Det fria ordet hör till ett lands omistliga tillgångar. Ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall det stå varje svensk medborgare fritt att ge. Dit hör att i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter.

För att hindra missbruk av tryckfriheten har dock vissa begränsningar införts. Lagstiftaren har alltså i tryckfrihet icke inkluderat en total frihet så att vad som helst skall få sägas när och hur som helst. Otillåten är skrift som har högförrädisk karaktär, uppsåtligt pläderande för uppror eller att med våldsamma medel omstörta landets ordning, den som i skrift förleder till brottslig gärning bryter mot tryckfrihetsförordningen och så gör även den som sprider falskt rykte, vilket är ägnat att framkalla fara för rikets säkerhet. Den som i skrift förtalar eller smädar folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse bryter mot gällande lag. Som otillåtet yttrande i tryckt skrift står även: »Skymfande av sådant som av svenska kyrkan eller annat här i riket verksamt trossamfund hålles heligt» (kap. 7 § 4 punkt 13).

Vissa andra inskränkningar finnes dessutom.

Det är givetvis alltid en intrikat fråga att fixera vad som inbegripes i begreppet »hålles heligt», men lagstiftaren har under alla förhållanden som brottsligt

fastställt att i skrift smäda eller skymfa Gud, bibeln, sakramenten och församlingens gudstjänst. För att den inskränkning i tryckfriheten som kap. 7 § 4 med dess 13 punkter innebär icke skall otillbörligt tillämpas och tryckfriheten bli mer eller mindre fiktiv, har vi bestämmelsen i kap. 1 § 4 där det säges: »Envar, vilken blivit förtrott att döma över missbruk av tryckfriheten eller eljest vaka över denna förordnings efterlevnad, bör därvid städe hava i åtanke att tryckfriheten utgör en grundval för ett fritt samlevnadsskick, alltid fästa sin uppmärksamhet mera på ämnets och tankens än på uttryckets lagstridighet, på syftet än på framställningssättet samt i tvivelsmål hellre fria än fälla.»

Den som i skrift bryter mot punkt 13 § 4 i kap. 7 i tryckfrihetsförordningen skall för att bli åtalad ha skymfat det som av svenska kyrkan eller annat trossamfund hålles heligt. Rättsvårda- ren skall dock enligt lagen ha uppmärksamheten mer riktad på syftet än på uttryckets lagstridighet. Om dock även syftningen är klart kvalificerad måste alltså skrift anses brottslig och falla under åtal. I den finska författaren Hannu Salamas bok »Midsommardansen» är framställning och uttryck valda för att ge effekt åt syftningen. Boken är översatt till svenska och säljes i bokhandeln. Författaren har själv ärligt redovisat sina motiv. Han har gjort det i en skrivelse till finsk domstol. Skrivelsen lyder:

»Hänvisande till torsdagens hädelse- rättegång önskar jag högaktningfullt meddela, att jag med min roman Midsommardansen velat häda och kränka medborgarnas gudsuppfattning och religiösa känslor. Detta är inte bokens enda syfte, men ett av motiven i mitt verk har speciellt utgjorts av hädelse liksom också av att kränka och häda kyrkan och prästerskapet samt ifrågasätta de s. k. kristna värdena och sönderbryta kyrkans och kristendomens inflytelse så långt som möjligt. Jag tror, att detta

Interpellation ang. narkotikaproblemet
mitt motiv återfinnes också i mina kommande arbeten.»

Salama har i Finland åtalats för hädelse och han svarar: »Jag har velat häda, ett av mina motiv har varit att ifrågasätta de s. k. kristna värdena och att sönderbryta kyrkans inflytande så långt som möjligt.»

Syftet är alltså klart angivet av den ende som säkert känner detta. Det är ärligt tal och som sådant berömvärt och rensar luften. Han klargör även att han »har velat häda och kränka medborgarnas gudsuppfattning och religiösa känslor». Här är fråga om en medveten viljestyrd kränkning av det heliga och av andra människors religiösa känslor. Vissa avsnitt i Salamas bok »Midsommardansen» är alltså avsiktligt skrivna för att häda och skymfa sådant som av svenska kyrkan och andra trossamfund hålles heligt och att kränka medborgarnas gudsuppfattning och religiösa känslor.

Något åtal har inte väckts i Sverige i anledning av boken.

Då det här synes vara fråga om ett spörsmål av principiell innebörd är det av värde att få veta hur lagen bör tolkas och tillämpas.

Med hänvisning till detta ber jag att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande fråga:

Vill herr statsrådet ange vilka principer statsrådet följer vid prövning huruvida åtal för brott mot kap 7 § 4 punkt 13 TF skall äga rum?

Denna anhållan bordlades.

§ 20

Interpellation ang. narkotikaproblemet

Ordet lämnades på begäran till

Herr ENKQVIST (s), som yttrade:

Herr talman! Missbruket av läkemedel har under senare tid ägnats stor uppmärksamhet i vårt land. Det finns här ingen anledning att exemplifiera de olika fall av missbruk som kommit

Interpellation ang. narkotikaproblemet

till allmän kändedom. Man kan helt kort konstatera att bruk och missbruk av läkemedel av varierande slag fått en sådan omfattning att det är angeläget att med alla tillgängliga medel söka begränsa denna konsumtion.

Ett utmärkande drag för det sociala problemet här är frågan om vår brist på faktiska kunskaper om framför allt omfattningen av missbruket och vilka medel som missbrukas. Man kan antaga att narkomani i medicinsk mening inte är av så stor numerär omfattning i vårt land, medan det däremot torde vara mera vanligt med missbruk av läkemedel av centralstimulerande karaktär d. v. s. medel av preludeintyp och liknande, vilka populärt kallas »knark».

I juridisk mening är såväl narkotika (i medicinsk mening) som s. k. centralstimulerande medel att anse som narkotika, varför jag i fortsättningen använder den termen.

Ett annat utmärkande drag för narkotikamissbruket är att tillflödet av dessa medel till vårt land bestäms av tillgången i utlandet. Åtkomsten av läkemedel för missbruk har i vårt land avsevärt försvårats genom de olika åtgärder som vidtagits i det här avseendet. Detta utesluter självfallet inte att uppmärksamheten alljämt riktas på den illegala handel som sker med inländska preparat.

Det förhållandet att den övervägande delen av narkotikamissbruket grundar sig på förutsättningen att preparaten relativt lätt kan inhandlas i vissa länder, aktualiserar frågan om vilka åtgärder som kan vidtagas på det internationella planet för att försvåra åtkomstmöjligheterna. Vidare aktualiseras frågan om utökade resurser för tullbevakningen.

Mot bakgrunden av de anförda synpunkterna anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande frågor:

1. Har statsrådet uppmärksammat behovet av åtgärder som syftar till en fullständig kartläggning av hela vårt lands narkotikaproblem?

2. Kan det förväntas att statsrådet ämnar aktualisera åtgärder som på det internationella planet effektivare än vad som nu är fallet kan motverka den omfattande handeln av preparat av narkotikatyp?

Denna anhållan bordlades.

§ 21

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets memorial nr 27, angående granskning av de i statsrådet förda protokollen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kommunal skatteutjämning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till statsutskottet,

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem m. m.,

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till statistiska centralbyrån, m. m., jämte en i ämnet väckt motion,

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1965/66 till bostadsstyrelsen m. m.,

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den framtida verksamheten vid Törefors aktiebolag med flera statliga företag jämte i ämnet väckta motioner,

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnads- och markfrågor inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående naturhistoriska riksmuseets ställning och organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kommunal skatteutjämning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckt motion om en mera tidsenlig utformning av reglerna om gälldränta, och

nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen den 13 maj 1932 (nr 130) m. m. dels ock väckta motioner om viss utsträckning av fatalietider;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., utom såvitt avser lag angående ändring i lagen om finansiering av folkpensioneringen och förslagsanslag till folkpensioner, dels ock i ämnet väckta motioner, och

nr 44, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående kommunal skatteutjämning, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., såvitt avser lag angående ändring i lagen om finansiering av folkpensioneringen, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om allmän folk- och bostadsräkning år 1965 m. m., och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 152) om sammanföring av samfällid vägmark med angränsande fastighet m. m., m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av väckta motioner om bättre skydd för medborgarnas politiska integritet,

nr 36, i anledning av väckt motion angående rådgivningsverksamheten inom nykterhetsvården, och

nr 37, i anledning av väckta motioner om obligatorisk medicinsk kontroll av barn.

§ 22

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser allmänna frågor och bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om arbeten inom viss kostnadsram;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad

propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m.;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1965/66 till skolväsendet;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor m. m.;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag inom socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1965/66 till barnmorskeläroanstalterna och statens sjuksköterskeskolor m. m.;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till handelshamnar och farleder för budgetåret 1965/66 m. m.;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa kreditgarantier åt svensk varvsindustri m. m.;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter; och

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av vissa kulturföremål;

från bevillningsutskottet:

nr 213, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av skytteorganisationer, de handkappades organisationer m. fl.; samt

från tredje lagutskottet:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till jordför-

värvs slag m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 23

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 129, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., och

nr 130, angående höjning av postpaketportot m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 24

Tillkännagavs, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält att till utskottet inkommit

från fullmäktige i riksgäldskontoret framställning angående ändrad lönegradsplacering m. m. beträffande vissa befattningar i riksgäldskontoret och vid riksdagens ekonomibyrå,

från styrelsen för riksdagsbiblioteket framställning angående vissa lönegradsuppflyttningar, samt

från Nordiska rådets svenska delegation framställning angående lönegradsplaceringen av delegationens kanslichef.

Dessa anmälningar bordlades.

§ 25

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fyra enkla frågor, nämligen av:

herr *Nilsson* i Gävle, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående prövningen av sökande till anställning vid polismakten eller jämförbar befattning,

herr *Börjesson* i Falköping, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående bevakningen av hemliga militära handlingar,

herr *Nilsson* i Bästekille, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående amorteringssparandet, och

herr *Westberg*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående kreditförsörjningen för bostadsproduktionen.

§ 26

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.10.

In fidem

Sune K. Johansson